



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
MBA-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**«Ανάλυση και πρόβλεψη αφίξεων των Ρώσων
τουριστών στην Ελλάδα»**

Ευστράτιος Μουσούρης
ΔΕΜΤ 1925

Επιβλέπων καθηγητής: κ.Μ.Σφακιανάκης

Πειραιάς
Μάρτιος 2023



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**


ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή –δευτέρα- σελίδα στο σώμα της διπλωματικής
εργασίας)

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων –Μάνατζμεντ Τουρισμού: MBA-Tourism Management» με τίτλο:

..... ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΡΕΣΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ
..... ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

.....
..... έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

..... Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας..... 

Όνοματεπώνυμο..... ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ

Ημερομηνία..... 9-3-2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία με τίτλο «Ανάλυση και πρόβλεψη αφίξεων των Φώσων τουριστών στην Ελλάδα» εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος ΜΒΑ-Tourism Management του τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Με την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου που με στηρίζαν και συνεχίζουν να με στηρίζουν σε κάθε μου προσπάθεια.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνω και στον καθηγητή και πρότανη του πανεπιστημίου Πειραιά κ. Σφακκιανάκη, για την ευκαιρία που μου έδωσε να εκπονήσω τη διπλωματική μου εργασία υπό την καθοδήγηση και εποπτεία του.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	ΣΕΛ.
Σύνοψη Διπλωματικής Εργασίας	11
Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή	13
1.1. Ορισμοί τουρισμού.....	13
1.2. Οι διακρίσεις του τουρισμού.....	15
1.3. Τουριστική συμπεριφορά.....	17
1.4. Τουριστική ζήτηση και προσφορά.....	18
1.5. Τουριστική βιομηχανία.....	20
1.6. Βασικά στοιχεία του ελληνικού τουρισμού.....	22
1.6.1. Εξέλιξη των κύριων τουριστικών μεγεθών.....	22
1.6.2. Γεωγραφική κατανομή της τουριστικής ζήτησης-Εισερχόμενος τουρισμός Περιφερειών.....	23
1.6.3. Κύριες αγορές του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.....	27
1.6.4. Χαρακτηριστικά του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.....	28
1.6.5. Εγχώριος τουρισμός.....	31
1.6.6. Ξενοδοχειακός κλάδος.....	32
1.6.7. Ελληνική κρουαζιέρα.....	33
1.6.8. Ιστορία και πολιτισμός- μουσεία-αρχαιολογικοί χώροι.....	34
1.6.9. Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία.....	35
1.6.10. Απασχόληση.....	36
1.6.11. Η ανταγωνιστική θέση της Ελλάδος & αξιολόγηση του ανταγωνισμού.....	38
1.6.12. Επενδύσεις.....	43

1.6.13. Προτεινόμενες στρατηγικές ανάπτυξης.....	45
Κεφάλαιο 2^ο : Το προφίλ της Ρωσικής Ομοσπονδίας.....	56
2.1. Γεωγραφία της Ρωσίας.....	56
2.2. Κλίμα της Ρωσίας.....	57
2.3. Δημογραφικά στοιχεία της Ρωσίας.....	58
2.4. Κουλτούρα της Ρωσίας.....	59
2.5. Θρησκεία.....	60
2.6. Γλώσσα.....	61
2.7. Γαστρονομία.....	62
2.8. Ιστορία της Ρωσίας.....	62
2.9. Διακυβέρνηση και Σύνταγμα της Ρωσίας.....	64
2.10. Οικονομία της Ρωσίας.....	65
2.11. Κρίση της Κριμαίας.....	70
2.12. Διμερείς σχέσεις Ελλάδα-Ρωσίας.....	76
2.12.1. Ιστορικές σχέσεις Ελλάδας-Ρωσίας.....	76
2.12.2. Διπλωματικές σχέσεις Ελλάδας-Ρωσίας.....	78
2.12.3. Ελληνισμός της Ρωσίας.....	78
2.12.4. Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας-Ρωσίας.....	82
2.12.5. Ανασταλτικοί παράγοντες στις ελληνορωσικές εμπορικές σχέσεις.....	86
2.12.6. Προτάσεις ανάπτυξης των εμπορικών σχέσεων.....	87
2.13. Ενέργειες προβολής και προώθησης για την ανάπτυξη του ρωσικού εισερχόμενου τουρισμού.....	88
Κεφάλαιο 3^ο : Εξερχόμενος ρωσικός τουρισμός.....	92
3.1. Βασικά στοιχεία για τον ρωσικό εξερχόμενο τουρισμό.....	92

3.2. Γεωγραφική κατανομή πηγών προέλευσης.....	95
3.3. Παράγοντες επιλογής ενός προορισμού.....	95
3.4. Προφίλ Ρώσου τουρίστα.....	101
3.5. Εισερχόμενος ρωσικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	105
3.5.1. Βασικοί αριθμοδείκτες.....	106
3.5.2. Περιφερειακή ανάλυση.....	111
3.5.3. Σύνοψη στοιχείων για τη ρωσική αγορά.....	115
3.5.4. Ενέργειες προσέλκυσης του ρωσικού τουρισμού στην Ελλάδα.....	116
Κεφάλαιο 4^ο : Ανάλυση χρονολογικών σειρών-προβλέψεις.....	121
4.1. Εισαγωγή στη θεωρία των χρονολογικών σειρών.....	121
4.1.1. Ανάλυση χρονολογικών σειρών.....	121
4.1.2. Κατηγορίες.....	121
4.1.3. Χαρακτηριστικά χρονοσειρών.....	122
4.1.4. Μοντέλα σύνδεσης των συνιστωσών μιας χρονοσειράς.....	123
4.1.5. Μεθοδολογία της κλασικής ανάλυσης χρονοσειρών.....	123
4.1.6. Στατιστική ανάλυση χρονοσειρών.....	125
4.2. Εφαρμογή προβλεπτικής διαδικασίας στις ρωσικές αφίξεις με το στατιστικό πακέτο Statgraphics.....	130
4.2.1. Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων του στατιστικού προγράμματος Statgraphic	136
Συμπεράσματα και προτάσεις.....	141
Βιβλιογραφία.....	143
Παράρτημα.....	155

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της Ελλάδος.....	28
Πίνακας 2: Οι δημοφιλέστεροι αρχαιολογικοί χώροι βάση επισκεψιμότητας και εισπράξεων.....	35
Πίνακας 3: Τα σημαντικότερα μουσεία βάση επισκεψιμότητας και εισπράξεων.....	35
Πίνακας 4: Εξέλιξη του δείκτη TTCI (score & rank), για την Ελλάδα.....	38
Πίνακας 5: Αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος (TTCI) με τους κύριους προορισμούς της Ν.Ευρώπης.....	39
Πίνακας 6: Ρυθμός μεταβολής των αφίξεων των κύριων Μεσογειακών προορισμών, την περίοδο 2016-2019.....	43
Πίνακας 7: Πληθυσμός Ρωσίας ανά πόλη, 2019.....	58
Πίνακας 8: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της Ρωσίας, 2015-2019.....	66
Πίνακας 9: Εξωτερικό εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών της Ρωσίας, 2013,2016-2019.....	68
Πίνακας 10: Εξωτερικό εμπόριο Ρωσίας με την ΕΕ, 2018-2019.....	68
Πίνακας 11: Εξωτερικό εμπόριο Ρωσίας ανάλογα με τα προϊόντα, 2018-2019.....	69
Πίνακας 12: Εισαγωγές προϊόντων στη Ρωσία, 2018-2019.....	69
Πίνακας 13: Αποθέματα επενδύσεων προς και από τη Ρωσική Ομοσπονδία.....	70
Πίνακας 14: Πληθυσμός ελληνικής εθνικότητας στη ΕΣΣΔ, 1989.....	79
Πίνακας 15: Διμερές εξαγωγικό εμπόριο Ελλάδας-Ρωσίας, 2013-2019.....	82
Πίνακας 16: Κυριότερες ελληνικές εξαγωγές προς τη Ρωσία, 2019.....	83
Πίνακας 17: Κυριότερες ελληνικές εισαγωγές από τη Ρωσία, 2019.....	84

Πίνακας 18: Εμπορικό ισοζύγιο υπηρεσιών Ελλάδας-Ρωσίας, 2013-2019.....	85
Πίνακας 19: Διμερές επενδυτικό ισοζύγιο Ελλάδας-Ρωσίας, 2015-2019.....	86
Πίνακας 20: Κατάταξη χωρών βάση ταξιδιωτικής δαπάνης.....	103
Πίνακας 21: Ο πληθυσμός και η διείσδυση του ρωσικού τουρισμού την περίοδο 2010-2019.....	109
Πίνακας 22: Αξιολόγηση της ικανότητας πρόβλεψης του μοντέλου ARIMA.....	132
Πίνακας 23: Σύνοψη μοντέλου ARIMA.....	132
Πίνακας 24: Εκτιμώμενα Στατιστικά Μεγέθη των Συγκρινόμενων Μοντέλων.....	134
Πίνακας 25: Έλεγχος Καταλοίπων των Συγκρινόμενων Μοντέλων.....	134
Πίνακας 26: Πρόβλεψη Αφίξεων Ρώσων Τουριστών στην Ελλάδα.....	135
Πίνακας 27: Πραγματικές αφίξεις (χιλ.) Ρώσων την περίοδο 2013-2019.....	136
Πίνακας 28: Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων.....	137

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Τουριστικές αφίξεις στους ελληνικούς προορισμούς, 2010-2019.....	23
Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία κατανομή ανά Περιφέρεια στα βασικά τουριστικά μεγέθη (2019).....	26
Διάγραμμα 3: Τουριστικές αφίξεις ανά μήνα στην Ελλάδα για το 2019.....	29
Διάγραμμα 4: Εξέλιξη στα βασικά μεγέθη της ελληνικής κρουαζιέρας.....	34

Διάγραμμα 5: Μεριδία (%) αφίξεων και εισπράξεων των κύριων προορισμών στην Ν.Ευρώπη, για το 2019.....	42
Διάγραμμα 6: Οι δέκα μεγαλύτερες χώρες σε έκταση (τ.μ.).....	56
Διάγραμμα 7: Οι Θρησκείες σε ποσοστά στη Ρωσική Ομοσπονδία.....	61
Διάγραμμα 8: Αριθμός ταξιδιών (χιλ.) Ρώσων εξερχόμενων τουριστών την περίοδο 2014-2019.....	93
Διάγραμμα 9: Αφίξεις (χιλ.) στους κύριους προορισμούς του ρωσικού εξερχόμενου τουρισμού, 2019.....	94
Διάγραμμα 10: Θέση της Ρωσίας στον Παγκόσμιο Τουρισμό βάση ταξιδιωτικής δαπάνης.....	103
Διάγραμμα 11: Η εξέλιξη των ρωσικών αφίξεων στην Ελλάδα, την περίοδο 2013-2019.....	106
Διάγραμμα 12: Οι Ρωσικές αφίξεις στην Ελλάδα ανά μήνα τα έτη 2018 & 2019...	107
Διάγραμμα 13: Ποσοστό των Ρώσων επί του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα.....	110
Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία κατανομή των ρωσικών αφίξεων ανά τρίμηνο για το 2019.....	110
Διάγραμμα 15: Ποσοστιαία κατανομή των εισπράξεων του ρωσικού εισερχόμενου τουρισμού ανά τρίμηνο για το 2019.....	111
Διάγραμμα 16: Βασικά τουριστικά μεγέθη για τη ρωσική αγορά στην Ελλάδα ανά περιφέρεια για το 2019.....	112
Διάγραμμα 17: Η ρωσική ΜΔΕ στις κύριες τουριστικές περιφέρειες για το 2019...	113
Διάγραμμα 18: Η ρωσική ΜΔΔ στις κύριες τουριστικές περιφέρειες για το 2019....	114

Διάγραμμα 19: Η ρωσική ΜΔΠ στις κύριες τουριστικές περιφέρειες για το 2019...115

Διάγραμμα 20: Εξέλιξη των ρωσικών αφίξεων στους ελληνικούς προορισμούς, 2013-2019.....136

Διάγραμμα 21: Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων, 2019-2020.....138

Διάγραμμα 22: Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων, 2020.....138

ΣΥΝΟΨΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως αντικείμενο μελέτης την ανάλυση του εισερχόμενου τουρισμού και την πρόβλεψη αφίξεων από τη ρωσική τουριστική αγορά για την περίοδο 2019-2020. Οι ελληνορωσικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από ισχυρούς δεσμούς σε πολιτιστικό, θρησκευτικό και ιστορικό επίπεδο. Η ενίσχυση των δεσμών αυτών σε συνάρτηση με τη δυναμική και εξέλιξη της ρωσικής τουριστικής αγοράς, δημιουργούν σημαντικές ευκαιρίες για περαιτέρω ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού.

Στο πρώτο μέρος παραθέτονται και αναλύονται οι βασικές έννοιες που αφορούν το φαινόμενο του τουρισμού και ποια είναι τα δεδομένα της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται γενικά στοιχεία για τον ελληνικό εισερχόμενο και εγχώριο τουρισμό και η εξέλιξη που έχει σημειώσει τα τελευταία έτη.

Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει τη θεωρητική προσέγγιση όπου παρουσιάζεται το προφίλ της υπό μελέτης περίπτωσης, οι διμερείς σχέσεις και τα στοιχεία που την ενώνουν με την Ελλάδα, στην εξέλιξη της ιστορίας τους.

Στο τρίτο κεφάλαιο σκιαγραφείται το προφίλ του Ρώσου τουρίστα και αναφέρονται οι βασικοί παράγοντες που ωθούν στην επιλογή ενός ταξιδιωτικού προορισμού. Με βάση δημοσιευμένα στοιχεία από έγκυρες πηγές πληροφόρησης, αναλύονται ποσοτικά μεγέθη σχετικά με την εξεταζόμενη κατηγορία τουριστών και εξάγονται βασικά συμπεράσματα και προτάσεις για την περαιτέρω προσέλκυση τουριστών από τη ρωσική αγορά.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται βασικά σημεία της θεωρίας των χρονολογικών σειρών, βάση των οποίων εφαρμόζεται η προβλεπτική διαδικασία σε πραγματικά δεδομένα (π.χ. αφίξεις τουριστών). Έπειτα χρησιμοποιώντας το στατιστικό πρόγραμμα Statgraphics, με βάση το βέλτιστο μοντέλο, δίνεται η πρόβλεψη των επισκέψεων των Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα, για το έτος 2020.

Κατά την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας, δεν έχουν ληφθεί υπόψη τα γεγονότα της πανδημίας και της κρίσης στις σχέσεις Ρωσίας Ουκρανίας που οδήγησαν στο ξέσπασμα πολεμικών ενεργειών. Τα υπό αξιολόγηση και παρουσίαση στοιχεία της εργασίας, αφορούν τη χρονική περίοδο έως το 2019 και αποτυπώνουν τις τάσεις σε καιρό ειρήνης και ομαλότητας στη Ρωσική Τουριστική Αγορά. Οι προοπτικές και τα συμπεράσματα έχουν καταγραφεί με βάση τα στοιχεία που

αποτυπώνονταν σε ετήσια βάση σε διμερές επίπεδο και ειδικότερα με τον εισερχόμενο τουρισμό από τη Ρωσία προς ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με τον Fauster (1971), ο όρος τουρίστας (tourist) διατυπώθηκε για πρώτη φορά τον 19ο αιώνα στην Αγγλία, ως το άτομο που πραγματοποιεί περιοδεία (touring), δηλαδή ταξιδεύει σε διάφορα μέρη ενδιαφέροντος, για λόγους αναψυχής, κουλτούρας και ευχαρίστησης (The Shorter Oxford English Dictionary, 1800). Στις αρχές του 19ου αιώνα, ήταν η εποχή του Grand Tour, ένα έθιμο της βρετανικής κοινωνίας, σύμφωνα με το οποίο, ο ανδρικός πληθυσμός της ανώτερης κοινωνικής τάξης, ταξίδευε ανά την Ευρώπη, για εκπαιδευτικούς λόγους. Οι λέξεις τουρισμός και τουρίστας, ενώ προκύπτουν από την ερμηνεία της συγκεκριμένης δραστηριότητας και πρωτοεμφανίστηκαν στην αγγλική και τη γαλλική ορολογία, προέρχονται ωστόσο από την αρχαία ελληνική γλώσσα. Συγκεκριμένα βασίζονται στη λέξη τόρνος, εργαλείο που εμφανίζεται στην ελληνική αρχαιότητα για την μορφοποίηση ξύλου και μετάλλου (σύσφιξη, γύρισμα και περιστροφή του υπό επεξεργασία υλικού). Έτσι μέσα από την λέξη τόρνος και τις λατινικές λέξεις tornus και tornare (γυρίζω/επιστρέφω), η έννοια των οποίων αντιστοιχούσε στο γύρισμα του τροχού (τόρνου), προέκυψαν οι λέξεις tour και tourisme. Μια άλλη εκδοχή για την προέλευση της λέξης tour, δόθηκε από τον Haulot (in Fuster, 1971), σύμφωνα με την οποία προέρχεται από την εβραϊκή διάλεκτο και τη λέξη tohar, που σημαίνει μαθαίνω, εξετάζω και η έννοια της αντιστοιχεί στο ταξίδι και την εξερεύνηση.

Από το παρελθόν μέχρι και σήμερα, έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί που επιχειρούν να ερμηνεύσουν και να προσεγγίσουν την έννοια του τουρισμού. Ο πρώτος ορισμός δημιουργήθηκε από τους Guyer και Feuler, το 1905, οι οποίοι ερμήνευσαν τον τουρισμό ως *“ένα μοναδικό φαινόμενο, το οποίο εξαρτάται από την αυξανόμενη ανάγκη των ανθρώπων για αλλαγή και χαλάρωση, την επιθυμία αναγνώρισης της φυσικής ομορφιάς και την πεποίθηση ότι δίνει ευτυχία στα ανθρώπινα όντα και βοηθά τα έθνη και τις κοινότητες να πλησιάζουν μεταξύ τους, χάρη στις εξελίξεις στο εμπόριο και τη βιομηχανία και τα εργαλεία επικοινωνίας και μεταφοράς που γίνονται εξαιρετικά”*. Λίγο αργότερα ο Herman Von Schullern (Fremdverkehr & Volkswirtschaft, 1911), έδωσε έναν πιο ακαδημαϊκό ορισμό του τουρισμού, σύμφωνα με τον οποίο είναι *“ το άθροισμα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, κυρίως των οικονομικών που συνδέονται άμεσα με την είσοδο, την μονιμότητα και μετατόπιση των αλλοδαπών, εντός και εκτός μιας χώρας, πόλης ή περιοχής”* (Wahab, 1977:3).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων που αφορούν την ταξιδιωτική μετακίνηση και διαμονή των ανθρώπων σε προορισμούς ή περιοχές, εκτός από αυτές που αποτελούν το συνηθισμένο τους περιβάλλον, για προσωπικούς (π.χ. αναψυχή) ή επαγγελματικούς λόγους και για χρονικό διάστημα, το ανώτερο ως ένα έτος.

Ο τουρισμός περιλαμβάνει την προσωρινή μετακίνηση από μια περιοχή σε μία άλλη και χρησιμεύει ως μέσο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων, με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών τους και όχι την πραγματοποίηση αμειβόμενης δραστηριότητας (Wahab, 1977:26). Περιλαμβάνει *“το σύνολο των σχέσεων και των φαινομένων που προκύπτουν μέσω του ταξιδιού (σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο) και της παραμονής των ατόμων σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο, μακριά από τον τόπο μόνιμης διαμονής ή την περιοχή εργασίας”* (Kaspar, 1995, p.27, Freyer, 1991, p.15).

Είναι μια πολυδιάστατη και πολύπλευρη δραστηριότητα με κοινωνική και οικονομική επίδραση που επηρεάζει σημαντικά τις ζωές των ανθρώπων. Η πραγματοποίηση μιας τουριστικής δραστηριότητας προϋποθέτει τη διαθεσιμότητα ελεύθερου χρόνου, την επάρκεια χρηματικών πόρων, τη διάθεση ενός ατόμου να ταξιδέψει και τα τεχνικά μέσα που θα επιτρέψουν την μετακίνηση από τον τόπο κατοικίας σε έναν προορισμό.

Μπορεί να θεωρηθεί επίσης και ως το πεδίο ατόμων, επιχειρήσεων και οργανισμών που συνεργάζονται για την προσφορά της ταξιδιωτικής εμπειρίας. Αποτελεί ένα από τους πιο διαδεδομένους τρόπους ψυχαγωγίας, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από την αξιοποίηση και χρήση της εμπορικής παροχής προϊόντων και υπηρεσιών.

Η οριοθέτηση του τουρισμού βασίζεται σε τρία βασικά κριτήρια, τη γεωγραφική διάσταση, που αφορά το περιβάλλον του ατόμου, τη χρονική διάσταση, η οποία αντιστοιχεί στη διάρκεια διαμονής και το σκοπό του ταξιδιού. Με βάση αυτά τα κριτήρια μπορεί να διακριθεί αν ένα ταξίδι πραγματοποιείται για τουριστικούς λόγους και αν ένας ταξιδιώτης είναι τουρίστας ή εκδρομέας.

Ως συνηθισμένο περιβάλλον ορίζουμε τη γεωγραφική περιοχή, στην οποία ένα άτομο ασκεί τις καθημερινές του δραστηριότητες. Είναι ο τόπος κατοικίας ή συνήθους διαμονής, η περιοχή εργασίας ή οποιοδήποτε άλλο μέρος επισκέπτεται ένα άτομο, τακτικά και με μεγάλη συχνότητα, ακόμα και αν αυτό το μέρος βρίσκεται μακριά από τον τόπο που συνήθως διαμένει. Στο σύνηθες περιβάλλον δεν περιλαμβάνεται η κατοικία διακοπών. Αποτελεί βασική έννοια του τουρισμού και η πιο συγκεχυμένη μεταξύ των τριών διαστάσεων. Η αποτελεσματικότερη αποσαφήνιση και οριοθέτηση της γεωγραφικής διάστασης, πραγματοποιείται με τον προσδιορισμό της συχνότητας

και της διάρκειας του ταξιδιού, την διέλευση από τα διοικητικά ή εθνικά σύνορα και την απόσταση από την περιοχή συνήθους διαμονής.

Ταξιδιώτης ορίζεται το άτομο που πραγματοποιεί ένα ταξίδι, για οποιαδήποτε λόγο, πέρα της εργασίας του, εντός και εκτός των γεωγραφικών οριοθετήσεων της χώρας που κατοικεί. Στους ταξιδιώτες εντάσσονται οι επισκέπτες που ταξιδεύουν σε έναν προορισμό, έξω από το συνηθισμένο περιβάλλον τους για αναψυχή, επιχειρηματικό ή προσωπικό σκοπό και για διάστημα που δεν ξεπερνά τους 12 μήνες. Ο επισκέπτης που διανυκτερεύει τουλάχιστον για μια μέρα, θεωρείται τουρίστας, ενώ σε περίπτωση που μείνει στον προορισμό για λιγότερο από 24 ώρες, χαρακτηρίζεται ως εκδρομέας (π.χ. επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, μέλη πληρωμάτων κ.λπ.).

Η συνεχόμενη εξειδίκευση των τουριστικών προϊόντων και η μεταβολή στις κοινωνικές και τουριστικές τάσεις, έχουν διαμορφώσει έναν πιο ποιοτικό και κοινωνικά «υπεύθυνο» τουρίστα, που δεν αρκείται στον μαζικό τουρισμό, αλλά επιδιώκει νέες και διαφορετικές εμπειρίες που συνδέονται με εναλλακτικές δραστηριότητες (π.χ. πολιτισμός, φύση κ.λπ.). Η σύγχρονη τουριστική ζήτηση και ανάπτυξη βασίζεται στα κίνητρα για αναζήτηση πιο ποιοτικών και εξειδικευμένων τουριστικών δραστηριοτήτων. Ο σύγχρονος τουρίστας είναι πιο «ενεργητικός», συμμετέχοντας πολλές φορές στην διαμόρφωση της τουριστικής εμπειρίας και δεν αρκείται σε μια πιο «παθητική» μορφή τουρισμού που σχετίζεται κυρίως με τα 3S (sun, sea, sand). Η προσέλκυση περισσότερων «ποιοτικών» τουριστών παράγει περισσότερα οικονομικά οφέλη για μια τοπική κοινότητα και συμβάλει στην ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού.

1.2. ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε πολλές κατηγορίες και μορφές, με βάση κριτήρια όπως το είδος της μετακίνησης, που αφορά την προέλευση και τον προορισμό των τουριστών, το σκοπό ή τα κίνητρα της επίσκεψης, τη διάρκεια παραμονής και το αντικείμενο του τουρισμού. Τα κριτήρια κατηγοριοποίησης που έχουν αναπτυχθεί είναι αρκετά. Παρακάτω παρουσιάζονται μερικά από αυτά.

Διάκριση σχετικά με το είδος της μετακίνησης

- Εγχώριος τουρισμός: σχετίζεται με το τουρισμό των κατοίκων μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής
- Εξερχόμενος τουρισμός: ο τουρισμός των μόνιμων κατοίκων μιας χώρας, οι οποίοι ταξιδεύουν σε έναν προορισμό εκτός συνόρων της χώρας που κατοικούν μόνιμα.
- Εισερχόμενος τουρισμός: ο τουρισμός των αλλοδαπών, οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα
- Διεθνής τουρισμός: είναι το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικός τουρισμός: ο εισερχόμενος και εγχώριος τουρισμός μιας χώρας
- Εθνικός τουρισμός: ο εξερχόμενος και εγχώριος τουρισμός μιας χώρας

Διάκριση σχετικά με το κίνητρο της επίσκεψης

- Τουρισμός αναψυχής
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Πολιτιστικά κίνητρα
- Φυσικά/κλιματολογικά κίνητρα
- Οικονομικά κίνητρα
- Ψυχολογικά κίνητρα

Διάκριση σχετικά με τη χρονική διάρκεια παραμονής

- Τουρισμός διακοπών
- Τουρισμός μικρής διάρκειας

Ο τουρισμός λαμβάνει διάφορες μορφές, οι οποίες χωρίζονται και σε επιμέρους τύπους ανάλογα με το αντικείμενο που εξετάζεται. Οι τρεις κυριότερες μορφές είναι ο μαζικός, ο εναλλακτικός και ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων.

Μαζικός τουρισμός: αποτελεί την πιο «παραδοσιακή» μορφή και κυριότερη τουριστική αγορά, καθώς συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών, οι οποίοι αναζητούν κυρίως χαλάρωση και διασκέδαση, σε προορισμούς που κατά βάση προσφέρουν ήλιο και θάλασσα.

Ειδικών ενδιαφερόντων: αφορά επιμέρους μορφές τουρισμού που προκύπτουν από τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις των τουριστών. Ένα βασικό χαρακτηριστικό που διακρίνει τους τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων, είναι η συμμετοχή τους σε ορισμένες περιπτώσεις στην δημιουργία της τουριστικής εμπειρίας. (π.χ. Birdwatching).

Εναλλακτικός τουρισμός: σχετίζεται με τους τουρίστες που αναζητούν κάτι διαφορετικό, πέρα από το συνηθισμένο τρόπο διακοπών και παρακινούνται από ειδικά κίνητρα, για την επίσκεψή τους σε έναν προορισμό.

1.3. ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ-PUSH & PULL FACTORS

Η τουριστική συμπεριφορά εξετάζεται σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο αναφέρεται στην αναγνώριση της ανάγκης και το κίνητρο που παρακινεί έναν ταξιδιώτη να επισκεφθεί έναν προορισμό. Περιλαμβάνει ενέργειες όπως η έρευνα και η εξέταση της αγοράς, η σύγκριση εναλλακτικών προορισμών κ.λ.π. Το δεύτερο στάδιο αποτελεί την εμπειρία αυτή κάθε αυτή. Εξετάζονται στοιχεία όπως οι επισκέψεις, η διαμονή, οι αγορές και οι πληρωμές ενός τουρίστα. Τέλος το τρίτο στάδιο τοποθετείται μετά την πραγματοποίηση της τουριστικής εμπειρίας, όπου το άτομο αξιολογεί και διαμοιράζεται πληροφορίες από το ταξίδι του και εκφράζει το βαθμό ικανοποίησής του.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες κινήτρων που προσδιορίζουν τη συμπεριφορά των τουριστών, βάση των οποίων διαμορφώνεται και η τουριστική ζήτηση, οι παράγοντες ώθησης (push) και έλξης (pull).

Οι παράγοντες ώθησης είναι αυτοί που μας παρακινούν να απομακρυνθούμε από τον τόπο μόνιμης κατοικίας μας και να επισκεφτούμε έναν προορισμό. Σχετίζονται με τις εσωτερικές μας επιθυμίες, όπως είναι η ανάγκη για χαλάρωση, περιπέτεια κ.λπ.

Οι παράγοντες έλξης αφορούν εκείνα τα χαρακτηριστικά (π.χ. φυσικοί πόροι, ιστορία, κουλτούρα κ.λπ.) που καθιστούν έναν προορισμό τόσο ελκυστικό, ώστε να θέλουμε να τον επισκεφτούμε.

Μέσα από τον συνδυασμό των παραγόντων ώθησης και έλξης αναδεικνύονται τέσσερα βασικά κριτήρια-ενδιαφέροντα, βάση των οποίων τμηματοποιείται η αγορά. Αυτά είναι η αναζήτηση: δραστηριοτήτων/αθλητισμού, ασφάλειας/άνεσης, πολιτισμού/καινοτομίας και πολυτέλειας.

Οι παράγοντες που ελκύουν έναν τουρίστα να επισκεφθεί έναν προορισμό, είναι οι τουριστικοί του πόροι που διακρίνονται στα φυσικά του χαρακτηριστικά ενός τόπου και τις τεχνητές κατασκευές. Οι τουριστικοί πόροι, διαμορφώνουν τη τουριστική ζήτηση και ανάπτυξη και αφορούν το φυσικό περιβάλλον, τα πολιτισμικά στοιχεία που διαφοροποιούν έναν προορισμό και τις τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες.

1.4. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Η τουριστική προσφορά σχετίζεται με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, υπηρεσιών και αγαθών που μπορούν να αξιοποιηθούν για την εξυπηρέτηση των δυνητικών επισκεπτών. Είναι ο συνδυασμός των τουριστικών υποδομών με τους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους ενός προορισμού. Η τουριστική προσφορά καθορίζει και διαμορφώνει την τουριστική ζήτηση σε μια χώρα. (Cooper et al – 1993)

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την τουριστική προσφορά είναι οι ακόλουθοι:

- Εξωγενείς παράγοντες που δημιουργούν συνθήκες ανισορροπίας (π.χ. πανδημίες, πολεμικές αναταραχές, οικονομικές κρίσεις, τρομοκρατικές ενέργειες κ.λπ.)
- Το επίπεδο τιμών των παρεχόμενων τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών
- Το τουριστικό δυναμικό (επάρκεια, τεχνογνωσία κ.λπ.)
- Η ζήτηση, η οποία διαμορφώνεται σε συνάρτηση με την προσφορά
- Η προσέλκυση μεγαλύτερου μεριδίου τουριστών από την παγκόσμια τουριστική αγορά
- Οι προοπτικές εξέλιξης της εθνικής και διεθνούς τουριστικής αγοράς

Η τουριστική ζήτηση αφορά το συνολικό μέγεθος των ατόμων, που επισκέπτονται ταξιδιωτικούς προορισμούς ή επιθυμούν να ταξιδέψουν και να χρησιμοποιήσουν τις τουριστικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες σε μέρη που βρίσκονται μακριά από τον τόπο κατοικίας και εργασίας τους (Cooper et al. 1993). Η τουριστική ζήτηση αντιστοιχεί στο καταναλωτικό τμήμα του τουρισμού.

Η τουριστική ζήτηση διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες την αποτελεσματική ή πραγματική ζήτηση, την καταστολή της ζήτησης και τη μη ζήτηση. Η αποτελεσματική ζήτηση αναφέρεται στο σύνολο των ατόμων που ενδιαφέρονται και έχουν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν σε διάφορους προορισμούς, αξιοποιώντας τις προσφερόμενες υπηρεσίες και προϊόντα. Η καταστολή της ζήτησης σχετίζεται με τα άτομα που επιθυμούν να ταξιδέψουν, αλλά δεν το πραγματοποιούν για κάποιο λόγο.

Με βάση την αιτία που δεν ταξιδεύουν η ζήτηση κατηγοριοποιείται πρώτον σε δυναμική ή προσδοκώμενη ζήτηση, που αφορά τα άτομα που ενδιαφέρονται να ταξιδέψουν, αλλά λόγω χρηματικών ή χρονικών περιορισμών δεν μπορούν και δεύτερον σε αναβαλλόμενη ζήτηση, που αντιστοιχεί στα άτομα που ενώ έχουν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν, λόγω έλλειψης διευκολύνσεων ή άγνοιας των ευκαιριών, δεν το κάνουν. Τέλος η μη ζήτηση αφορά τα άτομα που δεν επιθυμούν ή δεν έχουν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν.

Οι παράγοντες που διαμορφώνουν την τουριστική ζήτηση, κατηγοριοποιούνται με βάση τη χώρα προέλευσης και τις χώρες προορισμού των τουριστών.

A) Προσδιοριστικοί παράγοντες με βάση τη χώρα προέλευσης

- Κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα
- Διαθεσιμότητα ελεύθερου χρόνου
- Νομισματική ισοτιμία και περιορισμοί στο τουριστικό συνάλλαγμα
- Φορολογία της χώρας-προορισμού
- Βαθμός αστικοποίησης
- Επίπεδο παιδείας και μόρφωσης των πολιτών
- Δημογραφικές μεταβολές

B) Προσδιοριστικοί παράγοντες με βάση τη χώρα προορισμού

- Το επίπεδο των τιμών σε σύγκριση με τις χώρες προέλευσης και τις ανταγωνίστριες χώρες
- Η ποιότητα των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών
- Απόσταση χώρας προέλευσης-προορισμού και κόστος μετακίνησης
- Ενέργειες προβολής και προώθησης
- Το επίπεδο ασφάλειας της μετακίνησης και της παραμονής στη χώρα προορισμού
- Το φυσικό και αστικό περιβάλλον
- Τα πολιτισμικά στοιχεία (ήθη, έθιμα, παραδόσεις κ.λ.π.)
- Ο βαθμός αξιοποίησης των νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων και καινοτομιών, από τον τουριστικό προορισμό.

1.5. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η τουριστική βιομηχανία περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες που αφορούν τη βραχυπρόθεσμη μετακίνηση των ατόμων, σε περιοχές μακριά από το τόπο συνήθους κατοικίας. Είναι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες βιομηχανίες, με σημαντικό αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία. Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους οικονομικούς κλάδους και κινητήρια δύναμη ανάπτυξης των εθνικών οικονομιών, καθώς σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύθηκαν από το World Travel and Tourism Council (WTTC), αντιπροσωπεύει το 10,3 % του παγκόσμιου ΑΕΠ. Συνεισφέρει καθοριστικά στην παραγωγή εισοδημάτων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Αναλυτικότερα υπολογίζεται πως το 10% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού, απασχολείται άμεσα ή έμμεσα στο τουριστικό κλάδο, ενώ την τελευταία πενταετία το 20% των νέων θέσεων εργασίας σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό. Θεωρείται ο τρίτος μεγαλύτερος τομέας εξαγωγών, μετά από αυτούς των καυσίμων και χημικών προϊόντων. Πολλές χώρες επενδύουν στο τουριστικό κλάδο, με στόχο να αυξήσουν την ελκυστικότητα των προορισμών τους και κατ' επέκταση του αριθμού των αφίξεων και εισπράξεων τους, γεγονός που έχει οδηγήσει στην ραγδαία ανάπτυξη του κλάδου.

Για το 2019 οι συνολικές διεθνείς αφίξεις ανήλθαν σε 1,5 δις, με τις αφίξεις ανά ημέρα να υπολογίζονται σε 4 εκατ., καταγράφοντας άνοδο 4%, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Τα συνολικά έσοδα που παρήχθησαν, έφτασαν τα 1,7 τρις. δολάρια, με συνολική συνεισφορά στο παγκόσμιο ΑΕΠ, 8,9 τρις δολάρια. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του WTTC, η ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία, απασχολεί άμεσα είτε έμμεσα 330 εκατ. εργαζομένους και προβλέπεται να ξεπεράσει τα 421 εκατομμύρια έως το 2029. Ο όγκος των δραστηριοτήτων του διεθνούς τουρισμού αντιπροσωπεύει το 6,8 % των συνολικών εξαγωγών και το 28,3% των παγκόσμιων εξαγωγών υπηρεσιών, με τη συμβολή του στην κάλυψη του εμπορικού ισοζυγίου, να είναι ιδιαίτερα υψηλή. Η δυναμική του τουριστικού κλάδου και η συνεχής ανάπτυξη, που παρατηρείται τα τελευταία έτη, η οποία υπερβαίνει την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, εντείνει τις επενδυτικές δραστηριότητες ενίσχυσης των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών. Το συνολικό κεφάλαιο που επενδύθηκε το 2019, άγγιξε τα 948 δις δολάρια, μέγεθος που αντιστοιχεί στο 4,3 % της συνολικής επενδυτικής δραστηριότητας.

Η Ευρώπη κυριαρχεί σε όρους αφίξεων, με τον αριθμό των τουριστών που επέλεξαν ευρωπαϊκούς προορισμούς να ανέρχεται σε 745 εκ. (50% επί των συνολικών διεθνών αφίξεων), ενώ αναφορικά με τις τουριστικές εισπράξεις, το μεγαλύτερο

μερίδιο συγκεντρώνουν οι ΗΠΑ. Οι μεσογειακοί προορισμοί σημειώνουν τις σημαντικότερες επιδόσεις, σε κέρδη και αριθμό αφίξεων. Η Γαλλία αποτελεί τον κυριότερο τουριστικό προορισμό της Γηραιά Ηπείρου, συγκεντρώνοντας το μεγαλύτερο μερίδιο τουριστών και καταγράφοντας την μεγαλύτερη αύξηση δαπανών διεθνούς τουρισμού (+11%) για το 2019. Ακολουθούν η Ισπανία και η Ιταλία. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των κορυφαίων τουριστικών προορισμών, σε όρους αφίξεων και εισπράξεων. Τοποθετείται στην 9^η θέση, αναφορικά με την προσέλευση τουριστών, μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και στη 13^η θέση σε παγκόσμιο επίπεδο στη σχετική λίστα. Στην αντίστοιχη κατάταξη για τις τουριστικές εισπράξεις καταλαμβάνει την 9^η θέση στην Ευρώπη και την 20^η θέση σε παγκόσμια κλίμακα. Συγκεντρώνει περίπου το 10% των ετήσιων αφίξεων, από τους προορισμούς της Ν. Ευρώπης. Παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια, ραγδαία άνοδο, με τα περιθώρια ανάπτυξης της τουριστικής ροής να είναι αρκετά μεγάλα. Κορυφαία αγορά εξερχόμενου τουρισμού, είναι αυτή της Κίνας. Η συνεχής βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, έχει αυξήσει τη ταξιδιωτική δραστηριότητα των κινέζων τουριστών, οι οποίοι πραγματοποιούν περισσότερα από 100 εκατ. υπερπόντια ταξίδια το χρόνο, ξοδεύοντας ωστόσο λιγότερα χρήματα έναντι άλλων τουριστικών αγορών. Αμέσως επόμενες σημαντικότερες αγορές είναι αυτές των Αμερικάνων και Γερμανών. Οι Αμερικάνοι τουρίστες, καταγράφουν ετησίως την υψηλότερη μέση τουριστική δαπάνη, αυξάνοντας το 2019 κατά 6% τις διεθνείς τουριστικές δαπάνες. Σημαντικότερη αναδυόμενη αγορά αποτελεί η Ασία, με αρκετούς προορισμούς να σημειώνουν ραγδαία αύξηση στις διεθνείς αφίξεις. Τα τελευταία έτη έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές επενδύσεις ποιοτικής αναβάθμισης των τουριστικών ασιατικών προορισμών, με στόχο την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού δυνητικών επισκεπτών. Ο κυριότερος όγκος του τουριστικού ρεύματος στις ασιατικές περιοχές, συγκεντρώνεται στη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία.

Κυριότερα ταξιδιωτικά κίνητρα αποτελούν, η αναψυχή, η επίσκεψη σε φίλους ή συγγενικά πρόσωπα και ακολουθούν τα θρησκευτικά, επαγγελματικά ή για λόγους υγείας ταξίδια. Αναφορικά με το μέσο μετακίνησης, η αεροπορική μεταφορά, είναι η επικρατέστερη, με τα οδικά ταξίδια να συγκεντρώνουν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό.

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, παρατηρείται ισχυρή αύξηση των διεθνών τουριστικών ροών, με το ρυθμό ανάπτυξης να γίνεται εντονότερος στην πάροδο του χρόνου, καθώς προβλέπεται το 2030 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις να ξεπεράσουν τις 1,8 δις. Η ραγδαία αύξηση του τουρισμού οφείλεται κυρίως στην εξέλιξη της τεχνολογίας. Η τεχνολογική επανάσταση, με τη δημιουργία καινοτόμων ψηφιακών υπηρεσιών και

την αναβάθμιση του τομέα των μεταφορών, συμβάλει στην αποτελεσματικότερη λειτουργία της τουριστικής βιομηχανίας. Τα ταξίδια τη σημερινή εποχή είναι πιο προσιτά για το μεγαλύτερο μέρος του κοινωνικού συνόλου. Το επίπεδο των τιμών έχει μειωθεί σημαντικά, ενώ παράλληλα έχει αυξηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των τουριστών. Η διαμόρφωση της τουριστικής ζήτησης επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες όπως οι κοινωνικές τάσεις. Οι σύγχρονοι ταξιδιώτες επιθυμούν να βιώσουν νέες ταξιδιωτικές εμπειρίες, τις οποίες αρέσκονται να μοιράζονται και να κοινοποιούν στα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η αναζήτηση εμπειριών αποκτάει πλέον μεγαλύτερη βαρύτητα, συγκριτικά με το χώρο διαμονής. Τα νέα δεδομένα δημιουργούν υψηλότερες προσδοκίες στους ταξιδιώτες, οι οποίοι εμφανίζονται πιο απαιτητικοί στην ικανοποίηση των αναγκών τους. Τέλος σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η κλιματική αλλαγή. Η επιδείνωση της κλιματικής ευφορίας που χαρακτηρίζει προορισμούς, όπως της Ελλάδας και των υπόλοιπων Μεσογειακών προορισμών, αναμένεται να επηρεάσει την τουριστική εισροή.

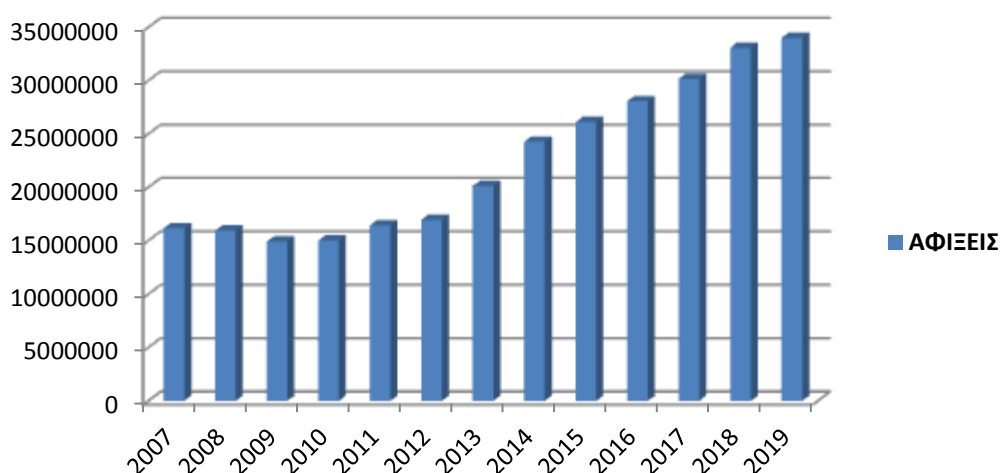
1.6 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται παγκοσμίως σε έναν από τους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς, παρουσιάζοντας ανοδική πορεία τα τελευταία έτη, σύμφωνα με πρόσφατα μελέτη της TtE. Το πλούσιο τουριστικό προϊόν που διαθέτει, αποτελεί πόλο έλξης για πλήθος τουριστών από όλα τα μέρη του κόσμου.

1.6.1. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

Το 2019 καταγράφηκε νέο ρεκόρ αφίξεων, με το σύνολο των τουριστών που επισκέφθηκε την Ελλάδα, να ανέρχεται τους 31.348.377, σημειώνοντας αύξηση 4,1 % σε σύγκριση με το τελευταίο έτος (2018) και 10,8% σε σχέση με το 2017. Η πλειοψηφία των εισερχόμενων τουριστών προέρχεται από χώρες της Ευρώπης και πιο συγκεκριμένα της Ευρωζώνης, με την Ασία και την Αμερική να ακολουθούν. Η Γερμανία (12,8%), η Βουλγαρία (12,4%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (11,2%) αποτελούν τις κυριότερες τουριστικές αγορές, βάσει των ετήσιων τουριστικών αφίξεων, ενώ από χώρες εκτός Ευρώπης σημαντικό ποσοστό επί του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού καταλαμβάνουν οι ΗΠΑ (3,8%) και η γειτονική μας χώρα, Τουρκία (3,5%) (Insete, 2019). Η εγγύτητα με την ελληνική επικράτεια, διαδραματίζει

σημαντικό ρόλο, καθώς μερικές από τις κυριότερες τουριστικές αγορές, συνορεύουν χερσαία ή θαλάσσια, με την Ελλάδα.



Διάγραμμα 1: Τουριστικές αφίξεις στους ελληνικούς προορισμούς, 2010-2019, Insete

Τα συνολικά έσοδα παρουσιάζουν επίσης σημαντική ανάπτυξη, καθώς συνδέονται με την άνοδο των αφίξεων, με το 2019 να εισπράττονται σχεδόν 17,7 δισεκατομμύρια ευρώ, χωρίς να υπολογίζονται τα έσοδα από κρουαζιέρα. Ο κύριος όγκος των εισπράξεων, όπως και στην περίπτωση των αφίξεων καταγράφεται το 2^ο και το 3^ο τρίμηνο του έτους, λόγω του φαινομένου της εποχικότητας, αναλυτικότερα την τουριστική περίοδο του 2019, σημειώθηκε το 84, 8 % επί των συνολικών εσόδων.

Η ανοδική τάση του ελληνικού τουρισμού, καταδεικνύεται και από την αύξηση και των υπόλοιπων δεικτών απόδοσης, που αφορούν τον αριθμό διανυκτερεύσεων, την μέση κατά κεφαλή δαπάνη και την δαπάνη ανά διανυκτέρευση, με εξαίρεση μόνο τη μέση διάρκεια παραμονής. Το 2019 η Μέση Κατά Κεφαλή Δαπάνη διαμορφώθηκε στα 564 ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 8,5% σε σύγκριση με το 2018 (519,6 ευρώ). Ωστόσο, παρά την αύξηση που σημειώθηκε σε σύγκριση με το 2018, τα προηγούμενα έτη (2005-2018) παρατηρείται μια διαρκής μείωση (-30%, από 745,7 σε 519,6 ευρώ). Η σταδιακή διαμόρφωση ενός χαμηλότερου επιπέδου στη ΜΚΔ, οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση της Μέσης Διάρκειας Παραμονής και στην προσέλκυση νέων αγορών, από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τα Βαλκάνια, που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερη αγοραστική δύναμη. Η ταχύτερη ανάπτυξη των νέων αγορών (+174,9%, από 3 εκατ. το 2010 σε 8,2 εκατ. το 2019) σε σύγκριση με τις παραδοσιακές (+88,1%, από 6,1 εκατ. το 2010, σε 11,4 εκ. το 2019), αναφορικά με την επισκεψιμότητα στην Ελλάδα, έχει δημιουργήσει νέα δεδομένα στα μερίδια των αγορών και το μείγμα των επισκεπτών. Οι τουρίστες, ξοδεύουν πλέον λιγότερα σε

σύγκριση με άλλες ανταγωνίστριες χώρες, όπως είναι η Ισπανία. Αναλυτικότερα η δημοσιευμένη ΜΚΔ της Ισπανίας, για το 2019, διαμορφώθηκε στα 1102 ευρώ, μέγεθος που είναι σχεδόν διπλάσιο από αυτό της Ελλάδας (564 ευρώ). Η απόκλιση ανάμεσα στις δύο χώρες, οφείλεται κατά κύριο λόγο στο διαφορετικό μείγμα αγοράς, με την Ισπανία να επιτυγχάνει την προσέλκυση μεγαλύτερου ποσοστού από τις αγορές υψηλότερης δαπάνης, όπως είναι η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ και η Ρωσία. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας, μπορεί να θεωρηθεί η διαφορά τιμής στην αεροπορική μετακίνηση. Το κόστος του εισιτηρίου από τις παραδοσιακές ευρωπαϊκές αγορές προς την Ελλάδα, είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο προς την Ισπανία, λόγω εγγύτητας και υψηλότερης φορολογικής επιβάρυνσης. Τέλος η διαφορά της ΜΚΔ των τουριστών στην Ελλάδα, σε σχέση με άλλες χώρες και η πτωτική πορεία των προηγούμενων ετών, μπορεί να δικαιολογηθεί και από το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν και τη δύναμη του που έχει το ελληνικό τουριστικό «brand». Η στόχευση σε υψηλότερη Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη, δύναται να επιτευχθεί με τη δημιουργία ενός πιο σύνθετου προϊόντος, με υψηλότερα ποιοτικά χαρακτηριστικά και αναβάθμιση της συνολικής εμπειρίας του επισκέπτη. Ενέργειες όπως η στενότερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, μπορούν να βελτιώσουν τη δυναμική του ελληνικού τουρισμού και να ισχυροποιήσουν το τουριστικό brand «Ελλάδα».

Οι συνολικές διανυκτερεύσεις για το 2019 ανήλθαν στις 232.463.747, αριθμός, που όπως και στην περίπτωση των αφίξεων και των εισπράξεων, αποτελεί ιστορική επίδοση στα χρονικά του ελληνικού τουρισμού. Την περίοδο 2017-2019, έχει σημειωθεί αύξηση της τάξεως του 10,8%. Λόγω του φαινομένου της εποχικότητας το 83,6 % (2019) επί των συνολικών διανυκτερεύσεων, καταγράφηκε το 2^ο και το 3^ο τρίμηνο του έτους (τουριστική σεζόν). Η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν τις κυριότερες αγορές, όσον αφορά τη συγκεκριμένη κατηγορία, συγκεντρώνοντας 16,1% και 13,1 % αντίστοιχα, επί του συνόλου των διανυκτερεύσεων των χωρών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα το 2019.

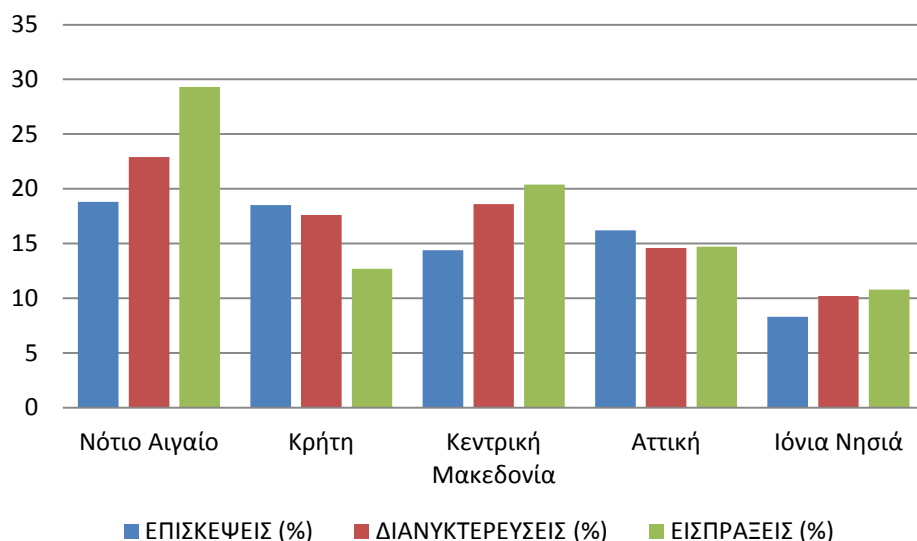
Αναφορικά με την Μέση Διάρκεια Παραμονής συνεχίζει να ακολουθεί πτωτική πορεία, με το 2019 να κυμαίνεται στις 7,4 διανυκτερεύσεις, σημειώνοντας 20,6% μείωση σε σύγκριση με το 2010 (9,3 διανυκτερεύσεις). Η ΜΔΠ παρουσιάζει ρυθμούς μείωσης, ως μια παγκόσμια τουριστική τάση που παρατηρείται τα τελευταία έτη. Τη σημερινή εποχή πραγματοποιούνται περισσότερα ταξίδια μικρής διάρκειας, αλλά με εντονότερο ρυθμό, ενώ η ανάπτυξη του city break ευνοεί ακόμα περισσότερο τη τάση αυτή. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η διαμόρφωση του μίγματος της τουριστικής

αγοράς, καθώς με την τουριστική άνοδο χωρών, όπως η Βουλγαρία και η Β.Μακεδονία, λόγω εγγύτητας με την Ελλάδα, τουρίστες προγραμματίζουν ταξίδια σύντομης διάρκειας, με τον τρόπο μετακίνησης τους προς την ελληνική επικράτεια, να πραγματοποιείται μέσω του οδικού δικτύου. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία (Insete) για το τελευταίο έτος, η αγορά με την υψηλότερη ΜΔΠ είναι της Αυστραλίας (13,5), με αυτή του Καναδά (12,6) και των ΗΠΑ (10,6) να ακολουθούν.

Η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση έχει αυξηθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου. Συγκεκριμένα για το 2019, διαμορφώθηκε στα 76 ευρώ. Η αγορά του Ισραήλ, σημείωσε την μεγαλύτερη επίδοση (122,78 ευρώ), με τις ΜΔΔ της αγοράς των ΗΠΑ (95,42 ευρώ) και της Αυστρίας (95,33 ευρώ), να καταλαμβάνουν τη δεύτερη και την τρίτη θέση αντίστοιχα. Οι χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης, όπως και στην περίπτωση της ΜΚΔ, παρά την αύξηση των επισκέψεων στην ελληνική επικράτεια, διαχρονικά έχουν κατώτερη θέση, έναντι των παραδοσιακών αγορών μας, λόγω χαμηλότερων εισοδημάτων. Την περίοδο 2010-2019, η ΜΔΔ των ευρωπαϊκών κρατών εντός και εκτός της Ευρωζώνης, σημείωσε αύξηση κατά 18,6% και 14,4% αντίστοιχα, ενώ των Λοιπών χωρών μειώθηκε κατά 2,1%.

1.6.2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ- ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, για το ταξιδιωτικό ισοζύγιο ανά περιφέρεια, παρατηρείται υπερσυγκέντρωση του τουρισμού σε ορισμένες περιοχές, οι οποίες αφορούν κυρίως νησιωτικούς προορισμούς. Συγκεκριμένα από τις 36643 χιλ. επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα το 2019, το 77,8 % των επισκέψεων εντοπίζεται σε πέντε περιφέρειες, οι οποίες είναι το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, η Αττική και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Παρόμοια κατανομή εμφανίζεται και στα υπόλοιπα μεγέθη, με το Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη να καταγράφουν τις υψηλότερες επιδόσεις. Αναλυτικότερα στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφηκε η υψηλότερη δαπάνη ανά επίσκεψη (751€) και δαπάνη ανά διανυκτέρευση (97€), καθώς και το υψηλότερο ποσοστό σε εισπράξεις και διανυκτερεύσεις. Η Κρήτη παρουσιάζει το μεγαλύτερο μέσο όρο διάρκειας παραμονής (8,2 μέρες), ενώ σε όρους διανυκτερεύσεων και εισπράξεων συγκεντρώνει τα αμέσως μεγαλύτερα ποσοστά.



*Το 2019 η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης συγκέντρωσε μεγαλύτερο ποσοστό επί των επισκέψεων(10,5%) σε σχέση με τα Ιόνια Νησιά

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία κατανομή ανά Περιφέρεια στα βασικά τουριστικά μεγέθη (2019)

Για το 2019 ανοδική πορεία καταγράφηκε σε όλα τα βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού περιφερειών, σε σχέση με το 2018, με εξαίρεση την μέση διάρκεια παραμονής, που παρουσιάζει μείωση τα τελευταία έτη. Ειδικότερα:

- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων ανήλθε στις 232.464 χιλ., εμφανίζοντας αύξηση +2,4%.
- Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα 17.860 εκατομμύρια, πραγματοποιώντας 12,9% αύξηση.
- Η μέση δαπάνη ανά επίσκεψη, διαμορφώθηκε στα 482 ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 14,6%.
- Η μέση δαπάνη ανά διανυκτέρευση, ανήλθε στα 76 ευρώ, πραγματοποιώντας αύξηση 10,3%.
- Η μέση διάρκεια παραμονής ανά επίσκεψη, διαμορφώθηκε στις 6,3 διανυκτερεύσεις, παρουσιάζοντας μείωση 2,7%.

Κυριότερες τουριστικές αγορές διαχρονικά, σε όρους εισπράξεων και επισκέψεων είναι της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Ωστόσο το 2019, η τουριστική αγορά της Βουλγαρίας σημείωσε άνοδο, καταλαμβάνοντας τη δεύτερη θέση σε όρους επισκέψεων. Αξίζει να σημειωθεί πως οι ταξιδιώτες τείνουν να επισκέπτονται παραπάνω από μια περιφέρεια στην Ελλάδα, με τον μέσο όρο για το 2019 να ανέρχεται στο 1,17. Η τάση αυτή εμφανίζεται εντονότερα στις αγορές «μεγάλων

αποστάσεων (Long Haul)», ενώ αναφορικά με τις χώρες προέλευσης, υψηλότερη αναλογία επισκεψιμότητας ανά περιφέρεια παρουσιάζει ο εισερχόμενος τουρισμός Ισπανίας.

1.6.3. ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Ο ελληνικός τουρισμός, βασίσθηκε για δεκαετίες στο δίπτυχο ήλιος -θάλασσα.

Εξαντλώντας τα περιθώρια, υπήρξε η ανάγκη μεγαλύτερης ανάπτυξης, με την προσέλκυση, αφενός, μεγαλύτερου αριθμού τουριστών και κυρίως , υψηλότερου εισοδηματικού επιπέδου, ώστε να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη για τον τουριστικό κλάδο και κατ' επέκταση για την εθνική οικονομία.

Διέξοδο στην προοπτική αυτή, έδωσαν σε μεγάλο βαθμό οι θεματικές ενότητες στον τουρισμό.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού, εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν και το καθιστούν ελκυστικότερο και πιο ανταγωνιστικό, αφού αναβαθμίζουν το επίπεδο των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Ο συνεδριακός, πολιτιστικός, μορφωτικός, θαλάσσιος, καταδυτικός, περιηγητικός, αθλητικός, γαστρονομικός, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας, ο θρησκευτικός τουρισμός, είναι μερικές από τις θεματικές ενότητες τουρισμού, που τα τελευταία χρόνια εμφανίζουν σταθερή άνοδο, αφού εκφράζουν τις προτιμήσεις των σύγχρονων και επιλεκτικών τουριστών – καταναλωτών , που αναζητούν σύνθετες και ποιοτικές υπηρεσίες, οι οποίες καλύπτουν τα ενδιαφέροντα τους.

Στην προοπτική αυτή είναι σταθερά προσανατολισμένες οι ασκούμενες τουριστικές πολιτικές, που εφαρμόζουν τα τελευταία χρόνια οι εκάστοτε κυβερνήσεις, αφού στο πεδίο αυτό, πλέον, κρίνεται σε μεγάλο βαθμό η επιδιωκόμενη περαιτέρω ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού.

1.6.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

- **Γεωμορφολογική ποικιλία & κλιματικές συνθήκες**

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, είναι η γεωμορφολογική ποικιλία, με το πλήθος νησιωτικών προορισμών και τα μοναδικά

φυσικά τοπία, σπάνιας χλωρίδας και πανίδας. Τα ελληνικά νησιά τα οποία ανέρχονται σε 6000, εκ των οποίων τα 227 είναι κατοικήσιμα, συγκεντρώνουν 7500 χιλιόμετρα ακτογραμμής από το σύνολο των 13676 χιλιομέτρων των ελληνικών ακτών. Το θερμό κλίμα την καλοκαιρινή εποχή και η ήπια χειμερινή περίοδος, με περίπου 300 μέρες ηλιοφάνειας το χρόνο, σε συνδυασμό με τις αμέτρητες παραλίες, έχουν καταστήσει την Ελλάδα ως μια από τις πιο ελκυστικές χώρες παγκοσμίως και ιδανικό προορισμό, όσον αφορά την τουριστική αγορά Ήλιος και Θάλασσα (Sun & Sea).

- **Πολιτισμική κληρονομιά**

Τα πλούσια ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία, που αποτυπώνονται στους αρχαιολογικούς χώρους, τα μουσεία και στα 18 μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, προσφέρουν ένα μοναδικό μίγμα τουριστικών αξιοθέατων.

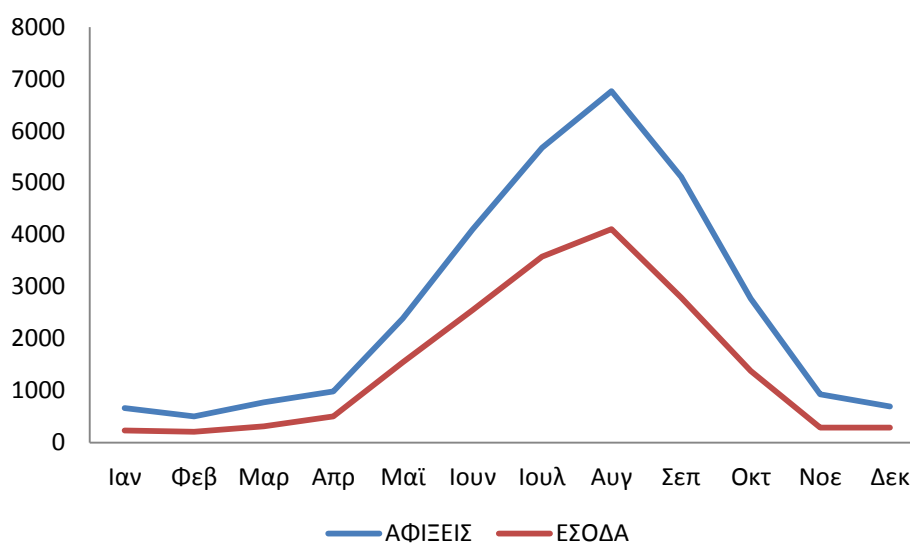
Φυσικά & Πολιτιστικά χαρακτηριστικά	Ελλάδα	ΕΕ 28 (Μ.Ο.)
Μήκος Ακτογραμμής	13676	2357
Ακτές με Γαλάζια Σημαία	393	80
Ώρες ηλιοφάνειας (ημερήσιος μέσος όρος)	7,6	5,5
Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς	18	14

Πίνακας 1: Φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της Ελλάδος, World Economic Forum, CIA World Factbook, Foundation for Enviromental Education, Climatemps

- **Εποχικότητα των Αφίξεων**

Βασικό χαρακτηριστικό και παράλληλα πρόβλημα του Ελληνικού Τουρισμού είναι η έντονη εποχικότητα που εμφανίζεται στις αφίξεις. Το χρονικό πρότυπο με το οποίο παρουσιάζεται η ζήτηση για τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς, εμφανίζει σημαντικό βαθμό εξάρτησης από το δίπτυχο Sea & Sun, που αποτελεί κύρια ευρωπαϊκή προϊόντική αγορά και βασικό στοιχείο του ελληνικού τουρισμού. Αναλυτικότερα σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα της ΤτΕ για το 2019, το 79,8 % των συνολικών επισκέψεων και το 84,8 % των τουριστικών εσόδων, καταγράφηκαν το 2^ο και το 3^ο εξάμηνο, με το 56%/ 58,9% των αφίξεων/εσόδων να σημειώνεται τους θερινούς μήνες. Το θερμό κλίμα και τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, με την πληθώρα νησιωτικών και παραθαλάσσιων προορισμών, προσελκύουν τον κύριο

όγκο της τουριστικής εισροής, την περίοδο Απρίλιος-Σεπτέμβριος, όπου οι συνθήκες είναι κατάλληλες και ευνοϊκές, για τουρίστες που προσελκύονται από τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Από την άλλη πλευρά η ζήτηση για προορισμούς τη χειμερινή περίοδο, είναι συγκριτικά αρκετά κατώτερη, με τις αφίξεις και τις τουριστικές εισπράξεις να καταλαμβάνουν μικρό ποσοστό επί των συνολικών μεγεθών. Οι βασικές αιτίες που συμβάλουν στην όξυνση της εποχικότητας αφορούν κυρίως τις κλιματολογικές συνθήκες και το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο (π.χ. περίοδος σχολικών διακοπών, θρησκευτικές εορτές κ.λπ.) της χώρας προέλευσης. Η Ελλάδα παρουσιάζει έντονη συσχέτιση των κλιματολογικών συνθηκών με την εισερχόμενη τουριστική κίνηση. Οι υψηλές θερμοκρασίες σε συνάρτηση με τον μεγάλο αριθμό παραλιών στην ελληνική επικράτεια, συντελούν στην συγκέντρωση της τουριστικής κίνησης, κυρίως στους θερινούς μήνες. Αναφορικά με τα θεσμικά αίτια, σχετικά παραδείγματα αποτελούν οι σχολικές διακοπές που λαμβάνουν χώρα τους καλοκαιρινούς μήνες και ο προγραμματισμός των αδειών εργασίας, την ίδια περίοδο. Υψηλότερη εποχικότητα αφίξεων παρουσιάζουν οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Κρήτης και Ιόνιων Νήσων, με το φαινόμενο να είναι έντονο και για τις υπόλοιπες περιφέρειες της επικράτειας, με εξαίρεση κυρίως την Αττική που δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα, ενώ όσον αφορά τις χώρες προέλευσης, υψηλότερο δείκτη εμφανίζουν η Ιταλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ρωσία. Αντίθετα χαμηλότερο εποχικό πρότυπο ακολουθούν οι αγορές της Κίνας και της Τουρκίας. Η Ελλάδα συγκριτικά με κύριες ανταγωνίστριες χώρες όπως η Ισπανία και η Ιταλία, παρουσιάζει υψηλότερο βαθμό εποχικών αφίξεων.



Διάγραμμα 3: Τουριστικές αφίξεις ανά μήνα στην Ελλάδα για το 2019, Insete

- **Υψηλός βαθμός εξάρτησης με τον οικονομικό τομέα**

Ο ελληνικός τουρισμός αποτελεί από τους σημαντικότερους παραγωγικούς τομείς της χώρας και βασικό πυλώνα της οικονομικής ανάπτυξης. Ο υψηλός βαθμός εξάρτησης με την ελληνική οικονομία, αποτυπώνεται από το μέγεθος συνεισφοράς στη διαμόρφωση του ΑΕΠ, την κάλυψη σε μεγάλο βαθμό του ισοζυγίου στο εμπόριο αγαθών, τη στήριξη στον εργασιακό τομέα και την ενίσχυση των επενδυτικών δραστηριοτήτων.

- **Άνιση γεωγραφική κατανομή των τουριστικών επισκέψεων**

Ο κύριος όγκος της εισερχόμενης τουριστικής εισροής, επιλέγει κυρίως νησιωτικούς προορισμούς (π.χ. Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Ιόνια νησιά κ.λπ.) και παραθαλάσσιες περιοχές και λιγότερο την ηπειρωτική χώρα (ενδοχώρα), με αποτέλεσμα να υπάρχει ασύμμετρη τουριστική ανάπτυξη.

- **Έλλειψη διαφοροποίησης τουριστικού προϊόντος**

Η διαμόρφωση της ζήτησης του ελληνικού τουρισμού, καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από το δίπτυχο «Ήλιος & Θάλασσα». Το τουριστικό αυτό μοντέλο στηρίζει σε μεγάλο βαθμό την ελληνική τουριστική δραστηριότητα και αποτελεί κύριο παράγοντα προσέλκυσης δυνητικών τουριστών. Η διεύρυνση και η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος είναι απαραίτητη προκειμένου η Ελλάδα να συνεχίζει να είναι ανταγωνιστική στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

- **Έλλειψη στη γενική υποδομή και τις μεταφορές**

Η ελληνική γενική υποδομή σε αρκετά σημεία της ελληνικής επικράτειας, είναι περιορισμένη, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η ανταπόκριση στην αυξημένη τουριστική ζήτηση, ιδιαίτερα τις περιόδους αιχμής. Ωστόσο τα τελευταία έτη έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικά έργα αναβάθμισης των υποδομών, κυρίως στα συστήματα μεταφορών.

Εγκαταστάσεις και υποδομές: Η Ελλάδα σύμφωνα με την αξιολόγηση ανταγωνιστικότητας για το 2019, που διεκπεραιώθηκε από το World Economic Forum, καταλαμβάνει την 18^η θέση (ανάμεσα σε 140 οικονομίες) σε επιμέρους ανάλυση για τις Υποδομές Αερομεταφορών και τις Υποδομές Τουριστικών Υπηρεσιών. Όσον αφορά τις ταξιδιωτικές μεταφορές, η προσβασιμότητα διευκολύνεται, μέσω 32 αεροδρομίων, εκ των οποίων τα περισσότερα δέχονται

απευθείας διεθνείς πτήσεις τσάρτερ. Το οδικό δίκτυο έχει βελτιωθεί σημαντικά με επενδύσεις του δημοσίου και χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ.

- **Υψηλός Βαθμός Εξάρτησης από τις Αερομεταφορές**

Σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό του ελληνικού τουρισμού είναι ο μεγάλος βαθμός εξάρτησης της εισερχόμενης τουριστικής κίνησης, από την εναέρια μετακίνηση. Το κύριο ποσοστό που επισκέπτεται τους ελληνικούς προορισμούς, επιλέγει την μετακίνηση μέσω αεροπλάνου.

1.6.5. ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ανοδική πορεία εμφανίζει και ο εγχώριος τουρισμός, με τα μεγέθη ωστόσο συγκριτικά με τον εισερχόμενο τουρισμό να είναι δυσανάλογα. Πιο συγκεκριμένα ο εσωτερικός τουρισμός καταλαμβάνει το 10% επί του συνόλου στην Ελλάδα, με την εγχώρια δαπάνη να διαμορφώνεται λίγο χαμηλότερα από τα 1,9 δισεκατομμύρια ευρώ.

Σύμφωνα με καταγεγραμμένα στοιχεία του Insete, η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη, για τα ταξίδια με τουλάχιστον μια διανυκτέρευση, διαμορφώθηκε στα 310 ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 17,6 % σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ο αριθμός των ταξιδιών από 5,3 εκατομμύρια το 2017, αυξήθηκε κατά 4,3 %, ξεπερνώντας τα 5.5 εκατομμύρια το 2018. Κυριότεροι προορισμοί στις προτιμήσεις των ημεδαπών τουριστών, βάση αφίξεων, αποτελούν η Κεντρική Μακεδονία και η Πελοπόννησος.

Σημαντικό πλήγμα στην εξέλιξη του εγχώριου τουρισμού αποτέλεσε το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης και η εφαρμογή μέτρων οικονομικής λιτότητας. Την περίοδο 2014-2018, η τουριστική δαπάνη μειώθηκε κατά 55,8 %, ενώ ο αριθμός των ταξιδιών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, ελαττώθηκε κατά 45% και 52% αντίστοιχα, σε σύγκριση με το 2008. Η δημοσιονομική κρίση στα εισοδήματα των Ελλήνων πολιτών και η εκτόξευση του ποσοστού ανεργίας, είχαν άμεσες συνέπειες στην μείωση της εγχώριας τουριστικής ζήτησης.

Η έξοδος από την μνημονιακή πολιτική και η οικονομική ανάκαμψη, επαναφέρουν σταδιακά το ρυθμό ανάπτυξης. Ωστόσο το επίπεδο δαπάνης του 2019 απέχει σημαντικά από το μέγεθος προ οικονομικής κρίσης, καθώς είναι 55,7% χαμηλότερο σε σχέση με το 2008. Το πλάνο της κυβέρνησης για ενίσχυση του εισοδήματος, στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και μείωση της φορολογικής

επιβάρυνσης, αναμένεται να βελτιώσει την αγοραστική δύναμη των Ελλήνων πολιτών και να οδηγήσει σε αύξηση της εγχώριας τουριστικής κίνησης.

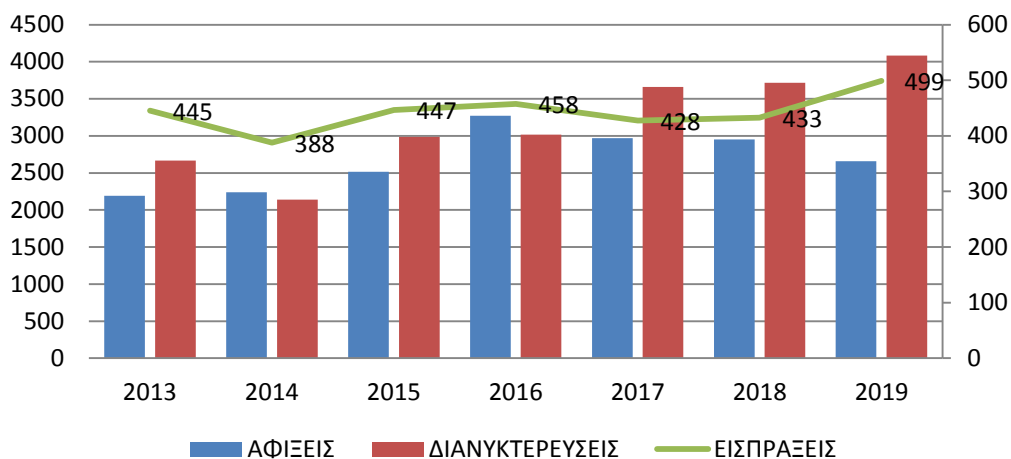
1.6.6. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Ο Ξενοδοχειακός Κλάδος αποτελεί μια από τις κύριες δραστηριότητες της ελληνικής οικονομίας, καθώς συνεισφέρει σημαντικά στο ΑΕΠ και καταγράφει ετησίως υψηλό κύκλων εργασιών. Σύμφωνα με έρευνα του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας για το 2019, στη χώρα λειτουργούν 9917 μονάδες, με συνολική δυναμικότητα 430402 δωμάτια και 847610 κλίνες και παρατηρείται σταθερή ανοδική πορεία αύξησης (11% από το 2010). Σε σύγκριση με το 2018 ο αριθμός των μονάδων αυξήθηκε σημαντικά, ενώ το μέσο μέγεθος των ξενοδοχείων στο σύνολο της επικράτειας, για την περίοδο αυτή, διαμορφώθηκε στα 43 δωμάτια και 86 κλίνες, χωρίς να παρατηρείται έντονη μεταβολή συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη. Ο τζίρος ανήλθε σε 8.699.410.421 ευρώ, 7,3% υψηλότερος σε σχέση με το τελευταίο έτος και το μέσο έσοδο ανά δωμάτιο υπολογίζεται σε 18996 ευρώ, ακολουθώντας αντίστοιχα άνοδο κατά 3,3 %. Η πλειοψηφία του ξενοδοχειακού δυναμικού, συγκεντρώνεται στους κύριους τουριστικούς προορισμούς, με το μεγαλύτερο ποσοστό να καταγράφεται στο Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη. Η εξέλιξη αναφορικά με το μέγεθος των μεριδίων ανά περιφέρεια, δεν εμφανίζει ουσιαστικές διαφορές, μεταξύ 2015-2019. Οι τιμές διαμονής, παρουσιάζουν σταδιακή αύξηση, η οποία οφείλεται στις φορολογικές μεταρρυθμίσεις αλλά και στην ποιοτική αναβάθμιση των μονάδων. Ωστόσο, συγκριτικά με το 2010, δεν διαφέρουν σημαντικά, με εξαίρεση την περίοδο της οικονομικής κρίσης, όπου μειώθηκαν σημαντικά, με στόχο την στήριξη του εγχώριου τουρισμού και την δημιουργία ενός ελκυστικότερου τουριστικού προϊόντος. Η μέση τιμή, τον μήνα του Αυγούστου, που αποτελεί περίοδο αιχμής, κυμαίνεται στα 100 ευρώ, με τις υψηλότερες τιμές να διαμορφώνονται στα ξενοδοχεία της νησιωτικής περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Η οικονομική απόδοση μιας μονάδας καθορίζεται από την κατηγορία αστέρων και το μέγεθος της μονάδας, την τοποθεσία, την ποιότητα διαχείρισης, την αντιστοιχία ζήτησης και προσφοράς, καθώς και από την σχετική ανταγωνιστικότητα των ξενοδοχειακών μονάδων. Η μέση πληρότητα, όπως και στην περίπτωση της μέσης τιμής, κορυφώνεται τον Αύγουστο (86,8%), γεγονός που αποδίδεται στο φαινόμενο της εποχικότητας. Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των μεγεθών του ξενοδοχειακού κλάδου, διαδραματίζει και η ανάπτυξη των βραχυχρόνιων μισθώσεων, μέσω διαδικτυακών πλατφορμών (π.χ. Airbnb). Η

ενοικίαση καταλυμάτων, αποκτάει αυξανόμενη ζήτηση στην πάροδο του χρόνου επηρεάζοντας αρνητικά την πληρότητα των ξενοδοχείων.

1.6.7. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ

Η ελληνική κρουαζιέρα χαρακτηρίζεται από σπουδαία δυναμική και μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης για τα επόμενα έτη. Ο θετικός ρυθμός ανάπτυξης των επιβατών κρουαζιέρας, σε διεθνές επίπεδο, που κυμαίνεται μεταξύ 5% με 7% ετησίως, το άνοιγμα της κινεζικής αγοράς στην ελληνική αγορά και η πρόσφατη επέκταση του σταθμού υποδοχής στον Πειραιά είναι μερικά από τα στοιχεία που υποδηλώνουν μια χρυσή περίοδο για την ελληνική κρουαζιέρα. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος, η αγορά της κρουαζιέρας στην Ελλάδα εμφανίζεται ιδιαίτερα ενισχυμένη για το 2019, με τα βασικά μεγέθη να παρουσιάζουν θετική μεταβολή. Συγκεκριμένα οι συνολικές εισπράξεις ανήλθαν σε 498,9 εκατομμύρια ευρώ, οι συνολικές αφίξεις επιβατών ξεπέρασαν τις 2.656 χιλιάδες και οι συνολικές διανυκτερεύσεις εκτός κρουαζιερόπλοιων διαμορφώθηκαν στις 4.083 χιλιάδες. Κυριότερα λιμάνια, βάση εισπράξεων είναι του Πειραιά (44,8%) και της Κέρκυρας (14,2%), με την Μύκονο (9,4%) να ακολουθεί. Συνολικά 2972 κρουαζιερόπλοια προσέγγισαν τα ελληνικά λιμάνια, το τελευταίο έτος, ενώ οι επιβάτες ανήλθαν στους 1933 χιλιάδες. Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους κορυφαίους προορισμούς στην Μεσόγειο, καθώς κατέχει το 10% των συνολικών προσεγγίσεων, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο θεωρείται ο δεύτερος σημαντικότερος όσον αφορά το πλήθος εναλλακτικών δρομολογίων. Η φυσική ομορφιά και τα πλούσια πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία του τόπου, προσελκύουν πλήθος επισκεπτών ετησίως και αυξάνουν το ενδιαφέρον για περαιτέρω επενδύσεις και ανάπτυξη του συγκεκριμένου τομέα. Η ελληνική κυβέρνηση σκοπεύει στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ελληνικών λιμένων, μέσα από την αναβάθμιση των υποδομών με έργα υψηλού προϋπολογισμού. Σημαντικό βήμα που θα δώσει περαιτέρω ώθηση στην ανάπτυξη της κρουαζιέρας στην ελληνική επικράτεια είναι η μετατροπή του λιμένα Πειραιώς σε home port. Ωστόσο η απουσία πολιτικής σταθερότητας, η αστάθεια που προκαλείται από τις γεωπολιτικές εξελίξεις στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και η αύξηση του ανταγωνισμού από γειτονικές χώρες, όπως η Τουρκία, δρουν ανασταλτικά και θέτουν εμπόδια στις προσπάθειες για ανάδειξη της ελληνικής αγοράς.



Διάγραμμα 4: Εξέλιξη στα βασικά μεγέθη της ελληνικής κρουαζιέρας, *Insete*

1.6.8. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ- ΜΟΥΣΕΙΑ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Η Ελλάδα είναι ένας πολιτισμός χιλιάδων ετών με σπουδαία ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά που αποτυπώνεται σε πληθώρα αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και μουσείων. Το 2019 περισσότεροι από 19,5 εκατομμύρια ταξιδιώτες επισκέφθηκαν τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους της χώρας, με τις συνολικές εισπράξεις να ανέρχονται στα 130.932.948 ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 8,63 % σε σύγκριση με το 2018. Κυριότερες περιφέρειες σε όρους επισκέψεων και εισπράξεων, αποτελούν η Αττική και η Κρήτη, ακολουθούν η Πελοπόννησος και το Νότιο Αιγαίο. Ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο της Ακρόπολης, προσελκύουν διαχρονικά τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών σε ετήσια βάση. Ο πολιτιστικός τουρισμός θεωρείται μια από τις αναπτυσσόμενες αγορές, σημειώνοντας σημαντική άνοδο τα τελευταία έτη. Η ουσιαστικότερη τουριστική αξιοποίηση των αντικειμενικών δυνατοτήτων που διαθέτει η Ελλάδα, είναι ιδιαίτερα σημαντική για την περαιτέρω ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού κλάδου. Η προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών με πολιτιστικά κίνητρα και ενδιαφέροντα, εκτιμάται πως θα αυξήσει τη μέση τουριστική δαπάνη και θα συμβάλει στην μείωση της εποχικότητας, επεκτείνοντας τη διάρκεια της high season.

Μουσείο	Περιφέρεια
Ακρόπολης	Αττική
Εθνικό Αρχαιολογικό	Αττική
Ηρακλείου	Κρήτη
Δελφών	Στερεά Ελλάδα

Αρχαιολογικοί χώροι	Περιφέρεια
Ακρόπολη Αθηνών	Αττική
Κνωσός	Κρήτη
Επίδαυρος	Πελοπόννησος
Μυκήνες	Κρήτη

Πίνακες 2 & 3 : Οι δημοφιλέστεροι αρχαιολογικοί χώροι και τα σημαντικότερα μουσεία, βάση επισκεψιμότητας και εισπράξεων

1.6.9. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ο τουρισμός έχει καθοριστική συμβολή για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Η οικονομική δραστηριότητα του τουρισμού, αποτέλεσε βασικό στήριγμα την περίοδο της κρίσης και των μνημονιακών πολιτικών. Το υψηλό επίπεδο εσόδων και επενδυτικής δραστηριότητας που καταγράφονται ετησίως και η συμβολή στην απασχόληση, με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, έχουν δημιουργήσει ισχυρούς δεσμούς μεταξύ του τουριστικού κλάδου και της οικονομίας, με την Ελλάδα να παρουσιάζει μια από τις υψηλότερες εξαρτήσεις, σε παγκόσμιο επίπεδο, σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).

Για το 2019, η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, υπολογίζεται στο 12,5 % του ΑΕΠ, με συνολικές εισπράξεις 23,4 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ η συνολική συνεισφορά εκτιμάται από 51,6 έως 62,1 δις, με τα μεγέθη να κυμαίνονται μεταξύ 27,5% και 33,1% αντίστοιχα του ΑΕΠ. Σε σύγκριση με το 2018, σημειώθηκε αύξηση 10,9% επί των συνολικών εσόδων, με τη συνεισφορά στο ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 9,3 %. Ο τουρισμός αποτελεί μια κατ' εξοχήν εξωστρεφή παραγωγική δραστηριότητα, καθώς το 90% των τουριστικών εισπράξεων προέρχεται από το εξωτερικό. Τα έσοδα του τουρισμού, περιλαμβανομένων της κρουαζιέρας, κάλυψαν το 79,9% του ελλείματος του εμπορικού ισοζυγίου. Οι εισπράξεις αυτές αντιστοιχούν με το 78,4 % των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων εξαγωγίμων ελληνικών προϊόντων, με εξαίρεση τις εισπράξεις από τα καύσιμα και τα πλοία. Στον κλάδο της απασχόλησης συμβάλει στην παραγωγή νέων θέσεων απασχόλησης και θεωρείται βασικός παράγοντας για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας. Αναλυτικότερα την περίοδο αιχμής, που τοποθετείται τη θερινή περίοδο, η άμεση συμβολή υπολογίζεται στο 17,1% της απασχόλησης και

συνολικά (άμεσα και έμμεσα) από 37,6% έως 45,2%. Η επενδυτική δραστηριότητα ανήλθε στα 3,2 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων το 1,9 δις ευρώ σε εγχώρια προστιθέμενη αξία. Άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός, πως η συνεισφορά του τουρισμού αποτελεί κινητήριος δύναμη και βασικός πυλώνας οικονομικής στήριξης για τρεις νησιωτικές περιφέρειες στην Ελλάδα. Η τουριστική βιομηχανία αποτελούσε και θα συνεχίσει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

1.6.10. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ο τουρισμός, εκτός από την καθοριστική συμβολή στην ελληνική οικονομία, αποτελεί κινητήριος δύναμη και στο τομέα της εργασιακής απασχόλησης. Η ανοδική πορεία του τουρισμού, δημιουργεί συνεχώς νέες θέσεις εργασίας, μειώνοντας το ποσοστό ανεργίας, που λόγω της οικονομικής κρίσης των προηγούμενων ετών, είχε αυξηθεί κατακόρυφα. Τα τουριστικά επαγγέλματα για το 2019 στην περίοδο αιχμής, αντιστοιχούσαν άμεσα στο 17,1 % επί της συνολικής απασχόλησης και οι δραστηριότητες που σχετίζονται είτε άμεσα είτε έμμεσα, συγκέντρωσαν ποσοστό μεταξύ 37,6% και 45,2%. Ο αριθμός των μόνιμων απασχολούμενων στις μονάδες φιλοξενίας και της επιχείρησης εστίασης, ξεπερνά τους 380 χιλιάδες, με το 2019 να καταγράφεται το υψηλότερο ρεκόρ της δεκαετίας, όπου ο αριθμός των εργαζομένων, συμψηφίζοντας και την εποχική απασχόληση, ανήλθε το τρίτο τρίμηνο του έτους στους 429,2 χιλιάδες, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 10,8% της συνολικής απασχόλησης. Η απασχόληση στα καταλύματα και την εστίαση, τα τελευταία δέκα χρόνια αυξάνεται με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,4 % (5,1 % από το 2014). Οι νέες επενδύσεις και η ανάπτυξη του ξενοδοχειακού κλάδου που παρατηρείται τα τελευταία έτη, έχουν καθοριστική σημασία στην προσφορά εργασίας. Ανά 2,5 δωμάτια δημιουργείται μια νέα θέση απασχόλησης, με την αναλογία απασχόληση ανά δωμάτιο, να υπολογίζεται στο 42%.

Στην εξέλιξη του μεγέθους απασχόλησης για τα έτη 2018-2019 παρατηρείται εντονότερη μεταβολή το πρώτο και το τέταρτο τρίμηνο, πιθανότατα λόγω της ανάπτυξης του city-break τουρισμού, στην Αθήνα, που δεν επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από την εποχικότητα.

Το ηλικιακό εύρος των απασχολούμενων κυμαίνεται μεταξύ 30-44 ετών και αντιστοιχεί στο 37,6 % του συνόλου (Q3 2019). Σημαντική άνοδος παρατηρείται την περίοδο 2010-2019, στις ηλικιακές ομάδες των 25-29 (Q3 από 14,5% σε 17,2%) και

των 45-64 (Q3 από 28,3% σε 31,2 %), γεγονός που καταδεικνύει την παροχή ευκαιριών σε ομάδες που έχουν δυσκολότερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Οι άνδρες αποτελούν την πλειοψηφία έναντι των γυναικών, τόσο στις επιχειρήσεις φιλοξενίας όσο και στην εστίαση. Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι σε σύγκριση με λοιπούς κλάδους το ποσοστό των γυναικών, εμφανίζεται ανώτερο στην κατηγορία των καταλυμάτων και εστίασης. Το 23,7 % των εργαζομένων στο ξενοδοχειακό κλάδο, προέρχονται από τουριστικές σχολές, με το υψηλότερο ποσοστό (31,9%), σε επιμέρους ανάλυση, να καταγράφεται στις πεντάστερες μονάδες.

Η μερική απασχόληση στις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης, αντιστοιχούν στο 17,9 %, ποσοστό μεγαλύτερο σε σύγκριση με τους λοιπούς κλάδους (8,3%). Η αύξηση που παρατηρείται μετά το 2013, λόγω διορθωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας, έχει προστιθέμενη αξία και δεν δρα ανασταλτικά για την πλήρη απασχόληση. Την περίοδο της οικονομικής κρίσης, αποτέλεσε σημαντική διέξοδο για χιλιάδες εργαζομένους και επιχειρήσεις που αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν διαφορετική πολιτική στην πρόσληψη και αύξηση του εργατικού δυναμικού. Στην Ελλάδα συγκριτικά με την αγορά εργασίας των χωρών της ΕΕ-28, το εργατικό δυναμικό μερικής απασχόλησης, είναι περίπου το μισό τόσο στις κατηγορίες των καταλυμάτων και εστίασης όσο και στους λοιπούς κλάδους (32,5% και 19,2% αντίστοιχα).

Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση σχετικά με την εξέλιξη της απασχόλησης, αποτελεί ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας. Η ισχυροποίηση του ελεγκτικού μηχανισμού και η επιβολή κυρώσεων, έχει προσδώσει μεγαλύτερη διαφάνεια στο εργασιακό σύστημα. Την περίοδο 2010-2019, η ανασφάλιστη εργασία έχει μειωθεί κατά 33,4% στην κατηγορία των καταλυμάτων (από 156,8 χιλ. το 2010 σε 85,5 χιλ. το 2019), στην εστίαση 39, 5% (από 20,5 χιλ. το 2010 σε 12,4 χιλ. το 2019, ενώ στους λοιπούς κλάδους η αποκλιμάκωση της ανασφάλιστης εργασίας ελάττωσε το ποσοστό σε 45,5 % (από 156,8 χιλ. το 2010 σε 85,5 χιλ. το 2019).

Σχετικά με την περιφερειακή κατανομή των μεριδίων των απασχολούμενων, στην κατηγορία των καταλυμάτων τα μεγαλύτερα ποσοστά για το 2019 σημείωσαν οι Περιφέρειες Νότιου Αιγαίου (22,9%) και Κρήτης (20,4%), ενώ στην κατηγορία της εστίασης τα υψηλότερα μερίδια καταγράφηκαν στις περιφέρειες Αττικής (34,9%) και Κεντρικής Μακεδονίας (14%). Ως προς το σύνολο της απασχόλησης, μεγαλύτερα ποσοστά εμφανίζουν οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (27,7%) και Ιονίων Νήσων (25,1%).

1.6.11. Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ανοδική πορεία τα τελευταία έτη, σημειώνοντας σημαντική βελτίωση στα πλαίσια ανταγωνιστικότητας σε σχέση με άλλους Μεσογειακούς προορισμούς. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης, με βάση το επίπεδο των προσφερόμενων υπηρεσιών, αποτελεί κύριο σημείο της τουριστικής πολιτικής. Η ένταση της τουριστικής δραστηριότητας και ο βαθμός ανταγωνισμού, καθορίζουν τη στρατηγική ανάπτυξης, το θεσμικό πλαίσιο και τις πολιτικές που υλοποιούνται.

Επιδιωκόμενος σκοπός για την ενίσχυση της εγχώριας τουριστικής βιομηχανίας, είναι ο εμπλουτισμός του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών, που θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Ένας από τους καθιερωμένους τρόπους αξιολόγησης της απόδοσης της τουριστικής βιομηχανίας, είναι ο Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού και Ταξιδιού (TTCI). Ο TTCI διαμορφώνεται ετησίως από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) και αξιοποιείται για την ευρύτερη κατανόηση των παραγόντων παρακίνησης της ανταγωνιστικότητας στο τουριστικό και ταξιδιωτικό κλάδο. Είναι ουσιαστικά ένα μέσο αξιολόγησης και σύγκρισης της απόδοσης των τουριστικών αγορών ανά χώρα. Το μέγεθος του δείκτη διαμορφώνεται με βάση το μελλοντικό δυναμικό, την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και την ποιότητα του τουριστικού κλάδου της χώρας που τίθεται υπό αξιολόγηση. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έκθεση, μπορούν να αξιοποιηθούν ως οδηγός για την ενδυνάμωση της τουριστικής ανάπτυξης και βελτιστοποίηση της ανταγωνιστικής θέσης.

Έτος	Δείκτης TTCI	
	Κατάταξη	Βαθμολογία
2015	31	4,36
2017	24	4,51
2019	25	4,5

Πίνακας 4: Εξέλιξη του δείκτη TTCI (score & rank), για την Ελλάδα, WEF

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα η θέση της Ελλάδας έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, καταλαμβάνοντας για το 2019, την 25^η θέση, ανάμεσα σε 140

χώρες. Ωστόσο σε σύγκριση με τους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, όπως αναλύονται παρακάτω, η συνολική απόδοση της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας δεν είναι η βέλτιστη.

Χώρα	Βαθμολογία	Κατάταξη
Ισπανία	5,4	1
Ιταλία	5,1	8
Τουρκία	4,2	43
Ελλάδα	4,5	25
Πορτογαλία	4,9	12
Κροατία	4,5	27

Πίνακας 5: Αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος (TTCI) με τους κύριους προορισμούς της Ν.Ευρώπης, WEF

Η αναβάθμιση και η διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος, τίθεται απαραίτητη προκειμένου η Ελλάδα να συνεχίσει να είναι ανταγωνιστική και να διεκδικήσει μεγαλύτερο μερίδιο στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Βασικοί ανταγωνιστές

Κύριοι ανταγωνιστές της Ελλάδας είναι παραδοσιακοί προορισμοί της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ισπανία, η Τουρκία, η Ιταλία και η Πορτογαλία. Οι Μεσογειακές χώρες παρουσιάζουν κοινά στοιχεία, στα προσφερόμενα τουριστικά προϊόντα (π.χ. ήλιος, θάλασσα, αμμώδης παραλίες, αρχαιολογικά μνημεία κ.λ.π.). Η συνάρτηση τιμής και ποιότητας των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, καθώς και η ικανοποίηση του επισκέπτη από την ταξιδιωτική του εμπειρία, καθορίζουν τη διαμόρφωση της τουριστικής ζήτησης. Οι βασικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα εμπειρίας και την ικανοποίηση είναι ο βαθμός φιλοξενίας από τους ντόπιους κατοίκους, η διαμονή, η τοπική κουζίνα και η ποιότητα του φαγητού, η αίσθηση ασφάλειας και η φυσική ομορφιά του τόπου που επισκέπτονται.

Σύμφωνα με την έρευνα του Insete με τίτλο Αξιολόγηση του Brand “Ελλάδα”, η χώρα μας υπερισχύει έναντι του ανταγωνισμού στα παραπάνω κριτήρια αξιολόγησης, καταγράφοντας υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης και καλύτερη σχέση ποιότητας/τιμής της συνολικής διαμονής. Ωστόσο υστερεί σε άλλες σημαντικές διαστάσεις της

ταξιδιωτικής εμπειρίας, όπως είναι η καθαριότητα των επιμέρους προορισμών, η πληροφόρηση, η άναρχη πολεοδομία, η ευκολία πρόσβασης στα αεροδρόμια, οι υποδομές του οδικού δικτύου και η προσφερόμενη εμπειρία στους αρχαιολογικούς χώρους. Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση που προκύπτει από την συγκεκριμένη έρευνα, είναι το χαμηλότερο ποσοστό πρόθεσης επανάληψης της επίσκεψης στην Ελλάδα (36%), σε σχέση με το μέσο όρο των ανταγωνιστικών προορισμών της Μεσογείου (46%). Το επίπεδο αφοσίωσης των επισκεπτών, αποτελεί μια ακόμα σημαντική πρόκληση του ελληνικού τουρισμού. Η αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων εμπειριών, μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της πρόθεσης των τουριστών να επανέλθουν στη χώρα μας.

Μια ακόμα σημαντική διάκριση του ελληνικού τουρισμού έναντι των ανταγωνιστικών προορισμών, αφορά τα ελληνικά ξενοδοχεία, τα οποία κατέγραψαν τον υψηλότερο δείκτη ικανοποίησης των ξένων τουριστών. Η Ελλάδα κατέλαβε την πρώτη θέση, με σκορ 86,9 %, μπροστά από την Κροατία (84,8%), την Κύπρο (85,3%), την Ισπανία και την Ιταλία (84,4%). Σε επιμέρους κριτήρια, η χώρα μας βρίσκεται στην πρώτη θέση αναφορικά με την καθαριότητα (90,7%) στην δεύτερη θέση στην κατηγορία κατηγορίας δωματίου (84,3%), στην τρίτη θέση στο κριτήριο σχέσης ποιότητας/τιμής (85,2%) και στην τέταρτη θέση σχετικά με την τοποθεσία (87,6%). Ο Γενικός Δείκτης Ικανοποίησης (GRI) πελατών ξενοδοχείων, καταρτίζεται από την εταιρία ReviewPro, η οποία δραστηριοποιείται στην μέτρηση της διαδικτυακής φήμης ξενοδοχείων. Η διαμόρφωση της αξιολόγησης, προκύπτει από την ανάλυση μεταβλητών που σχετίζονται με τα on-line σχόλια πελατών σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιστοσελίδες OTAs και ιστοσελίδες κριτικής και σχολιασμού ξενοδοχείων. Όσο πιο θετικές είναι οι εμπειρίες των πελατών, τόσο υψηλότερος είναι ο δείκτης. Ο GRI, αποτελεί ουσιαστικά ένα εργαλείο αποτύπωσης του ανταγωνιστικού επιπέδου των ελληνικών ξενοδοχείων και αξιολόγησης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Βασική ανταγωνίστρια στο τουριστικό κλάδο για την Ελλάδα, είναι η Ισπανία. Σύμφωνα με την έρευνα ανταγωνιστικότητας Τουρισμού και Ταξιδιού, για το 2019, βρισκόταν στην 1η θέση. Αποτελεί το σημαντικότερο ευρωπαϊκό προορισμό σε όρους αφίξεων και τουριστικών εισπράξεων. Κυριότερος προορισμός που συγκεντρώνει περίπου το 10% των συνολικών αφίξεων στην ισπανική επικράτεια, είναι η Βαρκελώνη. Οι βασικές ευρωπαϊκές αγορές που στηρίζουν τον ισπανικό εισερχόμενο τουρισμό είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Γαλλία, ενώ εκτός Ευρώπης, σημαντικότερη είναι η αγορά των ΗΠΑ. Συγκριτικά με την Ελλάδα η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη των επισκεπτών είναι υψηλότερη, γεγονός που οφείλεται

όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, στο διαφορετικό μίγμα τουριστών και σε παράγοντες όπως η φορολογική επιβάρυνση και το κόστος των αεροπορικών εισιτηρίων. Η Ισπανία όπως και η Ελλάδα, στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αγορά “Ήλιος και Θάλασσα”, καθώς διαθέτει παρόμοιες κλιματολογικές συνθήκες και μεγάλο αριθμό παραλιών.

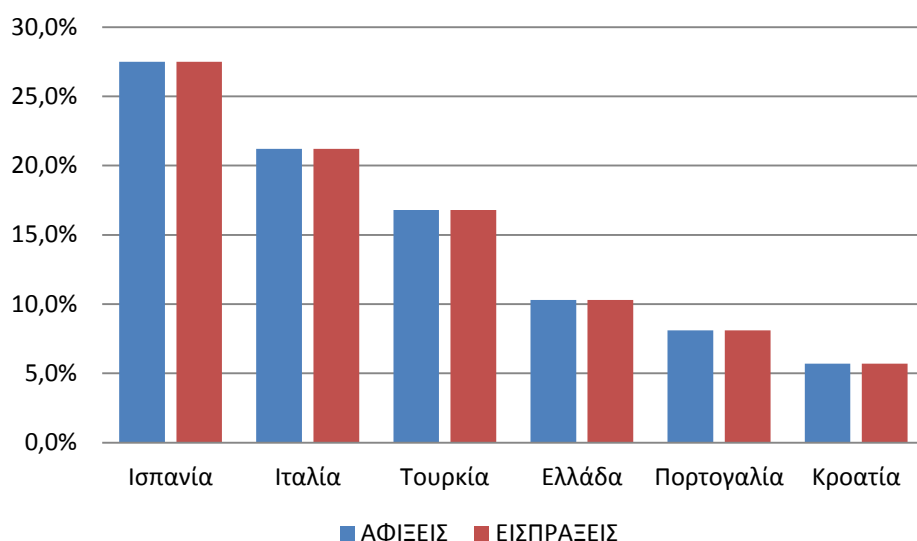
Η Τουρκία αποτελεί έναν εξίσου σημαντικό προορισμό στην περιοχή της Μεσογείου. Το χαμηλότερο κόστος διαβίωσης, σε σύγκριση με τις χώρες προέλευσης των τουριστών και το μίγμα δυτικών και ανατολικών χαρακτηριστικών, έχουν δημιουργήσει έναν άκρως ελκυστικό τουριστικό προορισμό. Παρά την πτώση στις αφίξεις που καταγράφηκε το 2016, λόγω της πολιτικής αστάθειας και των τρομοκρατικών επιθέσεων, ο τουρισμός από το 2017 και ύστερα, καταγράφει ανοδική πορεία. Η Κωνσταντινούπολη αποτελεί τον κορυφαίο προορισμό σε όρους αφίξεων και εισπράξεων, ενώ ιδιαίτερα σημαντικός είναι και η παράκτια πόλη της Αττάλειας. Πολυπληθέστερες εθνότητες τουριστών που επισκέπτονται τους τουρκικούς προορισμούς, είναι οι Γερμανοί και οι Ρώσοι. Η Τουρκία παρουσιάζεται πιο ανταγωνιστική στο επίπεδο τιμών, σε σχέση με την Ελλάδα, προσφέροντας φθηνά πακέτα διακοπών. Σύμφωνα με τη γερμανική TUI, αποτελεί το τρίτο δημοφιλέστερο προορισμό στην γερμανική τουριστική αγορά, ενώ υψηλά νούμερα καταγράφονται και από τις Thomas Cook, FTI και Alltours. Η γερμανική αγορά, όπως έχει προαναφερθεί θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική πηγή εισερχόμενων τουριστών για τους ελληνικούς προορισμούς, συνεπώς η διεκδίκηση μεγαλύτερου μεριδίου από την γερμανική αγορά, είναι κομβική, στα πλαίσια του υφιστάμενου έντονου ανταγωνισμού στην Ν. Ευρώπη και τους μεσογειακούς προορισμούς.

Η Ιταλία όπως και η Ελλάδα, είναι μια χώρα με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και πληθώρα όμορφων φυσικών τοπίων. Το τουριστικό προϊόν της ιταλικής αγοράς παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με την ελληνική αγορά, σε επίπεδο τιμών και σύνολο δραστηριοτήτων, γεγονός που δημιουργεί έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των δυο χωρών. Το 2019 αφίχθησαν στους ιταλικούς προορισμούς 95 εκ. επισκέπτες, με τις συνολικές τουριστικές εισπράξεις να ανέρχονται σε 51,91 δισ. δολάρια. Κυριότεροι προορισμοί σε απόλυτους όρους αποτελούν η Ρώμη, η Βενετία, το Μιλάνο και η Φλωρεντία.

Η Πορτογαλία αποτελεί ένας από τους ανερχόμενους τουριστικούς προορισμούς, στην περιοχή της Νότιας Ευρώπης. Τα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία σε συνδυασμό με το πλούσια φυσικά τοπία και το φιλόξενο λαό, συνθέτουν έναν ιδανικό ταξιδιωτικό προορισμό. Η δυναμική του πορτογαλικού τουρισμού αποτυπώνεται και

στην εξέλιξη των αφίξεων, που σημειώνουν συνεχή άνοδο, με το 2019 το σύνολο των επισκεπτών να ανέρχεται στους 17,2 εκ., ενώ τα συνολικά έσοδα άγγιξαν τα 24,6 δις. δολάρια. Δημοφιλέστεροι προορισμοί είναι η πρωτεύουσα της χώρας Λισαβόνα και το Πόρτο.

Η Κροατία έχει εξελιχθεί τα τελευταία έτη σε έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς στην Ν.Ευρώπη. Τα κοινά στοιχεία με την Ελλάδα, όπως η πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά, το μεσογειακό κλίμα και η φυσική ομορφιά των τοπίων με τα πολυάριθμα νησιά, έχουν αυξήσει κατακόρυφα την ανταγωνιστική θέση των κροατικών προορισμών. Αναλυτικότερα για το 2019, ο αριθμός των επισκεπτών που επισκέφθηκαν την Κροατία διαμορφώθηκε στα 12 εκατομμύρια, ενώ οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν στα 12 δις. ευρώ. Βάση της μεταβολής των αφίξεων την τελευταία τριετία (7,9 %), δικαίως θεωρείται έναν από τους πλέον αγαπημένους προορισμούς στην Ν. Ευρώπη. Δημοφιλέστεροι τουριστικοί προορισμοί της χώρας αποτελούν το Ζάγκρεμπ και το Ντουμπρόβνικ.



Διάγραμμα 5: Μερίδια (%) αφίξεων και εισπράξεων των κύριων προορισμών στην Ν.Ευρώπη, για το 2019

Προορισμός	Ρυθμός Μεταβολής Αφίξεων 2016-2019
Ισπανία	3,5%
Ιταλία	7,2%

Τουρκία	19,1%
Ελλάδα	8,1%
Πορτογαλία	10,6%
Κροατία	7,9%

Πίνακας 6: Ρυθμός μεταβολής των αφίξεων των κύριων Μεσογειακών προορισμών, την περίοδο 2016-2019

1.6.12. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Η δυναμική του ελληνικού τουρισμού, η οποία αποτυπώνεται στην αυξανόμενη ζήτηση και στις αισιόδοξες προοπτικές ανάπτυξης, καθιστούν απαραίτητη την αναβάθμιση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Η Ελλάδα προκειμένου να παραμείνει ανταγωνιστική και να διεκδικήσει υψηλότερο μερίδιο στην παγκόσμια τουριστική αγορά, οφείλει να προβεί σε νέες επενδύσεις στο τουριστικό τομέα. Μέσα από την συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, έχουν πραγματοποιηθεί, τα τελευταία έτη, σημαντικά έργα ενίσχυσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, με τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων και υποδομών ή τη βελτίωση των υφιστάμενων. Οι συντονισμένες ενέργειες των κρατικών αρχών (της ελληνικής κυβέρνησης, του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, των περιφερειακών αρχών και δήμων) και των τουριστικών επιχειρήσεων, στοχεύουν επίσης στον εμπλουτισμό των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων, επιτρέποντας το άνοιγμα της Ελλάδας σε νέες αγορές. Οι νέες επενδύσεις συμβάλουν στην άμβλυση της εποχικότητας και στην προσέλκυση τουριστικών ομάδων με υψηλότερη αγοραστική δύναμη. Παράλληλα δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την αύξηση της μέσης ημερήσιας δαπάνης και μέση διάρκεια παραμονής ανά επισκέπτη. Το 2019, σύμφωνα με το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, οι συνολικές επενδύσεις στον τουρισμό ανήλθαν σε 3,2 δις €, με 1,2 δις € εγχώρια προστιθέμενη αξία. Η έξοδος από τις μνημονιακές πολιτικές και η πολιτική σταθερότητα των τελευταίων ετών, συμβάλει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των ξένων επενδυτών. Το πλάνο της ελληνικής κυβέρνησης για μείωση της υπερφορολόγησης και της γραφειοκρατίας καθώς και η επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων, αναμένεται να διαμορφώσει ευνοϊκότερες συνθήκες στον επενδυτικό τομέα. Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και το ισχυρό τουριστικό brand της Ελλάδας, αυξάνουν διαρκώς, το ενδιαφέρον ξένων επιχειρηματικών funds, με την υλοποίηση νέων έργων σε πλήθος προορισμών της ελληνικής επικράτειας.

-Επενδύσεις Ξενοδοχειακού Κλάδου

Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Ελλάδας, έχει αναβαθμιστεί σημαντικά τα τελευταία έτη. Σε ετήσια βάση, πραγματοποιούνται επενδύσεις που αφορούν την κατασκευή νέων μονάδων ή τη βελτίωση των υφιστάμενων, με την αύξηση της υπάρχουσας χωρητικότητας και έργα ανακαίνισης και συντήρησης. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του ξενοδοχειακού δυναμικού, διαδραμάτισε η είσοδος στην ελληνική αγορά, μεγάλων ξενοδοχειακών brands και επιχειρηματικών funds.

Την περίοδο 2017-2019, οι επενδύσεις ανακαίνισης και αναβάθμισης ξεπέρασαν τα τρία δισεκατομμύρια ευρώ. Για το 2019 το σύνολο των επενδύσεων στο ξενοδοχειακό κλάδο εκτιμήθηκε στο 1,5 δις ευρώ, με 784 εκατομμύρια εγχώρια προστιθέμενη αξία. Το ποσοστό των πεντάστερων ξενοδοχείων σε κύριους προορισμούς, έχει αυξηθεί σημαντικά, ενώ παράλληλα έχει μειωθεί το ποσοστό των χαμηλότερων κατηγοριών (1* και 2*). Μέχρι το 2023, εκτιμάται πως θα πραγματοποιηθούν επενδύσεις ύψους 6 δισεκατομμυρίων ευρώ σε 4* και 5* ξενοδοχεία. Το επενδυτικό ενδιαφέρον για περιοχές υψηλού τουριστικού ενδιαφέροντος βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, με αρκετούς επενδυτές να αναζητούν ευκαιρίες και αρκετά μεγάλα τουριστικά έργα να βρίσκονται σε φάση υλοποίησης.

-Επενδύσεις σε άλλους κλάδους του τουρισμού

Έντονη επενδυτική δραστηριότητα παρατηρείται και στους λοιπούς τουριστικούς τομείς. Συγκεκριμένα το 2019, οι συνολικές επενδύσεις των άλλων κλάδων, ανήλθαν σε 2.095 εκατομμύρια ευρώ, με εγχώρια προστιθέμενη αξία 394 εκατομμύρια ευρώ.

Ιδιαίτερα σημαντικές επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν ή αναμένεται να υλοποιηθούν και στις υποδομές μεταφορών, όπως για παράδειγμα η επέκταση του λιμένα Πειραιώς από τη Cosco και το πρόγραμμα ανάληψης και αναβάθμισης των αερολιμένων από τη γερμανική Fraport. Τα έργα ανάπτυξης των υποδομών μεταφοράς ενισχύουν τη λειτουργία τους και βελτιώνουν τη ταξιδιωτική εμπειρία των δυνητικών επισκεπτών. Σημαντικά έργα ενίσχυσης έχουν υλοποιηθεί και στις υποδομές προσβασιμότητας και συνδεσιμότητας, με τη δημιουργία νέων περιφερειακών δρόμων, τη βελτίωση τοπικών οδικών δικτύων, πεζοδρομήσεις, έργα σήμανσης κλπ.

1.6.13. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι εξελίξεις στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία και ο ισχυρός και αυξανόμενος ανταγωνισμός από τις Μεσογειακές χώρες, θέτουν ως βασικό ζητούμενο την αύξηση της ανταγωνιστικής ικανότητας και της αιφορίας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Παρακάτω παρουσιάζονται προτεινόμενες ενέργειες ενίσχυσης της αξίας του ελληνικού τουρισμού.

Ενίσχυση της συνδεσιμότητας/προσβασιμότητας στους ελληνικούς προορισμούς

- Αύξηση της συχνότητας των δρομολογίων στους λιγότερους δημοφιλείς προορισμούς (είτε αεροπορικών είτε ακτοπλοϊκών, ανάλογα τις υποδομές του εκάστοτε προορισμού)
- Αύξηση των διεθνών αεροπορικών συνδέσεων με απευθείας πτήσεις (έμφαση στις αναπτυσσόμενες αγορές)
- Περαιτέρω προσέλκυση των Low Cost Carriers εταιρειών στα αεροδρόμια της ελληνικής επικράτειας

Ρυθμίσεις θεσμικού πλαισίου

- Πρόταση για ανακατανομή των σχολικών διακοπών, με πιθανή μείωση των καλοκαιρινών διακοπών και θέσπιση ενδιάμεσων διακοπών
- Ενίσχυση της ελληνικής επιχειρηματικότητας και ευνοϊκότερες συνθήκες για δυνητικούς επενδυτές (π.χ. μείωση φορολογίας).

Ενίσχυση του ξενοδοχειακού κλάδου

- Αύξηση της χωρητικότητας σε κύριους προορισμούς
- Αναβάθμιση της ποιότητας στην επόμενη κατηγορία, των υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων
- Ανάπτυξη ξενοδοχειακών υποδομών και σε δευτερεύοντες προορισμούς

Ανάπτυξη των υποδομών μεταφοράς

- Βελτίωση του οδικού δικτύου

- Μετατροπή των ελληνικών λιμένων σε home ports και ports of call για κρουαζιερόπλοια
- Αναβάθμιση των αεροδρομίων

Διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος

Ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αθλητικός τουρισμός, γαστρονομία, πολιτιστικός τουρισμός κ.λπ). Μέσα από την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της χώρας μας, δύναται η περαιτέρω ενίσχυση των προσφερόμενων τουριστικών εμπειριών στους δυνητικούς τουρίστες. Ο εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, με τις κατάλληλες ενέργειες προβολής και προώθησης, αποτελεί έναν τρόπο άμβλυνσης της εποχικότητας, προσελκύοντας τουρίστες σε περιόδους εκτός αιχμής.

Προτεινόμενα target group

Στόχευση και προσέλκυση μεγαλύτερου μεριδίου τουριστών από τις αναπτυσσόμενες τουριστικές αγορές (π.χ. μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες) και τις αγορές που διαφέρουν σε θεσμικό επίπεδο από την Ελλάδα (π.χ. χώρες με διαφορετικές ημερομηνίες διακοπών)

Εκπαίδευση προσωπικού

Ενίσχυση της εκπαιδευτικής κατάρτισης του προσωπικού που δραστηριοποιείται στο τουριστικό κλάδο, μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων (π.χ. προγράμματα ΟΑΕΔ). Η εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού, θα αναβαθμίσει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Έμφαση στις νέες τεχνολογίες

Ενσωμάτωση των νέων ψηφιακών καινοτομιών στις τουριστικές υποδομές, με στόχο την αποτελεσματικότερη και πληρέστερη εξυπηρέτηση των δυνητικών τουριστών.

Ενέργειες προβολής και προώθησης

- Συμμετοχή στις παγκόσμιες εκθέσεις τουρισμού με στόχο την αποτελεσματικότερη προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- Εφαρμογή κατάλληλων ενεργειών μάρκετινγκ από τους αρμόδιους τουριστικούς φορείς, με στόχο την προσέλκυση μεγαλύτερου μεριδίου ανεξάρτητων ταξιδιωτών και την ενίσχυση της ελληνικής παρουσίας στα προγράμματα διακοπών των Tour Operators.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Λαγός Δ. (2005), Τουριστική Οικονομική, σπ.π σελ. 62.

Εννοιολογική Προσέγγιση του Τουρισμού, Βελισσαρίου Ευστάθιος, καθηγητής Τουριστικής Οικονομίας

Patsouratis *, V., Frangouli, Z. & Anastasopoulos, G., 2005. Competition in tourism among the Mediterranean countries. *Applied Economics*, 37(16), pp.1865–1870. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/00036840500217226>.

Sotiriadis, M.D. & Varvaressos, S., 2015. A Strategic Analysis of the Greek Leisure Tourism: Competitive Position, Issues and Challenges. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. Available at: <http://dx.doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n1s1p319>.

Buhalis, D., 2001. Tourism in Greece: Strategic Analysis and Challenges. *Current Issues in Tourism*, 4(5), pp.440–480. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/13683500108667898>.

Hunt, J.D. & Layne, D., 1991. Evolution Of Travel And Tourism Terminology And Definitions. *Journal of Travel Research*, 29(4), pp.7–11. Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/004728759102900402>.

Tribe, J., 2009. Chapter 1. Philosophical Issues in Tourism. *Philosophical Issues in Tourism*, pp.3–22. Available at: <http://dx.doi.org/10.21832/9781845410988-002>.

Yu, X. et al., 2012. Are You a Tourist? Tourism Definition from the Tourist Perspective. *Tourism Analysis*, 17(4), pp.445–457. Available at: <http://dx.doi.org/10.3727/108354212x13473157390687>.

World Tourism Organization (2021), *International Tourism Highlights, 2020 Edition*, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422456>.

Aiello, L. ed., 2014. *Handbook of Research on Management of Cultural Products. Advances in Marketing, Customer Relationship Management, and E-Services*. Available at: <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-4666-5007-7>.

UKEssays. November 2018. Definition of tourism. [online]. Available from: <https://www.ukessays.com/essays/tourism/definition-of-tourism.php?vref=1> [Accessed 26 March 2022].

Anon, 1980. The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry. Neil Leiper. Annals of Tourism Research, vol. 6, no. 4, October/December 1979, pp. 390-407. Department of Habitational Resources, University of Wisconsin-Stout, Menomonie, Wisconsin 54751. \$6. Journal of Travel Research, 19(1), pp.38–38. Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/004728758001900184>.

Esen, Şaban & Uyar, Hande. (2010). COMPETITIVENESS OF TOURISM AND THE EVALUATION OF TURKEY ACCORDING INTERNATIONAL TOURISM COMPETITIVE CRITERIA.

Brondoni, S.M., 2016. Global Tourism Management. Mass, Experience and Sensations Tourism. Symphonya. Emerging Issues in Management, (1), pp.7–24. Available at: <http://dx.doi.org/10.4468/2016.1.02brondoni>.

Katsikari, C. et al., 2020. Push and Pull Travel Motivation: Segmentation of the Greek Market for Social Media Marketing in Tourism. Sustainability, 12(11), p.4770. Available at: <http://dx.doi.org/10.3390/su12114770>.

https://www.athensvoice.gr/life/travel/559620_toyristiki-viomihania-14-dis-taxidia-kai-2-toy-pagkosmioy-aep

https://tcddata360.worldbank.org/indicators/tot.direct.emp?country=BRA&indicator=24644&viz=line_chart&years=1995,2028

<https://wttc.org/Research/Economic-Impact>

<https://www.tourism-review.com/tourism-industry-is-the-pillar-of-economy-news11210>

<https://www.revfine.com/tourism-industry/>

<https://www.britannica.com/topic/tourism>

<https://www.visitbritain.org/introduction-tourism#:~:text=Types%20of%20tourism,visiting%20other%20parts%20of%20Britain>

)

<https://www.tugberkugurlu.com/archive/definintion-of-tourism-unwto-definition-of-tourism-what-is->

<https://www.tugberkugurlu.com/archive/definintion-of-tourism-unwto-definition-of-tourism-what-is-tourism#:~:text=%22Tourism%20comprises%20the%20activities%20of,Tourism%20is%20different%20from%20travel.>

<https://www.rodiaki.gr/article/365925/deka-lexeis-gia-ton-toyrismo>

<https://science.fandom.com/el/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

<https://www.kathimerini.gr/culture/493055/i-istoriki-exelixa-toy-toyrismoy/>

https://opencourses.uoc.gr/courses/pluginfile.php/12575/mod_resource/content/0/TORISTIKH_OIKONOMIKH_%2302.pdf

<http://iek-patras.ach.sch.gr/openececlass/openececlass/modules/document/file.php/TOURIST106/theoria%20tu%20turismu.pdf>

<https://business-travelblog.com/2019/12/14/11-%CE%B4%CE%B9%CF%83-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CF%83-%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%83-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CE%B8%CE%B7/>

<https://www.tornosnews.gr/statistics/41559-pot-o-pagkosmios-toyrismos-synechizei-anodika-kai-to-2020-para-tis-proklhseis.html>

<https://ourworldindata.org/tourism>

<https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/international-tourism-receipts>

<https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/international-tourist-arrivals>

<https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>

<https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/>

<https://study.com/academy/lesson/a-historical-view-of-tourism.html>

<http://www.worldtourism.org/>

<https://wtd.unwto.org/content/world-tourism-day-2019>

<https://study.com/academy/lesson/tourism-characteristics-types.html>

<https://docplayer.gr/23873542-Ennoiologiki-proseggisi-toy-toyrismoy.html>

<https://www.grhotels.gr/>

<https://www.itep.gr/>

<https://static.eudoxus.gr/books/19/chapter-58519.pdf>

https://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf

<https://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/>

<https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>

<https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard>

<https://www.unwto.org/seasonality>

<https://www.unwto.org/tourism-flows-source-markets-and-destinations>

<https://www.unwto.org/statistics/country-fact-sheets>

<https://www.unwto.org/statistic/basic-tourism-statistics>

<https://www.unwto.org/country-profile-outbound-tourism>

<https://www.capital.gr/oikonomia/3482418/insete-23-4-dis-i-amesi-sumboli-tou-tourismou-stin-oikonomia-to-2019>

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1026637/o-toyrismos-edose-to-1-4-toy-aep/>

<https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-next-day-of-greek-tourism-gr-long-updated.pdf>

<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/tourismos/posa-xodepsan-i-xeni-touristes-stin-ellada-ti-dekaetia-2010-2019/>

https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/12/03_12_MKD_GR_2010-2019-1.pdf

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1546808/me-nea-rekor-kleinei-to-2019-i-elliniki-touristiki-agora>

<https://www.insider.gr/epiheiriseis/toyrismos/113616/oi-logoi-poy-oi-xenoi-toyristes-xodeyoyn-liqotera-stin-ellada>

<https://etravelnews.gr/insete-meiosi-30-mesis-dapanis-ana-tourista/>

<https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/>

<https://insete.gr/intelligence/>

<https://www.tornosnews.gr/statistics/index.1.html>

<https://www.reporter.gr/Eidhseis/Naytilia/418521-H-enischysh-ths-kroyazieras-kai-oi-prooptikes-gia-to-2020>

<https://mintour.gov.gr/en/megales-prooptikes-anaptyxis-gia-tin-elliniki-kroyaziera-2019-2021-synantiseis-toy-g-g-toyristikis-politikis-kai-anaptyxis-g-tzialla-stin-seatrade-cruise-med-me-koryfaiouy-omiloys-kroyazieras/>

<https://www.newsbeast.gr/travel/arthro/4957932/thetikes-oi-prooptikes-gia-tin-kroyaziera-stin-ellada>

<https://ellinikiaktoploia.net/k-mixalis-lampros-apologismos-gia-to-2020-kai-prooptikes-gia-to-2021-kai-ta-epomena-xronia-gia-tin-krouaziera/>

<https://www.insider.gr/epiheiriseis/toyrismos/115256/se-anodo-o-klados-ton-xenodoheion-pagkosmios-se-ptosi-i-ellada>

<https://www.businessnews.gr/epixeiriseis/epixeiriseis/ishyros-o-xenodoheiakos-klados>

<https://www.tovima.gr/2018/11/20/finance/ti-vlepoun-meletes-tou-sete-kai-tis-pwc-gia-ton-tourismo/>

<https://www.kathimerini.gr/economy/business/1065325/kathe-chrono-pragmatopoiyontai-ependyseis-1-dis-ston-xenodocheiako-klado/>

<https://www.capital.gr/oikonomia/3308784/alpha-bank-oi-epidoseis-kai-prooptikes-tou-ellinikou-tourismou>

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1546808/me-nea-rekor-kleinei-to-2019-i-elliniki-touristiki-agora>

<http://www.visitgreece.gr/en/destinations>

<https://www.capital.gr/epikairota/3472105/cnn-giati-i-ellada-auti-tin-ora-einai-isos-o-kaluteros-touristikos-proorismos-stin-europi>

<https://www.capital.gr/oikonomia/3482418/insete-23-4-dis-i-amesi-sumboli-tou-tourismou-stin-oikonomia-to-2019>

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1026637/o-toyrismos-edose-to-1-4-toy-aep/>

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1038997/megali-i-exartisi-apo-ton-toyrismo/>

<https://hotelmag.gr/tourismos/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B7%CF%82-eurobank/>

<https://www.kathimerini.gr/opinion/695612/ellinikos-toyrismos-pera-apo-ton-ilio-kai-ti-thalassa/>

<https://www.kathimerini.gr/opinion/695612/ellinikos-toyrismos-pera-apo-ton-ilio-kai-ti-thalassa/>

<https://www.tour-market.gr/politistikos-tourismos-to-periechomeno-yparchi-i-voulisi/>

<https://newpost.gr/taksidi/5c825fa7f7afc861782064ec/insete-oi-kyrioi-antagonistes-ton-ellinikon-proorismou-einai-oi-alloi-ellinikoi-proorismoj>

<https://www.newsbeast.gr/travel/arthro/4617933/oi-kyrioi-antagonistes-ton-ellinikon-proorismou-einai-alloi-ellinikoi-proorismoj>

<https://www.tourism-generis.com/en/Greece-s-competitors-912.htm>

<https://www.ekathimerini.com/economy/239015/state-is-greek-tourism-s-main-obstacle/>

<https://news.gtp.gr/2019/01/07/greek-tourism-rivals-turkey-cyprus-spain-make-comeback-in-2018/>

<https://www.statista.com/statistics/261726/countries-ranked-by-number-of-international-tourist-arrivals/>

<https://www.indexmundi.com/facts/indicators/ST.INT.ARVL>

<https://www.farandwide.com/s/most-visited-countries-792c34d8901f4bc9>

https://www.wikizero.com/en/World_Tourism_rankings

<https://www.businessinsider.com/best-countries-for-tourists-2019-where-to-travel?r=DE&IR=T#t25-greece-1>

<https://www.kathimerini.gr/society/1016469/oi-toyristes-axiologoyin-to-brand-ellada-kai-tis-alles-chores-tis-notias-eyropis/>

https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/02/2019_TRAVELSAT_Greece_2018-Summary.pdf

<https://www.atlasbiq.com/en-us/countries-tourism-income>

<https://knoema.com/atlas/ranks/Tourism-receipts>

<https://knoema.com/atlas/topics/Tourism/Inbound-Tourism-Indicators/Arrivals>

<https://ourworldindata.org/tourism>

<https://tradingeconomics.com/china/tourist-arrivals>

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/italy/visitor-arrivals>

<https://www.istat.it/en/archivio/tourism>

<https://www.enterprisegreece.gov.gr/ependyste-sthn-ellada/kladoi-aixmhs/toyrismos>

<https://traveldailynews.gr/columns/article/3527>

https://www.businessdaily.gr/oikonomia/29152_poies-megales-ependyseis-trehoyn-ston-toyrismo

<https://www.kathimerini.gr/economy/business/1065325/kathe-chrono-pragmatopoioyntai-ependyseis-1-dis-ston-xenodocheiako-klado/>

<https://www.kathimerini.gr/economy/business/1029313/ependyseis-pente-asteron-ston-toyrismo/>

<https://www.fortunegreece.com/article/choros-ependiseon-ston-elliniko-touris%C2%B5o/>

<https://nautilia.gr/eidiseis/limania/epektasi-limani-peiraia/>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1621712/bloomberg-h-ellada-proxora-kanonika-stis-idiotikopoiiseis-limanion>

https://www.businessdaily.gr/epiheiriseis/3803_aerodromio-apogeionei-programma-idiotikopoiiseon

<https://news.gtp.gr/2019/10/01/greek-hotels-top-gri-satisfaction-index-august/>

<https://www.fraport-greece.com/ell/kentro-typou/nea/ta-sxedia-tis-fraport-greece-gia-ti-nea-epoxi-ton-14-aerodromon>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1512944>

<https://www.businessnews.gr/politiki-oikonomia/politiki-kai-oikonomia/meleti-itep-aisthito-pligma-ston-eghorio-toyrismo?format=html>

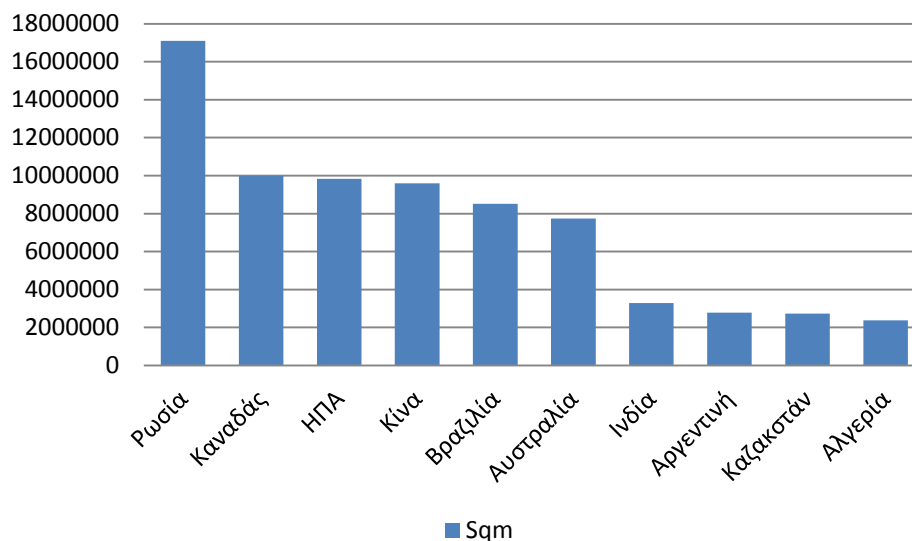
<https://www.kathimerini.gr/economy/561894367/toyrismos-neos-antagonistis-tis-elladas-i-kroatia/>

<https://etravelnews.gr/episkepsimotita-se-mouseia-arhaiologikous-horous-2021/?fbclid=IwAR05dohijMM0HsPBIXmmQVUQubCWK6tUPBpsd0PzTT9fTspfz9GNtq7C8zU>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Η Ρωσία είναι η μεγαλύτερη σε έκταση χώρα στον κόσμο και εκτείνεται στην Ανατολική Ευρώπη και στη Βόρεια Ασία. Η έκταση της είναι 17.075.200 τ.χλμ. και συνορεύει νότια με την Κίνα, τη Μογγολία, τη Βόρεια Κορέα, το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν και τη Γεωργία, στα βόρεια βρέχεται από τον Αρκτικό Ωκεανό και στα ανατολικά από τον Ειρηνικό, νότια από την Κασπία Θάλασσα και τον Εύξεινο Πόντο και δυτικά από την Κασπία Θάλασσα. Επίσης, η δυτική πλευρά της Ρωσίας συνορεύει με την Ουκρανία, τη Λευκορωσία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Φιλανδία, την Εσθονία και τη Νορβηγία. Πρωτεύουσά της είναι η Μόσχα και είναι η 9^η πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο (2019).



Διάγραμμα 6: Οι δέκα μεγαλύτερες χώρες σε έκταση (τ.μ.), *countrymeters*

Στη Ρωσία τα τοπία παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία, από πεδιάδες μέχρι οροσειρές λόγω της τεράστιας έκτασής της. Πιο αναλυτικά, από τα δυτικά προς τα ανατολικά κάνει την εμφάνισή της η Σαρματική πεδινή περιοχή και η Δυτική πεδιάδα της Σιβηρίας, το υψίπεδο της Κεντρικής Σιβηρίας και οι περιοχές της Άπω Ανατολής. Στην Σαρματική περιλαμβάνεται όλο το τμήμα της Ρωσίας που ανήκει στην Ευρώπη και μια σειρά από όρη (Ριάλτο του Βαλντάι Κεντρικό Ρωσικό Ριάλτο, υψώματα του

Βόλγα και του Ντόνεκ), τα οποία συνεχίζουν στα νότια από τα Γεργένια και καταλήγουν στα Ουράλια Όρη.

Ο πιο μεγάλος ποταμός που διασχίζει τη Ρωσία είναι ο Βόλγας, ο οποίος εκβάλλει στην Κασπία Θάλασσα. Εκεί εκβάλλει και ο ποταμός Ούραλ, οι καυκάσιοι Τερέκ, Κούρα και Αράξ, ενώ οι ποταμοί Ντόνεκ και Ντον εκβάλλουν στη θάλασσα του Αζόφ. Στη Βαλτική, καταλήγουν ο Νέμα και η Νέβα, ενώ στη Λευκή Θάλασσα ο Ονέγα και ο βόρειος Ντβίνα.

Η μεγαλύτερη λίμνη της Ρωσίας είναι η Κασπία που λόγω της υψηλής περιεκτικότητας σε αλάτι, αποκαλείται Θάλασσα και η έκτασή της είναι 360.000 τ.χλμ. Η Βαϊκάλη έχει μήκος 620 χλμ. και έκταση 31.500 τ.χλμ. και πρόκειται για τη βαθύτερη λίμνη στον κόσμο. Επίσης, υπάρχει και η λίμνη Λαντόγκα που έχει έκταση 17.670 τ.χλμ. αλλά και η Μπαλχάς με έκταση 18.428 τ.χλμ. η οποία δεν είναι σταθερή λόγω του ότι τα νερά από τους ποταμούς που εκβάλλουν εκεί χρησιμοποιούνται για άρδευση. Κάποιοι ακόμα πολύ γνωστές λίμνες είναι η Πέιπους, η Ονέγκα, η Τσάνι, η Τοπόζερο, η Ριμπίνσκ και η Ίλμεν.

Επιπλέον, το 10% της χώρας καλύπτεται από τούνδρα και ξεκινάει από τα σύνορα της Ρωσίας με τη Φιλανδία και φτάνει μέχρι τα ανατολικά στον Πορθμό του Βερίγγειου, ενώ συνεχίζει στις ρωσικές ακτές του Ειρηνικού αλλά και βόρεια στη χερσόνησο Καμτσάτκα. Η τούνδρα αποτελείται από βρύα, λειχήνες και θάμνους και το έδαφος είναι παγωμένο καθώς το χειμώνα δεν υπάρχει καθόλου ηλιοφάνεια, άρα ευνοείται η ανάπτυξή τους.

Το πιο χαρακτηριστικό τοπίο της χώρας είναι η στέππα, που πρόκειται για πεδιάδες χωρίς δέντρα και διακόπτεται από οροσειρές . Σε αυτή συμπεριλαμβάνεται η Ουγγαρία, η Ουκρανία, η νότια Ρωσία και το Καζακστάν. Λόγω του ότι η στέππα δεν έχει ακραίες θερμοκρασίες αποτελεί κατοικήσιμη περιοχή με πολλές από τις καλλιέργειες να λαμβάνουν εκεί χώρο.

2.2. ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Το κλίμα της χώρας μεταβάλλεται ανάλογα με την απόσταση της θάλασσας και το γεωγραφικό μήκος ή πλάτος. Το επικρατέστερο είναι το ηπειρωτικό όπου κυριαρχεί στην Ευρωπαϊκή και στην Ασιατική Ρωσία. Στην νότια πλευρά της χώρας τα βουνά εμποδίζουν τις θερμές αέριες μάζες του Ινδικού Ωκεανού και αντιθέτως μιας και τα

όρη στα βόρεια και στα δυτικά είναι χαμηλά, ευνοούνται οι ψυχρές αέριες μάζες με αποτέλεσμα να υπάρχουν χαμηλές θερμοκρασίες και έντονες χιονοπτώσεις.

Η Μόσχα και η Αγία Πετρούπολη έχουν υγρό μεσογειακό κλίμα λόγω της μέτριας επίδρασης που έχει ο Ατλαντικός και ο Ειρηνικός. Ένα τμήμα μικρότερης έκτασης στην Μαύρη Θάλασσα έχει υγρό υποτροπικό κλίμα, ενώ γενικά οι βροχοπτώσεις είναι έντονες. Στην περιοχή του Βόλγα και της Κασπίας Θάλασσας υπάρχει ημίξηρο κλίμα. Να σημειωθεί επίσης πως το 65% του εδάφους στη Ρωσία καλύπτεται μόνιμα από στρώμα πάγου. Τέλος, η χαμηλότερη θερμοκρασία που έχει ποτέ καταγραφθεί είναι -69°C στην οροσειρά Βερχογιάνσκ.

2.3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η Ρωσία είναι η μεγαλύτερη σε έκταση χώρα στον κόσμο. Όσον αφορά τον πληθυσμό της είναι 9^η σε κατάταξη με το 2019 να μετρά 144,5 εκατομμύρια κατοίκους. Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 9 άνθρωποι/τ. χλμ. αλλά πρακτικά, το μεγαλύτερο μέρος του συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή Ρωσία λόγω του ότι το κλίμα είναι καλύτερο σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές.

Πάνω από το 70 % κατοικεί στα αστικά κέντρα και οι υπόλοιποι σε αγροτικές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, όπως παρουσιάζει και ο παρακάτω πίνακας, στη Μόσχα κατοικούν 10,4 εκατομμύρια άνθρωποι, στην Αγία Πετρούπολη 5,02 εκατομμύρια και στο Νοβοσιμπίρσκ 1,4 εκατομμύρια κάτοικοι.

Κατάταξη	Πόλη	Πληθυσμός
1	Μόσχα	10381222
2	Αγ. Πετρούπολη	5028000
3	Νοβοσιμπίρσκ	1419007
4	Γεκατερίνσμπουργκ	1349772
5	Νίζνι Νόβγκόροντ	1284164
6	Σαμάρα	1134730
7	Ομσκ	1129281
8	Καζάν	1104738
9	Ροστόφ στον Νντον	1074482
10	Τσελιάμπινσκ	1062919

Ακολουθεί η ηλικιακή κατανομή όπου το 16,7% είναι κάτω από 15 χρονών, το 70,2% είναι μεταξύ 15-64 ετών και τέλος το 13,1% είναι άνω των 65. Επίσης, το προσδόκιμο ζωής είναι στα 70,3 χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί πως υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους άντρες και στις γυναίκες, καθώς κατά πως φαίνεται για αυτό ευθύνεται η μεγάλη ποσότητα αλκοόλ που καταναλώνουν οι πρώτοι. Επιπλέον, το 12,3% του πληθυσμού ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας όπως αυτό καταγράφηκε το 2019.

Όσον αφορά τη σύνθεση του πληθυσμού, η ομάδα που κυριαρχεί είναι οι Ρώσοι με ποσοστό 79,8%, ακολουθούν οι Τάταροι με 3,8%, οι Ουκρανοί με 2%, οι Μπασκίριοι με 1,2% και οι Τσουβάσιοι με 1,2%. Το υπόλοιπο 12% ανήκει σε άλλες 70 εθνικότητες.

2.4. ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Λογοτεχνία-Θέατρο-Κινηματογράφος

Ο πολιτισμός της Ρωσίας έχει πολλές επιδράσεις και μέσω αυτών διαμορφώθηκαν ποικίλες καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Πριν την Επανάσταση η λογοτεχνία αναπτύχθηκε πολύ και τότε έγιναν τα έργα του Blok, του Gumilev και του κατόχου Νόμπελ Λογοτεχνίας του Pasternak. Στη δεκαετία του 1940 κυριάρχησε η πολεμική πεζογραφία και έγινε απεικόνιση των γεγονότων από τον Πατριωτικό Πόλεμο στα έργα του Tvardovskiy και του Sholokhov. Η μεταπολεμική περίοδος απεικονίστηκε σε μεγάλο βαθμό μέσω του Νομπελίστα Soljhenitsin και του Aksevon. Τον 20^ο αιώνα η ρωσική λογοτεχνία αναγνωρίστηκε παντού, αποδεικνύοντας τις καλλιτεχνικές της δυνάμεις. Κάποιοι από τους γνωστότερους συγγραφείς είναι:

- Chekhov Anton: Θεατρικός συγγραφέας που άσκησε μεγάλη επίδραση στη θεατρική λογοτεχνία του 20^{ου} αιώνα.
- Dostoevsky Fyodor: Δραστηριοποιήθηκε τον 19^ο αιώνα και ασχολήθηκε με αρκετά πνευματικά και θρησκευτικά θέματα, ενώ αρκετά από τα έργα του

έχουν αναγνωρισθεί ως αριστουργήματα τα οποία έχουν ασκήσει μεγάλη επίδραση στον κόσμο.

- Tolstoy Leo: Από τους μεγαλύτερους συγγραφείς όχι μόνο της Ρωσίας αλλά και παγκοσμίως, καθώς προσπαθούσε να ανακαλύψει το νόημα του Χριστιανισμού, ενώ διακρίθηκε για τη διερεύνηση της βαθιάς γνώσης των κρυφών πτυχών στη ζωή.

Στον τομέα του θεάτρου, οι πρώτες παραστάσεις ξεκίνησαν τον 17^ο αιώνα στην αυλή θεάτρου του τσάρου Romanon Alexei. Ακολουθεί η έναρξη του πρώτου επαγγελματικού θεάτρου στην Πετρούπολη το 1756, ενώ είκοσι χρόνια μετά ιδρύεται στην Μόσχα το Petronskiy από όπου και ξεκίνησαν τα διάσημα μπαλέτα και η όπερα Bolshoi. Η μεγάλη άνθηση του θεάτρου στη Ρωσία έγινε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ενώ η θεατρική σχολή Stanislavskiy αποτελεί μέχρι και σήμερα μια από τις καλύτερες στον κόσμο. Την περίοδο 1920-1924 ανέβηκαν παραστάσεις με τη συνεργασία του Πικάσο και του Στραβίνσκι. Τη σημερινή εποχή υπάρχει στη Μόσχα το Θέατρο Τέχνης, το Θέατρο Βαχτανγκο και το Μπολσόι. Στην Αγία Πετρούπολη βρίσκονται το Θέατρο Κίροφ, το Θέατρο Νοβοσιμπίρσκ κλπ.

Όσον αφορά τον κινηματογράφο, υπήρχε μεγάλη επιρροή από τη Γαλλία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Όμως, λόγω της λογοκρισίας που επιβλήθηκε κατά την περίοδο του Στάλιν οι αναφορές ήταν μόνο σε βιογραφίες και σε μεταφορές από λογοτεχνικά έργα. Από τους πιο γνωστούς σκηνοθέτες θεωρείται ο Σεργκέι Αϊζενστάιν, ενώ από τα μέσα της δεκαετίας του '80 που οι συνθήκες ήταν πιο φιλελεύθερες εμφανίστηκαν περισσότερες παραγωγές και σκηνοθέτες.

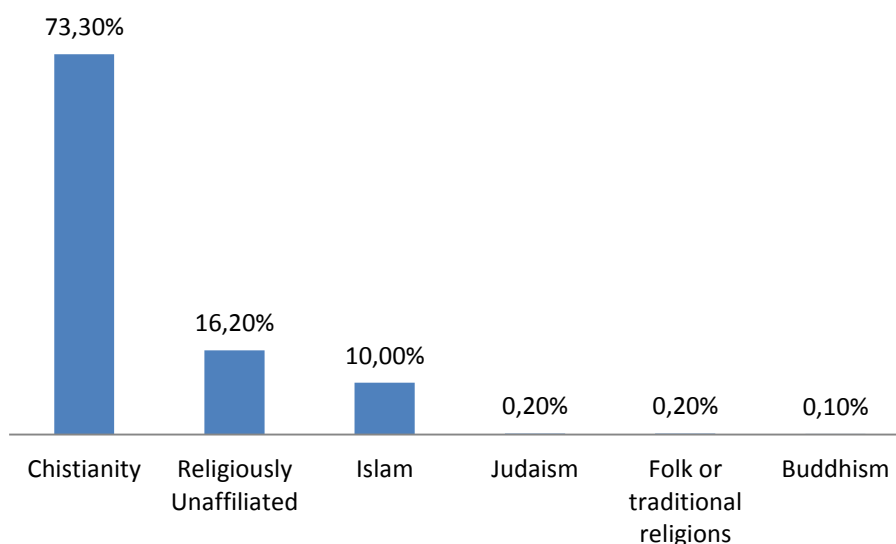
2.5. ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Η Ρωσική Ορθόδοξη εκκλησία έχει μεγάλη ιστορία καθώς κατάφερε και επιβίωσε την εποχή των σοβιετικών σοσιαλιστικών δημοκρατιών και μπόρεσε να ανακτήσει τους πιστούς της τη δεκαετία του '90. Πρόκειται για μια αυτοκέφαλη ανατολική ορθόδοξη εκκλησία που είναι στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου της Μόσχας και συνεργάζεται με τις υπόλοιπες ανατολικές εκκλησίες. Σε αυτή υπάρχει ιεραρχική δομή όπου στο τελευταίο επίπεδο βρίσκεται η ενορία και αριθμούνται 135 εκατομμύρια μέλη, που την καθιστά τρίτη στην κατάταξη μετά την Καθολική και την Ελληνική Ορθόδοξη εκκλησία. Με τη σειρά τους, οι ενορίες ανήκουν σε επαρχεία τα οποία σε παγκόσμιο

επίπεδο είναι 130. Στο πιο ψηλό επίπεδο ανήκει ο πατριάρχης της Μόσχας και πασών Ρωσιών, ο οποίος δεν έχει το αλάθητο ούτε άμεση εξουσία.

Η ιστορία της Ρωσικής Ορθόδοξης εκκλησίας ξεκινά από το 988 μετά την απόφαση του πρίγκηπα Βλαδίμηρου. Τότε, η εν λόγω εκκλησία υπαγόταν στο πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ενώ από το 1448 έγινε αυτοκέφαλη ανατολική ορθόδοξη όπου αναγνωρίστηκε το 1589 από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Η βυζαντινή παράδοση διατηρήθηκε και επιτρέπεται στην κρατική γραφειοκρατία να συμμετέχει στις διοικητικές αποφάσεις της εκκλησίας.

Οι περισσότεροι κάτοικοι της Ρωσίας είναι χριστιανοί ορθόδοξοι, ενώ αριθμούνται αρκετοί ρωμαιοκαθολικοί, διαμαρτυρόμενοι, βουδιστές και μουσουλμάνοι.



Διάγραμμα 7: Οι θρησκείες σε ποσοστά στη Ρωσική Ομοσπονδία, *countrymeters*

2.6. ΓΛΩΣΣΑ

Η επίσημη γλώσσα της Ρωσίας είναι τα Ρωσικά και πρόκειται για την πιο διαδεδομένη γεωγραφικά γλώσσα της Ευρασίας αλλά και τη μεγαλύτερη μητρική στην Ευρώπη. Ανήκει στις Σλαβικές γλώσσες και είναι 5^η στην κατάταξη ως προς τον αριθμό των ομιλητών παγκοσμίως. Ένα μεγάλο μέρος των Ρωσικών έχει ανατολικές σλαβικές επιρροές, ενώ από την παλαιορωσική έχουν διαμορφωθεί τρία γλωσσικά ιδιώματα που πλέον αποτελούν ξεχωριστές γλώσσες. Η πρώτη είναι η Ρωσική, η δεύτερη η Ουκρανική και η τρίτη η Λευκορωσική. Ανάλογα την περιοχή της Ρωσίας, εκτός από τα Ρωσικά, οι κάτοικοι μιλάνε Ουκρανικά, Αρμένικα, Γεωργιανά, Λευκορωσικά κ.α.

2.7. ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

Η γαστρονομία της Ρωσίας έχει αρκετά χαρακτηριστικά πιάτα και υλικά, τα οποία είναι παγκοσμίως γνωστά. Για παράδειγμα η Ρωσική σαλάτα που όλοι γνωρίζουν προήλθε από Γάλλο σεφ αλλά χρησιμοποίησε για την παρασκευή της προϊόντα από τη Ρωσία. Γενικά η διατροφή τους βασίζεται στο κριθάρι, στη σίκαλη και στο σιτάρι, στο λάχανο και σε πατάτες και κρεμμύδια. Λόγω του έντονου κρύου, προτιμώνται οι σούπες που σερβίρονται και το καλοκαίρι σε διάφορες παραλλαγές. Πολύ γνωστές είναι οι πίτες και τα πιροσκι, ενώ το ψωμί καταναλώνεται σε μεγάλες ποσότητες. Επίσης, λόγω του ότι είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι καταναλώνουν πολύ ψάρι, καθώς έχουν και αυτοί περιόδους νηστείας. Όσο για το γνωστό αλκοολούχο ποτό, τη βότκα η ιστορία της έχει ως εξής. Στα τέλη του 15^{ου} αιώνα ο βασιλιάς Ιβάν ο Τρίτος επέλεξε να μονοπωλεί το ποτό αυτό απαγορεύοντας στους καλλιεργητές του σιταριού να το εμπορεύονται. Σταδιακά άνοιξαν πολλά εργοστάσια παραγωγής και η βότκα έγινε πολύ δημοφιλής και καταναλωνόταν σε μεγάλες ποσότητες. Το 1905 ζητήθηκε να γραφτεί ένα μήνυμα στα μπουκάγια για την αποφυγή του αλκοολισμού αλλά ο Τσάρος δεν το επέτρεψε καθώς πίστευε πως κάτι τέτοιο θα ήταν οικονομική καταστροφή για τη Ρωσία και φυσικά ήταν ευκολότερο για αυτόν να πίνουν μεγάλες ποσότητες αλκοόλ οι κάτοικοι για να τους ελέγχει. Ο Λένιν έκλεισε όλα τα εργοστάσια παραγωγής βότκας ενώ ο Στάλιν το 1922 τα έθεσε πάλι σε λειτουργία. Οι Ρώσοι έπιναν πολύ για να ξεχάσουν τα τραγικά γεγονότα του πολέμου στο Αφγανιστάν και μάλιστα τα καπάκια στα μπουκάγια του ποτού δεν έκλειναν πάλι. Τη δεκαετία του 1990 έγιναν προσπάθειες από την κυβέρνηση για να μειωθεί η κατανάλωση, αλλά δυστυχώς σε μια χώρα που ο αλκοολισμός κρατά περισσότερο από 400 χρόνια είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί.

2.8. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Η ιστορία ξεκινάει το 862 όπου ιδρύεται το πρώτο Ανατολικό Σλαβικό κράτος από τον Βίκινγκ Oleg, ενώ το Κίεβο γίνεται μετά από 20 χρόνια πρωτεύουσα του κράτους. Από το 1019 μέχρι και το 1054 αναπτύσσονται ραγδαία οι τέχνες και τα γράμματα, αλλά οι αντιπαλότητες στο εσωτερικό προκαλούν τη διάσπαση του Κιέβου και δημιουργούνται νέες ανεξάρτητες ηγεμονίες. Οι Μογγόλοι βρήκαν πρόσφορο έδαφος για να κατακτήσουν τη Ρωσία και ακολούθησαν δυο αιώνες που οι οικονομικές και οι πολιτιστικές επιστήμες δεν εξελίχθηκαν στο ελάχιστο. Από το 1480 μέχρι και το 1505

ο Ιβάν ο Τρίτος απελευθέρωσε τη χώρα από τους Μογγόλους και οργανώνει ένα κράτος συγκεντρωτικό που ο ρόλος της κεντρικής εξουσίας ήταν αρκετά ενισχυμένος. Στη συνέχεια, το 1547 ο Ιβάν ο Τέταρτος γίνεται τσάρος και ακολουθεί ένα τρομοκρατικό τρόπο χρησιμοποιώντας στρατιωτικές δυνάμεις προκειμένου να μπορέσει να επιβληθεί στους τοπικούς ηγεμόνες. Το 1584 έχασε τη ζωή του από εγκεφαλικό επεισόδιο.

Το 1613 μετά από πολλούς πολέμους, κατακτήσεις και αστάθειας ο Mikhail Romanov ορίζεται τσάρος στην ηλικία των 16 ετών όπου και η δυναστεία τους θα διαρκέσει 3 αιώνες. Στο χρονικό διάστημα που ακολουθεί θα υπογραφθούν συνθήκες με την Πολωνία και τη Σουηδία όπου θα παραχωρηθούν σημαντικά εδάφη. Το 1701 ο Μεγάλος Πέτρος κατακτά περιοχές στη Βαλτική Θάλασσα και στην Κασπία Θάλασσα και επισυνάπτει εμπορικές σχέσεις με την Ολλανδία και τη Μεγάλη Βρετανία, οδηγώντας τη Ρωσία σε ρυθμούς ραγδαίας ανάπτυξης. Έπειτα, από το 1762 μέχρι και το 1796 η Αικατερίνη η Μεγάλη παίρνει την εξουσία στα χέρια της και όντας οπαδός της πεφωτισμένης μοναρχίας η στάση της ήταν αρκετά σκληρή μετά τη Γαλλική Επανάσταση. Όταν υπογράφηκε το 1774 η “Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή” εξασφαλίστηκε στη Ρωσία διέξοδος προς τη Μαύρη Θάλασσα και απέκτησε ο δικαίωμα παρέμβασης στα εσωτερικά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ώσπου το 1854 έγινε σύγκρουση μεταξύ των δυο Αυτοκρατοριών. Το 1861 ο Τσάρος Alexander II ενίσχυσε τα σύνορα της Ρωσίας και το 1867 πούλησε την Αλάσκα και τις Αλεούτιες Νήσους στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Στα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν και συγκεκριμένα το 1905 ξέσπασε η επανάσταση και δημιουργήθηκε η Κρατική Δούμα, όπου συμμετείχαν εκπρόσωποι των σοσιαλιστών και των μη ρωσικών λαών, η οποία και διαλύεται μετά από ελάχιστο καιρό. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Ρωσία συνεργάζεται με την Αγγλία και τη Γαλλία και δημιουργείται η Αντάντ, ενώ τελικά η χώρα δέχθηκε μεγάλες απώλειες στις μάχες που ακολούθησαν και οικονομικά και κοινωνικά.

Το 1917 η χώρα είναι σε άσχημη κατάσταση και υπάρχει έλλειψη σε βασικά είδη όπως τρόφιμα κλπ. Στο Πέτρογκραντ δημιουργήθηκε το πρώτο επαναστατικό σώμα που αποτελούνταν από εργατικούς και στρατιωτικούς αντιπροσώπους και ονομάστηκε Σοβιέτ. Τον Απρίλη του ίδιου έτους επιστρέφει ο Λένιν και απαιτεί μεταφορά εξουσίας στους εν λόγω εκπροσώπους όπου και μετά από εκλογές οι Μπολσεβίκοι παίρνουν την εξουσία στα χέρια τους. Μετά το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου, ο Κόκκινος Στρατός του Λένιν μπόρεσε και νίκησε τους Αντικομμουνιστές και έτσι εγκαθίσταται η Σοβιετική Ένωση στη Ρωσία. Το 1922 ο Στάλιν γίνεται Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος και τον ίδιο χρόνο το Αζερμπαϊτζάν, η

Γεωργία, η Αρμενία, η Λευκορωσία, η Ουκρανία και η Ρωσία δημιουργούν την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ). Ο Στάλιν καταφέρνει και παίρνει την εξουσία μετά τον θάνατο του Λένιν και αναπτύχθηκε η βαριά βιομηχανία της χώρας (μηχανήματα, χαλυβουργίες κλπ.) αλλά μειώθηκε η γεωργική απασχόληση. Το 1939 υπογράφηκε Σύμφωνο Μη-Επιθέσεως όπου η ΕΣΣΔ προσαρτούσε την Ανατολική Πολωνία, τις Βαλτικές χώρες, τη Βόρεια Μπουκοβίνα και τη Βεσσαραβία. Λίγο πριν ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ο Στάλιν έκανε συμφωνία με τον Χίτλερ και η Ρωσία εισέβαλε στην Πολωνία, τη Ρουμανία, την Εσθονία, τη Λιθουανία και τη Φιλανδία. Το 1941 οι Γερμανοί "σπάνε" τη συμφωνία και εισβάλουν στη χώρα με εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους να πεθαίνουν, ενώ μέχρι τα τέλη του 1943 ο σοβιετικός στρατός είχε καταλάβει πάλι τα εδάφη που είχε αποκτήσει η Γερμανία και το 1944 καταλήφθηκε η Ανατολική Ευρώπη. Μετά από λίγα χρόνια, το 1946, ξεκίνησε ο Ψυχρός Πόλεμος μεταξύ της ΕΣΣΔ και των Η.Π.Α., ενώ είχαν προηγηθεί οι ρίψεις δυο ατομικών βομβών από την Αμερική στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι.

Σημαντική ημερομηνία για τη Ρωσία είναι το 1957 όπου η Σοβιετική Ένωση εκτόξευσε τον Sputnik I στο διάστημα, ο οποίος ήταν ο πρώτος δορυφόρος που κατάφερε να γυρίσει γύρω από τη Γη για 98 λεπτά και το 1961 ο Gagarin ήταν ο πρώτος άνθρωπος που πήγε στο διάστημα.

Το 1989 πραγματοποιούνται οι πρώτες ελεύθερες εκλογές και ο Γκορμπατσόφ προχώρησε σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις για να καταργηθεί το Ανώτατο Σοβιέτ από το Σοβιετικό Κοινοβούλιο. Την ίδια χρονιά, αναγνωρίστηκε η επανένωση της Γερμανίας με τη Συνθήκη της Μόσχας. Το 1991 ο Γκορμπατσόφ παραιτήθηκε και οι πρόεδροι της ΕΣΣΔ υπογράφουν τη διάλυσή της και δημιουργούνται τα ανεξάρτητα κράτη που γνωρίζουν όλοι σήμερα.

Το 1998 ορίστηκε πρωθυπουργός ο Σεργκέι Κιριένκο και το ΔΝΤ παραχωρεί δάνειο στη Ρωσία ύψους 22,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το 2000 εκλέγεται πρόεδρος ο Βλαντιμίρ Πούτιν ο οποίος μετά το 2008 τελειώνει χρέη πρωθυπουργού όπου και συνεχίζει μέχρι σήμερα.

2.9. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Στη Ρωσία υπάρχουν 21 αυτόνομες δημοκρατίες, 49 επαρχίες, 6 περιφέρειες και 10 αυτόνομες περιοχές. Οι δημοκρατίες διαθέτουν ξεχωριστά τοπικά εκτελεστικά και

νομοθετικά όργανα. Το πολίτευμά της είναι η Ομοσπονδιακή Ημιπροεδρική Δημοκρατία και διαθέτει 85 Ομοσπονδιακά Κρατίδια. Το θεμέλιο του πολιτεύματος αλλά και η μοναδική πηγή εξουσίας στη Ρωσία είναι ο πολυεθνικός της λαός, όπου η διακυβέρνηση του είναι άμεση όπως και τα Κρατικά Όργανα και Οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το Σύνταγμα που ισχύει τη σημερινή εποχή ψηφίστηκε το 1993 με 54,5% των ψήφων να είναι υπέρ και αντικατέστησε το Σοβιετικό Σύνταγμα. Ορίζεται ως σοσιαλιστική χώρα όπου ο βασικός του σκοπός είναι η αξιοπρεπής ζωή του λαού της Ρωσίας. Το Ρωσικό Κοινοβούλιο διαθέτει δυο νομοθετικά σώματα, το Συμβούλιο της Ομοσπονδίας και την Κρατική Δούμα. Στο πρώτο υπάρχουν εκπρόσωποι των περιφερειακών διοικητικών μονάδων της Ρωσικής Ομοσπονδίας (γερουσιαστές) και στο δεύτερο υπάρχουν 450 μέλη που η εκλογική τους θητεία είναι 4ετής. Οι αποφάσεις της Δούμα πρέπει να επικυρωθούν από τον Πρόεδρο και το Συμβούλιο της Ομοσπονδίας, ενώ ο ρόλος του πρωθυπουργού είναι περισσότερο συμβολικός και εθιμοτυπικός. Ο Πρόεδρος από την άλλη μεριά διαθέτει όλες τις εξουσίες και η θητεία του διαρκεί 6 χρόνια. Η αλλαγή από τα 4 χρόνια θητείας στα 6 έγινε το 2008 με την έγκριση που δόθηκε από το Συμβούλιο της Ομοσπονδίας.

Δικαίωμα ψήφου έχουν όλοι όσοι έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Για την εκπροσώπηση ενός κόμματος στο Κοινοβούλιο απαιτείται να υπάρχει 8% από έγκυρα ψηφοδέλτια. Ο σημερινός πρόεδρος της Ρωσίας είναι ο Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος εκλέχθηκε το 2018 και εκτίει τη δεύτερη συνεχόμενη θητεία του και πρωθυπουργός ο Μιχαήλ Μισούστιν, που εκλέχθηκε το 2020.

2.10. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Η Ρωσική οικονομία ήταν στην παγκόσμια κατάταξη 11^η το 2019 και βασίζεται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Όσον αφορά τα βασικά μακροοικονομικά της μεγέθη αυτά παρουσιάζονται παρακάτω για τα έτη 2015-2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (αναλόγως ισοτιμίας)	\$1,36 τρις.	\$1,28 τρις.	\$1,55 τρις.	\$1,60 τρις.	\$1,66 τρις.
Μεταβολή ονομαστικού ΑΕΠ	-2,8%	-0,2%	+1,5%	+2,3%	+1,3%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	\$9.346,6	\$8.759,0	\$10.743,1	\$10.922,1	\$11.584,9
Μέση Ανεργία	5,6%	5,5%	5,2%	5,2%	4,5%

Μέσος Πληθωρισμός	15,5%	7,0%	3,7%	4,3%	4,5%
Ισοζύγιο Γεν.Κυβέρνησης (συμπερ. Υδρογονανθρακ.) (Ισοζύγιο Προϋπ. % ΑΕΠ) [Υπ.Οικονομικών]	R-1.961,0 δις \$-30,80 δις -2,3% ΑΕΠ	R-2.956,5 δις \$-46,84 δις -3,7% ΑΕΠ	R-1.331,4 δις \$-22,49 δις -1,5% ΑΕΠ	R+2.741,4 δις \$+43,02 δις +2,7% ΑΕΠ	R+1.974,3 δις \$+30,55 δις +1,9% ΑΕΠ
Ισοζύγιο Γεν.Κυβέρνησης (εξαιρ. Υδρογονανθρακ.) (Ισοζύγιο Προϋπ. % ΑΕΠ) [Υπ.Οικονομικών]	R-7.823,7 δις \$-122,8 δις -8,9%	R-7.800,4 δις \$-123,8 δις -9,6%	R-7.303,3 δις \$-123,36 δις -7,9%	R-6.276,4 δις \$-98,5 δις -6,1%	R-5.950,0 δις \$-92,1 δις -5,5%
Εξωτερικό Χρέος (%ΑΕΠ) [Κεντρική Τράπεζα Ρωσίας]	\$518.489 εκ. 38%	\$511.752 εκ. 40%	\$518.445 εκ. 33%	\$455.703 εκ. 27%	\$491.418 εκ. 29%
Εξωτ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ) [Υπ.Οικονομικών]	\$50,0 δις 3,6% (01.01.2016)	\$51,2 δις 4,0% (01.01.2017)	\$49,8 δις 3,2% (01.01.2018)	\$49,2 δις 3,0% (01.01.2019)	\$54,8 δις 3,3% (01.01.2020)
Εσωτ. Δημόσιο Χρέος (%ΑΕΠ) [Υπ.Οικονομικών]	R 7.304 δις \$114,6 δις 8,4% (01.01.2016)	R 8.003 δις \$ 126,83 δις 9,9% (01.01.2017)	R 8.690 δις \$146,86 δις 9,5% (01.01.2018)	R 9.176 δις \$ 144,05 δις 9,0% (01.01.2019)	R 10.172 δις \$ 157,46 δις 9,5% (01.01.2020)
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών	+\$65.680 εκ.	+\$24.469 εκ.	+\$33.156 εκ.	+\$113.811 εκ.	+\$65.337 εκ.
Μέση Συναλλαγμ. Ισοτιμία Ρουβλίου (\$ και €)	\$1=R63,71 €1=R61,39	\$1=R63,10 €1=R72,44	\$1=R59,17 €1=R63,18	\$1=R63,7 €1=R74,8	\$1=R64,6 €1=R72,3
Βασικό επιτόκιο (τελ.ημ/νία αλλαγής)	11% (11.12.2015)	10% (16.12.2016)	7,75% (15.12.2017)	7,75% (15.09.2018)	6,25% (16.12.2019)
Διαθέσιμα Κεντρικής Τράπεζας (31/12)	\$333,5 δις	\$402,4 δις	\$417,8 δις	\$479,3 δις	\$554,4 δις
Μέσος Μηνιαίος Μισθός / Εργαζόμενο (άνευ μπόνους)	R34.843	R37.408	R40.805	R41.600	R44.600
Κατανάλωση ΝΡΙΣΗ - Νοικοκυριών (%ΑΕΠ)	R46,77 τρις 52,68%	R45,589 τρις 53,25%	R47,27 τρις 52,87%	R48,83 τρις 49,46%	R50,069 τρις 50,37%
Μέση Εθνική Σύνταξη	R11.970	R12.645	R13.293	R14.711	R14,544
Μέσο Μηνιαίο Ελάχιστο Επίπεδο Διαβίωσης	R8.730	R9.114	R9.506	R9.872	R9.800
Ποσοστό Πληθυσμού < Ελαχ.Επιπέδου Διαβίωσης	13,3%	13,5%	12,8%	11,1%	10,8%

Πίνακας 8: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της Ρωσίας, 2015-2019, mfa

Παρατηρεί κανείς στον παραπάνω πίνακα πως το ΑΕΠ το 2019 ανήλθε σε 1,66 τρις. \$ και το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα σε 11.289 \$. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ διαμορφώθηκε στα 11.584,9 \$, ενώ η μέση ανεργία μειώθηκε σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια και από το 5,2% έφτασε το 4,5%. Μάλιστα, στην Μόσχα και στην Αγία Πετρούπολη που είναι αστικά κέντρα η ανεργία ήταν σε αρκετά χαμηλά επίπεδα (1,4% και 1,4% αντίστοιχα). Στόχος της Κυβέρνησης για τα επόμενα έτη

είναι να αυξηθεί η παραγωγικότητα και οι δαπάνες για την υγεία, την εκπαίδευση και τις υποδομές.

Η μερική επιβράδυνση της ρωσικής οικονομίας οφείλεται στην μείωση της εγχώριας ζήτησης και στις διαρθρωτικές αδυναμίες. Επίσης, ένας ακόμα παράγοντας που έπαιξε ρόλο είναι η περιορισμένη ζήτηση των υδρογονανθράκων λόγω υψηλών θερμοκρασιών, οι ελάχιστες τραπεζικές πιστώσεις και οι αναγκαίες ρευστοποιήσεις στο εμπόριο χονδρικής και λιανικής για την κάλυψη της χαμηλής κατανάλωσης.

Ο πληθωρισμός αυξήθηκε στα 4,5% το 2019 σε σχέση με το 2018 που ήταν στα 4,3%. Το ποσοστό φτώχειας από την άλλη μεριά μειώθηκε στο 10,8% και οι συντάξεις αυξήθηκαν 0,8% όπως και ο κατώτατος μισθός (12.800 ρούβλια).

Στη δημοσιονομική πλευρά ο ομοσπονδιακός προϋπολογισμός παρουσίασε πλεόνασμα 1,97 τρις ρουβλιών και το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών ήταν για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Όσο για τα αποθεματικά του ταμείου ήταν το 2019 στα 125,56 δισ. \$ και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε πλεόνασμα 64,6 δισ. \$ λόγω του εμπορικού πλεονάσματος και της μείωσης του εισοδήματος των επενδύσεων.

Όσον αφορά τις επενδύσεις, οι δημόσιες δαπάνες μειώθηκαν λόγω της έναρξης των εθνικών έργων, ενώ όταν εντατικοποιήθηκε η εξόρυξη των ορυκτών πόρων ενισχύθηκε ο χρηματοπιστωτικός τομέας και το εμπόριο ξεκίνησε να αναπτύσσεται. Οι ιδιωτικές επενδύσεις, λόγω των αμερικανικών περιορισμών που έχουν επιβληθεί από το 2018 περιορίζουν στην πρόσβαση των διεθνών χρηματοδοτήσεων και οι εσωτερικές χρηματοδοτήσεις είναι αρκετά πιο δύσκολες να συμβούν. Οι ΑΞΕ το 2019 έφτασαν τα 16 δισ. \$ και αυξήθηκαν σε σχέση με το 2018 κατά 12%. Οι κυριότεροι επενδυτές είναι η Κύπρος, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, οι Μπαχάμες, η Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο και αφορούσαν τους τομείς της μεταλλουργίας, των εξορύξεων, της ενέργειας και των ακινήτων. Ακόμα, να σημειωθεί πως η Ρωσία πήρε την 28^η θέση στην επενδυτική έρευνα που έγινε το 2018, μια θέση εξαιρετική αν σκεφτεί κανείς πως το 2020 ήταν στην 124^η.

Ακολουθεί ο πίνακας με το εξωτερικό εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών της Ρωσίας για τα έτη 2013, 2016-2019. Φαίνεται πως ο διεθνής όγκος εμπορίου ήταν 666,5 δισ. \$ παρουσιάζοντας μείωση κατά 3,1% σε σχέση με το 2018, ενώ το εμπορικό ισοζύγιο παρουσίασε μείωση κατά 15,2%.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ							
	2013 *	2016	2017	2018	2019	Μεταβολή % 2013/2019	Μεταβολή % 2018/2019
Εξαγωγές	\$521.836	\$285.773	\$357.817	\$449.617	\$422.777	-19,0%	-6,0%
Εισαγωγές	\$341.269	\$182.347	\$227.503	\$238.493	\$243.780	-28,6%	2,2%
Όγκος Εμπορίου	\$863.105	\$468.119	\$585.319	\$688.110	\$666.557	-22,8%	-3,1%
Εμπ.Ισοζύγιο	\$180.566	\$103.426	\$130.314	\$211.124	\$178.997	-0,9%	-15,2%

Πίνακας 9: Εξωτερικό εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών της Ρωσίας, 2013,2016-2019, mfa

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο παγκόσμιος όγκος εμπορίου της Ρωσίας με τις κυριότερες 10 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ταξινομημένες σε φθίνουσα σειρά ανάλογα με τη γεωγραφική περιφέρεια για το 2018 και το 2019.

	2018			2019				Μεταβολές % 2018/2019		
	Όγκος Εμπορίου	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Όγκος Εμπορίου	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Συμβολή % Όγκου Εμπορίου	Όγκος Εμπορίου	Εξαγωγές	Εισαγωγές
ΣΥΝΟΛΑ	688.111	449.617	238.493	666.558	422.777	243.781	100,0%	-3,1%	-6,0%	2,2%
Ε.Ε.	294.410	205.109	89.301	277.796	189.166	88.630	41,7%	-5,6%	-7,8%	-0,8%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	59.697	34.184	25.513	53.161	28.050	25.112	8,0%	-10,9%	-17,9%	-1,6%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	47.134	43.440	3.694	48.766	44.789	3.978	7,3%	3,5%	3,1%	7,7%
ΙΤΑΛΙΑ	26.982	16.401	10.581	25.241	14.342	10.899	3,8%	-6,5%	-12,6%	3,0%
ΠΟΛΩΝΙΑ	21.748	16.605	5.142	17.529	12.449	5.080	2,6%	-19,4%	-25,0%	-1,2%
Η.Β.	13.768	9.706	4.062	17.297	13.261	4.036	2,6%	25,6%	36,6%	-0,6%
ΓΑΛΛΙΑ	17.192	7.633	9.559	14.932	6.369	8.562	2,2%	-13,1%	-16,6%	-10,4%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	14.753	11.371	3.383	13.565	10.081	3.484	2,0%	-8,1%	-11,3%	3,0%
ΒΕΛΓΙΟ	11.682	9.211	2.471	9.170	6.772	2.398	1,4%	-21,5%	-26,5%	-2,9%
ΤΣΕΧΙΑ	8.672	4.897	3.775	8.560	4.861	3.699	1,3%	-1,3%	-0,7%	-2,0%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	6.966	4.801	2.165	6.357	4.083	2.274	1,0%	-8,7%	-15,0%	5,0%

Πίνακας 10: Εξωτερικό εμπόριο Ρωσίας με την ΕΕ, 2018-2019, mfa

Ακολουθεί ο πίνακας με τα 5 κυριότερα προϊόντα που εξάγει η Ρωσία για το 2018 και το 2019 σε χώρες και εκτός και εντός ΚΑΚ. Έπειτα παρουσιάζονται οι εισαγωγές των προϊόντων στη χώρα για τα ίδια έτη.

Κωδικός Στατιστικής Ονομ/γίας	Περιγραφή Κωδικών	Χώρες εκτός ΚΑΚ				Χώρες ΚΑΚ			
		2018	2019	Συμμετοχή % 2019	Μεταβολή % 2018/2019	2018	2019	Συμμετοχή % 2019	Μεταβολή % 2018/2019
	ΣΥΝΟΛΑ	395.343.803	369.357.311	100,0%	-6,6%	54.619.883	53.419.847	100,0%	-2,2%
01-24	Τρόφιμα και Αγροτικές Πρώτες Υλες	19.885.918	18.898.011	5,1%	-5,0%	4.998.985	5.855.291	11,0%	17,1%
25-27	Ορυκτά Προϊόντα	270.801.169	250.962.945	67,9%	-7,3%	20.733.865	16.777.772	31,4%	-19,1%
27	Ορυκτά - Ενεργειακά Προϊόντα	267.133.092	246.963.790	66,9%	-7,6%	19.606.696	15.514.473	29,0%	-20,9%
28-40	Προϊόντα Χημικής Βιομηχανίας-Καουτσούκ	20.463.361	19.904.188	5,4%	-2,7%	6.918.952	7.092.519	13,3%	2,5%
41-43	Ακατέργαστα Δέρματα-Γουνοδέρματα και Παράγωγα	189.597	123.697	0,0%	-34,8%	65.277	69.374	0,1%	6,3%
44-49	Προϊόντα Ξυλείας και Χάρτου, Πολτός	11.529.711	10.362.868	2,8%	-10,1%	2.414.479	2.424.148	4,5%	0,4%

Πίνακας 11: Εξωτερικό εμπόριο Ρωσίας ανάλογα με τα προϊόντα, 2018-2019, mfa

Κωδικός Στατιστικής Ονομ/γίας	Περιγραφή Κωδικών	Χώρες εκτός ΚΑΚ				Χώρες ΚΑΚ			
		2018	2019	Συμμετοχή % 2019	Μεταβολή % 2018/2019	2018	2019	Συμμετοχή % 2019	Μεταβολή % 2018/2019
	ΣΥΝΟΛΑ	211.948.282	216.821.771	100,0%	2,3%	26.203.085	26.958.775	100,0%	2,9%
01-24	Τρόφιμα και Αγροτικές Πρώτες Υλες	23.783.259	23.665.458	10,9%	-0,5%	5.848.281	6.181.476	22,9%	5,7%
25-27	Ορυκτά Προϊόντα	2.138.863	2.108.846	1,0%	-1,4%	2.834.609	2.997.641	11,1%	5,8%
27	Ορυκτά - Ενεργειακά Προϊόντα	1.172.881	1.131.182	0,5%	-3,6%	1.092.798	979.474	3,6%	-10,4%
28-40	Προϊόντα Χημικής Βιομηχανίας-Καουτσούκ	39.686.647	43.832.307	20,2%	10,4%	3.868.080	3.925.154	14,6%	1,5%
41-43	Ακατέργαστα Δέρματα-Γουνοδέρματα και Παράγωγα	1.204.522	1.225.022	0,6%	1,7%	64.655	49.722	0,2%	-23,1%
44-49	Προϊόντα Ξυλείας και Χάρτου, Πολτός	3.273.212	3.204.528	1,5%	-2,1%	634.819	486.778	1,8%	-23,3%

Πίνακας 12: Εισαγωγές προϊόντων στη Ρωσία, 2018-2019, mfa

Όσον αφορά τη σχέση της Ρωσίας με τους διεθνείς φορείς, με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου ξεκίνησε η συνεργασία της το 2012. Το μέσο ανώτατο δασμολογικό όριο είναι 10,8% για τα προϊόντα γεωργίας και για τα βιομηχανικά είναι 7,3%.

Η Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών ιδρύθηκε το 1991 και έχει ως σκοπό της να δημιουργηθεί ένας κοινός οικονομικός χώρος για να κυκλοφορούν ελεύθερα τα προϊόντα και να είναι κοινές όλες οι λειτουργίες που διέπουν το εμπόριο (τελωνεία, τιμολογιακή πολιτική κλπ.). Σε αυτή εντάσσονται εκτός από τη Ρωσία η Αρμενία, η Λευκορωσία, το Καζακστάν, η Μολδαβία, η Ουκρανία και το Τατζικιστάν. Επίσης, η

ΚΑΚ έχει ως στόχο της και την αποκατάσταση αλλά και τη διατήρηση των σχέσεων σε οικονομικό επίπεδο μεταξύ των χωρών αυτών.

Η σχέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Ρωσία στηρίζεται στη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας που ισχύει από το 1997. Σε αυτή ρυθμίζονται οι πολιτικές, οι οικονομικές και οι πολιτιστικές σχέσεις αλλά και η προώθηση του εμπορίου. Εξάλλου η ΕΕ είναι ο κυριότερος εμπορικός αλλά και επενδυτικός εταίρος της Ρωσίας (το 2019 ο διμερής όγκος εμπορίου ήταν στα 277,8 δισ. \$), ενώ σε αντίστροφη μεριά η χώρα αποτελεί τρίτο βασικό εταίρο για την ΕΕ.

Τέλος, η Ρωσία αποτελεί ιδρυτικό μέλος του Οργανισμού Συνεργασίας Σανγκάης ώστε να προωθείται η καλύτερη σχέση και η συνεργασία μεταξύ των χωρών (Κίνα, Πακιστάν, Ινδία κ.α.). Επιπλέον, συμμετέχει σε φορείς όπως CERN, IMF, ICAO, WIPO, FAO, Αρκτικό Συμβούλιο, Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών κ.α.

Τα αποθέματα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων της Ρωσίας το 2019 υπερέβησαν οριακά τα αποθέματα του 2013 και η αύξηση που καταγράφηκε ήταν στο 16%. Επίσης, οι κυριότεροι κλάδοι των επενδυτικών κεφαλαίων είναι τα ορυχεία με ποσοστό 22,5%, η βιομηχανία με 19,6% και τα χρηματοοικονομικά με 16,5%.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Μεταβολή % 2013/2019	Μεταβολή % 2018/2019
Αποθέματα άμεσων ξένων επενδύσεων στη Ρωσία	565.654	371.491	347.690	477.670	529.644	497.366	586.994	3,80%	18,00%
Αποθέματα ρωσικών άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό	479.501	414.413	375.034	426.608	477.213	435.862	501.157	4,50%	15,00%
Όγκος Επενδύσεων	1.045.155	785.904	722.724	904.278	1.006.857	933.228	1.088.151	4,10%	16,60%
Επενδυτικό Ισοζύγιο	86.153	-42.922	-27.344	51.062	52.431	61.504	85.837	-0,40%	39,60%

Πίνακας 13: Αποθέματα επενδύσεων προς και από τη Ρωσική Ομοσπονδία, mfa

2.11. Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΜΑΙΑΣ

Η Κρίση της Κριμαίας το 2014, ήταν αποτέλεσμα της κλιμάκωσης των σχέσεων μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, με τη διαμάχη να επικεντρώνεται στην κυριαρχία στα εδάφη της κριμαϊκής χερσονήσου, η τοποθεσία της οποίας έχει ιδιαίτερη στρατηγική σημασία. Η Κριμαία βρίσκεται βόρεια της Μαύρης Θάλασσας και σε κοντινή απόσταση με την Ουκρανία, με την οποία συνδέεται εδαφικά. Αποτελεί εμπορική

οδός διέλευσης σημαντικών προϊόντων όπως είναι ο χάλυβας, τα σιτηρά κ.α. Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, αποτελεί μήλον της έριδος και σημείο διεκδίκησης μεταξύ πολλών πολιτισμών με τους πιο σημαντικούς να είναι οι Έλληνες, οι Ρωμαίοι, οι Βυζαντινοί Έλληνες και οι Οθωμανοί. Έχει συνολική έκταση 26.200 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός της σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή το 2007 ανέρχεται στους 2.4 εκατομμύρια κατοίκους. Πρωτεύουσα είναι η Σεβαστούπολη, μια πόλη με ιδιαίτερη σημασία για την ιστορία των ελληνορωσικών σχέσεων και τον ελληνισμό της Ρωσίας. Η Ελληνική Λεγεώνα του αυτοκράτορα Νικολάου Α', πολέμησε ηρωικά κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου (1853-1856), για την υπεράσπιση της από την πολιορκία των Γάλλων, Βρετανών και Οθωμανών. Σε ένα από τα κεντρικότερα σημεία της πόλης έχει εγκατασταθεί ένα μνημείο προς τιμήν των Ελλήνων πεσόντων. Στην Κριμαία κατοικούν 82,3 χιλ. Έλληνες, που αντιστοιχεί στο 3,2 % του συνολικού πληθυσμού, σύμφωνα με απογραφή του 2014. Η ύπαρξη Ελλήνων στην Κριμαϊκή χερσόνησο χρονολογείται από την αρχαιότητα και συγκεκριμένα από τον 5^ο αιώνα π.Χ. Έλληνες αποικιστές, μεταξύ των οποίων ήταν Δωριείς, από την Ηράκλεια Ποντική και Ίωνες από τη Μίλητο, εγκαταστάθηκαν στις γύρω περιοχές της Μαύρης Θάλασσας, με την ιστορική Σεβαστούπολη, να είναι μια από τις αποικίες. Η Κριμαία, έχει αναφερθεί και από τον Ηρόδοτο, συνδέοντας τη με την ελληνική μυθολογία. Σύμφωνα με τον Έλληνα ιστορικό, η ονομασία Ταυρίδα, που της είχε αποδοθεί κατά την αρχαιότητα, προέρχεται από έναν μύθο, κατά τον οποίο ο Ηρακλής όργωσε αυτή τη γη, χρησιμοποιώντας ένα γιγάντιο ταύρο.

Η Κρίση ξεκίνησε στις 26 Φεβρουαρίου του 2014, ωστόσο οι εξελίξεις που σηματοδότησαν την απαρχή της, διαμορφώθηκαν από τον Νοέμβριο του 2013. Ο Βίκτορ Γιανουκόβιτς, πρόεδρος εκείνη την περίοδο, της Ουκρανικής κυβέρνησης, απέρριψε την επικείμενη συμφωνία για στενότερες εμπορικές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επίτευξη αυτής της συμφωνίας ήταν ιδιαίτερα σημαντική, καθώς έθετε τις βάσεις για την μετέπειτα ένταξη της Ουκρανίας στην ΕΕ. Η απόφαση του πυροδότησε κύμα αντιδράσεων και διαδηλώσεων στο σύνολο της ουκρανικής επικράτειας, που οδήγησαν σε ανατροπή της κυβέρνησης και φυγή του Γιανουκόβιτς εκτός συνόρων, στις 22 Φεβρουαρίου του 2014. Οι βλέψεις και η φιλοδυτική στάση της νέας κυβέρνησης, έρχονταν σε αντιπαράθεση και έθεταν σε κίνδυνο τις σχέσεις με τη ρωσική κυβέρνηση, η οποία αποτελούσε σημαντικό σύμμαχο και εμπορικό εταίρο της Ουκρανίας. Η αντιρωσική απόφαση του κοινοβουλίου για κατάργηση των ρωσικών ως δεύτερη γλώσσα και οι διαπραγματεύσεις για στενότερη συνεργασία με την ΕΕ, δημιούργησαν νέες έντονες αντιδράσεις από ομάδες που επιδίωκαν στενότερες σχέσεις με τη Ρωσία και ανεξαρτησία της Κριμαίας. Η πολιτική ένταση

κλιμακώθηκε και οδήγησε σε νέα βίαια επεισόδια και αναταραχές. Ρώσοι αυτονομιστές αφού κατέλαβαν διοικητικά κτίρια, υψώνοντας ρωσικές σημαίες, προανήγγειλαν το δημοψήφισμα για την ένωση με τη Ρωσία. Η ρωσική κυβέρνηση με απόφαση του προέδρου της Β.Πούτιν, ενεπλάκη με την αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων, γεγονός που προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων από τις ΗΠΑ και τις συμμαχικές τους δυνάμεις. Στις 16 Μαρτίου 2014, η Κριμαία προσαρτήθηκε στη Ρωσία, κατόπιν αποδοχής της σχετικής πρότασης του Ανώτατου Συμβουλίου της Κριμαίας και του δημοψηφίσματος. Το 97% τάχθηκε υπέρ της ένωσης. Ωστόσο, μέχρι και σήμερα, η κυβέρνηση της Ουκρανίας, όπως και η διεθνής κοινή γνώμη αμφισβητούν την εγκυρότητα της απόφασης, θεωρώντας την ως αντισυνταγματική. Η Κριμαία, από το δημοψήφισμα και μετά, τελεί υπό δύο καθεστώτα, την κοινοβουλευτική Δημοκρατία της Ουκρανίας και τη Δημοκρατία της Κριμαίας, που ανήκει στο ρωσικό κράτος.

Οι ενέργειες της Ρωσίας, με την παράνομη προσάρτηση της Κριμαίας και της αποσταθεροποίησης της Ουκρανίας, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις των Δυτικών δυνάμεων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αποφάσισε την σταδιακή επιβολή περιοριστικών μέτρων κατά της Ρωσίας. Η ΕΕ επιβάλλει κυρώσεις σε ατομικό, διπλωματικό και οικονομικό επίπεδο με στόχο την προώθηση της ειρήνης, της δημοκρατίας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου και του διεθνούς δικαίου. Στην περίπτωση της Ρωσίας επιβλήθηκαν οι εξής κυρώσεις:

Διπλωματικά μέτρα

- Αναβολή των τακτικών διμερών συνόδων κορυφής μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ρωσίας. Η σύνοδος κορυφής G8, που ήταν να πραγματοποιηθεί στο Σότσι, ματαιώθηκε και μεταφέρθηκε στις Βρυξέλλες χωρίς την παρουσία των Ρώσων και η διεξαγωγή έλαβε χώρα στις 4 και 5 Ιουνίου 2014, στο πλαίσιο της G7. Ανεστάλησαν επίσης και οι συνομιλίες πάνω σε θέματα των διαδικασιών για την έκδοση βίζας.
- Αναστολή των διαπραγματεύσεων αναφορικά με την ένταξη της Ρωσίας στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και στο Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (ΔΟΕ).

Ατομικά Περιοριστικά μέτρα

- Πάγωμα περιουσιακών στοιχείων και ταξιδιωτική απαγόρευση σε 177 πρόσωπα και 48 οντότητες. Η θέσπιση των μέτρων πραγματοποιήθηκε τον

Μάρτιο του 2014, με τις κυρώσεις να αφορούν Ρώσους αξιωματούχους και εμπλεκόμενους, οι ενέργειες των οποίων αποσκοπούσαν στην υπονόμευση της εδαφικής ακεραιότητας, της κυριαρχίας και της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας. Η δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων επιβλήθηκε και σε άτομα που ευθύνονται για την υπεξαίρεση ουκρανικών κρατικών κεφαλαίων. Τα παραπάνω μέτρα θεσπίστηκαν τον Μάρτιο του 2014 και έχουν ισχύ μέχρι το Μάρτιο του 2021, με πιθανότητα να δοθεί επιπλέον παράταση.

Οικονομικά μέτρα & περιορισμοί εμπορικών συναλλαγών

- Εμπάργκο στην εισαγωγή προϊόντων που προέρχονται από την Κριμαία και την Σεβαστούπολη.
- Εμπορικοί και επενδυτικοί περιορισμοί που επηρεάζουν τομείς όπως η ενέργεια, τα έργα υποδομής και οι τηλεπικοινωνίες, με την απαγόρευση εξαγωγής σχετικών κεφαλαιουχικών προϊόντων καθώς και συναφών χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών.
- Απαγόρευση εισαγωγών και εξαγωγών όπλων και πολεμικού υλικού, καθώς και στις εξαγωγές αγαθών διπλής χρήσης και τεχνολογίας για στρατιωτική χρήση.
- Περιορισμοί στην πρόσβαση των ρωσικών κρατικών τραπεζών και εταιρειών στις διεθνείς κεφαλαιαγορές του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα.
- Επιβολή απαγόρευσης στην ανταλλαγή ομολόγων, ιδίων κεφαλαίων και παρόμοιων χρηματοοικονομικών μέσων (διάρκειας άνω των 90 ημερών) τα οποία εκδίδονται από ρωσικές κρατικές τράπεζες, ανάμεσα σε πολίτες και εταιρείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Περιορισμός εξαγωγών από την ΕΕ στη ρωσική πετρελαϊκή βιομηχανία, σχετικά με τεχνολογίες και υπηρεσίες που αποσκοπούν στην έρευνα και την παραγωγή.
- Απαγόρευση τουριστικής εκμετάλλευσης της Κριμαίας και της Σεβαστούπολης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρατείνει την διάρκεια των οικονομικών κυρώσεων στο τομέα των συναλλαγών, για έξι μήνες, διαδοχικώς, από την 1^η Ιουλίου 2016. Πρόσφατα αποφασίστηκε από τους ηγέτες, εκ νέου παράταση, μέχρι τις 31 Ιουλίου 2021. Η κατάσταση θα επανεξεταστεί τον Ιούνιο. Αντίστοιχα οι περιορισμοί αναφορικά με τις οικονομικές σχέσεις με την Κριμαία και τη Σεβαστούπολη έχουν ισχύ μέχρι τις 23 Ιουνίου 2021.

Η ρωσική κυβέρνηση ως αντίποινα στις δυτικές κυρώσεις, αποφάσισε στις 07.08.2014 να επιβάλει εμπάργκο σε συγκεκριμένες κατηγορίες αγροτικών προϊόντων, με προέλευση από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, Αυστραλία, Ουκρανία, Αλβανία, Νορβηγία, Ιρλανδία, Μαυροβούνιο και Λιχτενστάιν. Η απαγόρευση εισαγωγών έχει ισχύ έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020.

Η αποδυνάμωση των εμπορικών συναλλαγών, είχε ως αποτέλεσμα την σταδιακή υποτίμηση του ρωσικού νομίσματος. Η πτώση της αξίας του ρουβλιού είχε άμεσες συνέπειες και στο τομέα του τουρισμού, με τον αριθμό των εξερχόμενων ταξιδιωτών να μειώνεται αισθητά εκείνη την περίοδο. Μεγάλοι Tour Operator και ταξιδιωτικά πρακτορεία της χώρας, λόγω της υφιστάμενης οικονομικής και πολιτικής κατάστασης χρεοκόπησαν, ενώ οι διαδικτυακές κρατήσεις αυξήθηκαν κατακόρυφα. Τα αντίποινα της Ρωσίας στις δυτικές κυρώσεις με το εμπάργκο στην εισαγωγή αγροτικών προϊόντων από συγκεκριμένες χώρες, αύξησαν τις τιμές των εγχώριων προϊόντων. Παράλληλα η πτώση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και η υποτίμηση του ρουβλιού, οδήγησαν στην υποχώρηση του ΑΕΠ. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ο περιορισμός του εισοδήματος και της αγοραστικής δύναμης των Ρώσων πολιτών. Οι οικονομικές εξελίξεις και το κλίμα αβεβαιότητας οδήγησαν σε σημαντικές αλλαγές στην ταξιδιωτική συμπεριφορά της ρωσικής αγοράς. Η κατά κεφαλήν δαπάνη του εξερχόμενου τουρισμού της Ρωσίας, συρρικνώθηκε σε αισθητό βαθμό, ενώ αρκετοί προορισμοί δεν ήταν οικονομικά εφικτοί με βάση το διαθέσιμο οικονομικό προϋπολογισμό των ταξιδιωτών. Οι Ρώσοι τουρίστες στράφηκαν σε άλλους προορισμούς, κυρίως εκτός Ευρώπης και παράλληλα ο εγχώριος τουρισμός γνώρισε μεγαλύτερη ανάπτυξη. Η απόσταση και το κόστος διαμονής απέκτησαν ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα στη διαμόρφωση της τουριστικής ζήτησης, με χώρες όπως η Ελλάδα, η Τουρκία και η Ουγγαρία να βρίσκονται υψηλά στις ταξιδιωτικές προτιμήσεις εκείνη την περίοδο. Οι χώρες που υιοθέτησαν μια πιο ουδέτερη στάση, σχετικά με τη διαμάχη στο θέμα της Κριμαίας (π.χ. Τουρκία και Κύπρος), παρουσίασαν επίσης αύξηση στην εισροή Ρώσων. Το αρνητικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί από τη ρωσική πολιτική, δημιουργούσε φόβο και ανησυχίες για την εμφάνιση εχθρικής συμπεριφοράς προς το πρόσωπο τους. Τέλος ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας για το ρωσικό εξερχόμενο τουρισμό που επηρεάστηκε από την Κρίση της Κριμαίας, ήταν οι διαδικασίες έκδοσης της ταξιδιωτικής βίζας. Αρκετοί ταξιδιώτες υποστήριζαν ότι πρεσβείες όπως της Αμερικής και της Αγγλίας, δημιουργούσαν εμπόδια στην διαδικασία έκδοσης, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις απορρίπταν τις αιτήσεις. Η αβεβαιότητα στο συγκεκριμένο θέμα, που ανέκαθεν

αποτελούσε ιδιαίτερα σημαντικό, λειτουργούσε αποτρεπτικά για την επιλογή ορισμένων προορισμών.

Στις 17 Ιουλίου 2014, μαλαισιανό BOEING, με 283 επιβάτες και 15 άτομα πλήρωμα, συνετρίβη στην Ανατολική Ουκρανία. Το αεροπλάνο που εκτελούσε την πτήση Άμστερνταμ-Κουάλα Λουμπόρ καταρρίφθηκε από πύραυλο εδάφους-αέρος BUK, σε εναέρια περιοχή που βρίσκεται υπό τον έλεγχο φιλορώσων αυτονομιστών, κοστίζοντας την ζωή και στους 298 επιβάτες, με τους περισσότερους να είναι Ολλανδοί πολίτες. Προκειμένου να αποσαφηνιστούν οι συνθήκες του τραγικού περιστατικού, συστάθηκε διεθνής ομάδα ερευνητών (JIT), υπό τη διεύθυνση της Ολλανδίας. Σύμφωνα με τα ευρήματα από τον τόπο συντριβής, ο πύραυλος ήταν ρωσικής κατασκευής, που προερχόταν από την 53η ρωσική αντιαεροπορική ταξιαρχία, με έδρα το Κουρσκ, στη Νοτιοδυτική Ρωσία. Ύποπτοι θεωρούνται υψηλόβαθμοι Ρώσοι Αξιωματούχοι και ηγέτες της DNR (Λαϊκή Δημοκρατία του Ντονμπάς). Οι ρωσικές αρχές αμφισβητούν τις κατηγορίες και οποιαδήποτε ανάμιξη στην τραγωδία. Η Μαλαισία, η Ολλανδία και η Βρετανία από την άλλη πλευρά, επιδιώκουν τη συγκρότηση διεθνούς δικαστηρίου για την προσαγωγή υπόπτων και την απονομή δικαιοσύνης. Το περιστατικό αυτό και οι υποψίες εμπλοκής της Ρωσίας, επιδείνωσαν τις ήδη κακές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, με συνέπεια την επιβολή επιπρόσθετων κυρώσεων.

Λίγα χρόνια αργότερα δημιουργήθηκε νέα κρίση στις σχέσεις των δυο χωρών. Το 2018 η Ρωσική Ακτοφυλακή αναχαίτισε τρία ουκρανικά πλοία του πολεμικού Ναυτικού και αιχμαλώτισε το πλήρωμα τους. Το περιστατικό που έλαβε χώρα στο στενό του Κέρτς στη θάλασσα του Αζόφ, ανοιχτά της Κριμαίας, θεωρήθηκε ως «ναυτική πρόκληση» απέναντι στη Ρωσία και ως μια πράξη αμφισβήτησης της ρωσικής κυριαρχίας. Η παράνομη είσοδος στα χωρικά ύδατα και τα αντίποινα των Ρώσων με την επιβολή στρατιωτικού νόμου, επανέφεραν το πολεμικό κλίμα, με το ενδεχόμενο πολεμικής σύγκρουσης να είναι ορατό. Η έντονη αντιπαράθεση των πολιτικών αρχηγών των δυο χωρών και το ξέσπασμα βίαιων διαδηλώσεων και επιθέσεων σε ρωσικά προξενεία, σε διάφορες ουκρανικές πόλεις, είχαν δημιουργήσει μια έκρυθμη κατάσταση, παρόμοια με αυτή του 2014. Η κρίση στις σχέσεις των δυο κρατών επιδεινώθηκε, ενώ η αιχμαλωσία και η άσκηση διώξεων για τους Ουκρανούς ναυτικούς, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στη διεθνή κοινότητα και την επιβολή νέων κυρώσεων από τη Δύση.

Ένα ακόμα γεγονός που επηρέασε σημαντικά τις σχέσεις των δυο χωρών ήταν το σχίσμα των δύο Εκκλησιών. Τα τελευταία χρόνια οι σχέσεις του Πατριαρχείου της

Μόσχας και της Εκκλησίας της Ουκρανίας, ήταν τεταμένες, παρά τους χρόνιους δεσμούς ανάμεσα τους. Η δήλωση από το Κίεβο για την ανεξαρτητοποίηση από την Ορθόδοξη Εκκλησία, ήταν μια ακόμα ενέργεια που φανέρωνε την επιθυμία της Ουκρανικής κυβέρνησης να αποσχιστεί από τη Ρωσία. Το πρώτο βήμα πραγματοποιήθηκε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο, με την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας της Ουκρανίας, γεγονός που προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και του Κρεμλίνου.

Η κρίση του 2014 αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα της Σύγχρονης Ευρώπης, που καθόρισαν και επηρέασαν σε σημαντικό βαθμό την ευρωπαϊκή, αλλά και παγκόσμια πολιτική σκηνή. Η διαμάχη στο θέμα της Κριμαίας, συνεχίζεται μέχρι και σήμερα, με τη Ρωσική κυβέρνηση να αντιτίθεται στην απόφαση του ΟΗΕ και την διεθνή κοινή γνώμη, σύμφωνα με την οποία, αποτελεί τμήμα της Ουκρανίας και δεν συμπεριλαμβάνεται στην ομοσπονδιακή Ρωσία. Οι ισορροπίες στις σχέσεις των δυο κρατών είναι ιδιαίτερα εύθραυστες, με το φόβο για ξέσπασμα νέας κρίσης, να εξακολουθεί να αιωρείται.

2.12. ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΡΩΣΙΑΣ

2.12.1. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΡΩΣΙΑΣ

Οι ιστορικές σχέσεις των δυο χωρών μετράνε πολλά χρόνια και ξεκινάνε από το Βυζάντιο κιόλας. Επιπλέον, έχουν κοινούς πνευματικούς και πολιτιστικούς δεσμούς αλλά και παραδόσεις και έθιμα.

Αρχικά, το σλαβικό αλφάβητο που δημιούργησαν ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος, ήταν αυτό στο οποίο στηρίχτηκε το αλφάβητο της ρωσικής γλώσσας. Λόγω όμως του ότι ήταν σχετικά δύσκολο στην κατανόηση του, επικράτησε το κυριλλικό.

Επιπλέον, σημαντική στιγμή ήταν όταν ασπάστηκε το κράτος των Ρως τη βυζαντινή ορθόδοξη πίστη το 988 μ.Χ., ενώ οι Έλληνες κληρικοί ανέλαβαν να εκχριστιανίσουν τους Σλάβους. Επιπλέον, οι μητροπολίτες στο Κίεβο προήλθαν από ελληνικό κλήρο της Κωνσταντινούπολης και λένε πως ο πρώτος από αυτούς ήταν Έλληνας.

Το 1685 ο Πατριάρχης της Μόσχας Ιωακείμ μπόρεσε να χρηματοδοτήσει την ίδρυση της Σλαβο-ελληνο-λατινικής Ακαδημίας στη Ρωσία, που ήταν και το πρώτο ανώτατο

δημόσιο εκπαιδευτικό ίδρυμα, ενώ αποτέλεσε και βασικό κέντρο ανάπτυξης εκκλησιαστικής εκπαίδευσης. Μάλιστα, η βιβλιοθήκη του ιδρύματος ήταν πρώτη σε ποιότητα και ποσότητα και στις αρχές του 18^{ου} αιώνα ήταν τόσο δημοφιλής που προσέλκυε μαθητές από όλο τον κόσμο. Στην επιτυχία της συνέβαλαν οι Έλληνες αδελφοί Λειχούδη, οι οποίοι είχαν αναλάβει τη διδασκαλία και τη διαχείρισή της, μαθαίνοντας στους νέους αρχαία ελληνικά, ελληνική ποιητική κλπ.

Σημαντική ιστορική προσωπικότητα ήταν η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη Β', η οποία το 1762 ανέβηκε στο θρόνο και ενώ η Ρωσία βρισκόταν σε εξαιρετικά δυσμενή κατάσταση λόγω πολέμων, κατάφερε και την ανέπτυξε. Επίσης, είναι ιδιαίτερα γνωστή λόγω του Ελληνικού Σχεδίου, της λύσης δηλαδή του Ανατολικού ζητήματος το 1780. Πιο αναλυτικά, στόχευε στο διχασμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, να εκδιωχθούν οι Οθωμανοί και να αναβιώσει η Βυζαντινή Αυτοκρατορία με κέντρο την Κωνσταντινούπολη. Το 1774 η Τουρκία τελικά υπογράφει με τη Ρωσία τη συνθήκη ειρήνης που είναι γνωστή ως "Κιουτσούκ-Καϊναρτζή" και δίνεται το δικαίωμα να προστατευτούν οι χριστιανικοί πληθυσμοί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι, όπου υπήρχαν ελληνικοί οικισμοί στη Ρωσία ιδρύθηκαν πανεπιστήμια και οι Έλληνες απέκτησαν ρωσική υπηκοότητα. Η Αικατερίνη Β' ίδρυσε επίσης πολλές πόλεις στα νότια της χώρας που πήραν ελληνικά ονόματα όπως ήταν η Μελιτόπολη, η Μαριούπολη, η Σεβαστούπολη, η Νικόπολη κ.α. Λόγω της διακυβέρνησής της η Ρωσία μπόρεσε να αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό, μονιμοποιήθηκε η παρουσία της στη Μαύρη Θάλασσα και εντάχθηκαν στα σύνορά της πολλά εδάφη.

Οι Έλληνες ξεκίνησαν να κάνουν αποικίες στη Ρωσία στη διάρκεια της Βυζαντινής Περιόδου και παγιώθηκαν το διάστημα της Τουρκοκρατίας. Πολλοί ήταν αυτοί που προόδευαν στον τομέα του εμπορίου, των τεχνών και των γραμμάτων αλλά υπηρέτησαν και το ρωσικό κράτος σε υψηλά αξιώματα. Σημαντική ιστορική στιγμή ήταν όταν στην Οδησό έγινε η ίδρυση της Φιλικής Εταιρίας το 1814, που ήταν μυστική οργάνωση και προετοίμαζε την επανάσταση ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Πολλοί Ρώσοι εθελοντές έσπευσαν να βοηθήσουν την Ελλάδα και το 1815 ο Βαρβάκης μετακόμισε στην πόλη Τάγκαρονγκ για να διευθύνει τη μεταφορά όπλων στην Ελλάδα και να ναυλώνει καράβια με τα απαραίτητα εφόδια για τους Έλληνες. Μάλιστα, και ο Αυτοκράτορας Αλέξανδρος Α' έδωσε αρκετά χρήματα στους πρόσφυγες της Ελλάδας. Η Ρωσία πρότεινε την αναδημιουργία του ελληνικού κράτους με το να δημιουργηθούν τρία αυτόνομα πριγκιπάτα, αλλά απορρίφθηκε από τα υπόλοιπα κράτη της Ιεράς Συμμαχίας. Επίσης, η Ρωσία έπαιξε σημαντικό ρόλο στη ναυμαχία του Ναβαρίνου το 1827, όπου συνέβαλε στην απόφαση της ανεξαρτησίας του νεοελληνικού κράτους. Έτσι, το 1828 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια

των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Ρωσίας. Το 1829 εισήλθαν τα ρωσικά στρατεύματα στην Αδριανούπολη, αναγκάζοντας τους Τούρκους να συμφωνήσουν στο να δημιουργηθεί το ανεξάρτητο ελληνικό κράτος.

Εξίσου σημαντική ήταν η ένταξη της Ρωσίας στο κόσμο του χριστιανισμού μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, όπου ήταν εμφανές πως οι άξονες της οικονομίας, της γεωγραφίας και της πολιτικής ήταν στην ίδια νοοτροπία με της Ελλάδας.

Όταν επήλθε το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αλλά και του ελληνικού εμφύλιου οι σχέσεις των δυο χωρών αναβαθμίστηκαν και μάλιστα με τις κυβερνητικές εξουσίες να είναι ασταθείς. Ο πρώτος Πρωθυπουργός της Ελλάδας που επισκέφθηκε τη Μόσχα ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής το 1979, μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση.

2.12.2. ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΡΩΣΙΑΣ

Οι διπλωματικές σχέσεις που έχουν οι δυο χώρες προσμετρούν ήδη 185 χρόνια και η εξέλιξη τους μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα δυναμική. Η Ελλάδα έχει προξενεία στη Μόσχα, στην Αγία Πετρούπολη και στο Νοβοροσίσκ όπου διαμένουν και οι περισσότεροι Ρώσοι ελληνικής καταγωγής και διαθέτει και μια Πρεσβεία στη Μόσχα. Η Πρεσβεία της Ρωσίας βρίσκεται στην Αθήνα και το Προξενείο της στη Θεσσαλονίκη. Οι πρωθυπουργοί των δυο χωρών πραγματοποιούν συχνά επισκέψεις ο ένας στην χώρα του άλλου για την συζήτηση διπλωματικών θεμάτων με σκοπό την επίλυση όποιων προβλημάτων αλλά και την ενίσχυση των δεσμών τους. Η συνεργασία της Ελλάδας και της Ρωσίας σε οικονομικό και ενεργειακό επίπεδο είναι μακροχρόνια, ενώ στον πολιτιστικό τομέα υπάρχει εμπιστοσύνη και σεβασμός. Να τονιστεί επίσης το γεγονός πως οι πνευματικές και οι πολιτιστικές αξίες των δυο χωρών είναι αρκετά όμοιες και μοιράζονται πολλές κοινές εμπειρίες. Στον πολιτιστικό τομέα, λειτουργεί η Μικτή Διυπουργική Επιτροπή όσον αφορά οικονομικά, βιομηχανικά, επιστημονικά και τεχνολογικά θέματα, ενώ το 2016 έχει ανακηρυχθεί ως “Έτος της Ελλάδας” στη Ρωσία και “Έτος της Ρωσίας” στην Ελλάδα.

2.12.3. ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Οι Έλληνες ξεκίνησαν να μετοικούν στη Ρωσία μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός καταγράφηκε από τον 16^ο αιώνα

μέχρι και τον 20^ο αιώνα. Μάλιστα, το 1919 ο πληθυσμός των Ελλήνων στη Ρωσία ήταν περίπου 600.000 άνθρωποι.

Τα αίτια των μετοικεσιών ήταν οικονομικά, κοινωνικά και πολεμικά καθώς οι συνθήκες ζωής για τους Έλληνες στις περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν πολύ δύσκολες. Τη δεύτερη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα οι μέτοικοι προέρχονταν από την Μικρά Ασία και τον Πόντο και πήγαιναν σε κέντρα της νότιας Ρωσίας και της Ουκρανίας.

Μέχρι την Οκτωβριανή Επανάσταση αυξήθηκε πολύ ο πληθυσμός των Ελλήνων στα αστικά κέντρα της Ευρωπαϊκής Ρωσίας, ενώ ως τα τέλη της δεκαετίας του '20 κάποιοι Έλληνες αναχώρησαν για τη χώρα τους, αλλά υπήρχαν και κάποιες μικρές εθνότητες στη Ρωσία. Μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο πολλοί ήταν αυτοί που αναζήτησαν πολιτικό άσυλο στη ΕΣΣΔ. Στο χρονικό διάστημα που ακολούθησε εκδιώχθηκαν και εξορίστηκαν στην Κεντρική Ασία και αυτό διήρκησε μέχρι το θάνατο του Στάλιν το 1953. Αφού απεβίωσε, έγιναν τα πρώτα βήματα για την αποκατάσταση των λαών που είχαν διωχθεί συμπεριλαμβανομένων των Ελλήνων μέχρι και το 1985.

Παρακάτω παρουσιάζεται ο πίνακας με την απογραφή του 1989 όσον αφορά τον ελληνικό πληθυσμό στην ΕΣΣΔ.

ΠΕΡΙΟΧΗ	Αριθμοί-Ποσοστά		Γλώσσα		Δεύτερη γλώσσα
	Σύνολο	Ανδρες %	Μητρική %	Ρωσικά %	
1	2	3	4	5	6
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΣΔ	358068	48,7	44,5	51,4	39,5
ΠΟΛΕΙΣ	239291	48.1	42.0	54.0	37.2
ΧΩΡΙΑ	118777	49.9	49.5	46.1	44.3
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΕΣ ΔΗΜΟΚ.	36938	49,1	43,4	47,0	32,0
ΡΩΣΙΑ	91699	50,4	44,5	52,3	43,8
<i>ΚΡΑΣΝΟΝΤΑΡ</i>	28337				
<i>ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ</i>	26828				
Μόσχα	3536	50.1	24.7	72.0	24.9
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	98594	48,7	18,5	78,8	18,6
Κιέβο	923	44.7	13.6	80.3	16.6
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	695	49,8	27,2	66,2	29,2
Μινσκ	211	44.5	19.0	74.4	23.7
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	10453	53,8	53,5	45,8	46,6
Τασκένδη	5091	56.5	49.2	50.7	45.5
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	46746	49,7	59,8	29,8	63,7
Άλμα-Ατα	2583	46.5	46.3	53.2	42.4
ΓΕΩΡΓΙΑ	100324	48,3	57,0	35,0	44,7
Τιφλίδα	21715	48.0	47.3	38.6	30.3

Πίνακας 14: Πληθυσμός ελληνικής εθνικότητας στη ΕΣΣΔ, 1989

Τέλος, να σημειωθεί πως σύμφωνα με απογραφή που έγινε το 2010, οι Έλληνες στη Ρωσία ήταν 135.000-150.000, αλλά υπάρχει η πιθανότητα να είναι μεγαλύτερος ο αριθμός καθώς δεν είναι σίγουρο πόσοι πήραν μέρος στην απογραφή αυτή. Τη σημερινή εποχή υπάρχουν στη Ρωσία 16 Ομογενειακοί Σύλλογοι οι οποίοι διδάσκουν την ελληνική γλώσσα, διοργανώνουν επετειακές εκδηλώσεις και συνεργάζονται με τις Κυβερνητικές Αρχές της Μόσχας. Επιπλέον, πολλοί Ρώσοι πολίτες ελληνικής καταγωγής έχουν ιστορική παρουσία στη Ρωσική Ομοσπονδία.

Έλληνες που διέπρεψαν στη Ρωσία

Οι Έλληνες έχουν συμβάλει στην εξέλιξη της Ρωσίας σε επίπεδο ιστορικό, πολιτισμικό και πολιτικό από τα πολύ παλιά χρόνια.

Πιο αναλυτικά, ο Φιόντορ Αλεξόπολ ήταν το 1812 Ρώσος στρατιωτικός διοικητής τάγματος, ταξιαρχίας και μεραρχίας την περίοδο του Πατριωτικού Πολέμου, ο οποίος είχε καταγωγή από Έλληνες ευγενείς. Έλαβε μέρος και στον Πατριωτικό Πόλεμο και στον Καυκάσιο, ενώ τιμήθηκε με το “Τάγμα του Αγίου Βλαδίμηρου”. Ακόμα, πολλοί ήταν οι Ρώσοι στρατιωτικοί που είχαν ελληνική καταγωγή όπως ο Βλαστός Γεώργιος ο οποίος ήταν το 1799 ταγματάρχης και διοικητής τάγματος και η συμμετοχή του στην μάχη στη Πολωνία τον κατέταξε ανάμεσα στους πιο θαρραλέους. Ο Δημήτριος Κουρούτας (προήλθε από ελληνική οικογένεια) ήταν έμπιστος φίλος του πρίγκιπα Κωνσταντίν Παύλοβιτς όπου έφτασε να γίνει και στρατηγός πεζικού το 1828. Ο Πέτρος Μελισσηνός ήταν ο πρώτος Ρώσος στρατηγός πυροβολικού και ήταν γιος Έλληνα, ενώ στον πρώτο ρωσοτουρκικό πόλεμο ήταν συνταγματάρχης και το 1796 έγινε επιθεωρητής όλου του πυροβολικού. Ακόμα, ο Αδάμ Μπαλάς δραστηριοποιήθηκε στη Ρωσία από το 1775 ως και το 1812 και ήταν υποστράτηγος του στρατού στη Ρωσική Αυτοκρατορία. Η οικογένειά του μεταφέρθηκε στη χώρα λόγω των διώξεων που έκαναν οι Οθωμανοί. Τέλος, ένας ακόμα Ρώσος ελληνικής καταγωγής που έπαιξε σημαντικό ρόλο στον στρατό ήταν ο Παντελεήμων Μπενάρδος, διοικητής τάγματος όταν έγινε ο Πατριωτικός Πόλεμος αλλά και υποστράτηγος του στρατού της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Επίσης, καταγόταν από Έλληνες ευγενείς και το 1806 έλαβε χρυσό σπαθί λόγω της θαρραλέας συμμετοχής του στο Γκολιμίν.

Στον τομέα της διπλωματίας, δεν ήταν λίγοι οι Έλληνες που είχαν υψηλά αξιώματα στην κοινωνία της Ρωσίας. Ενδεικτικά, ο Αλέξανδρος Βλάγκαλης που ήταν μυστικός σύμβουλος στην Αυλή του Κυβερνήτη στην Αγία Πετρούπολη το 1897. Να σημειωθεί

πως βραβεύτηκε με ένα από τα υψηλότερα παράσημα το "Τάγμα του Αγίου Αλέξανδρου Νιέφσκι". Ο Σπυρίδων Δεστούνης, ο Κωνσταντίνος Μπαζίλι και ο Γαβριήλ Κατακάζης ήταν άλλοι τρεις Έλληνες διπλωμάτες που δραστηριοποιήθηκαν στη Ρωσία κυρίως τον 19^ο αιώνα. Ο Νικόλαος Γρυπάρης ήταν επιχειρηματίας, διπλωμάτης και γνωστός για τις φιλανθρωπίες του, ο οποίος μετεγκαταστάθηκε στη Σεβαστούπολη το 1880. Σύμφωνα με έρευνες, είναι πολύ πιθανό να βρισκόταν ο παππούς του στη Φιλική Εταιρία. Σημαντικό ρόλο φυσικά στην ιστορία έπαιξε ο Ιωάννης Καποδίστριας ο οποίος το 1809 ανέλαβε καθήκοντα διπλωμάτη στη Ρωσία και το 1816 υπουργός εξωτερικών. Έλαβε πολλά παράσημα στη διάρκεια της καριέρας του όπως το "Τάγμα της Αγίας Άννας" Β' Τάξεως το 1808 και το "Τάγμα της Λεγεώνας της Τιμής" το 1819.

Στον καλλιτεχνικό τομέα, ο ζωγράφος Αρχίπ Κουίντζι με πατέρα Έλληνα έγινε γνωστός για τα έργα του "Ουκρανική Νύχτα" το 1876, ο "Βορράς" το 1879 κ.α., ενώ υποστήριξε πολλά επαγγελματικά ταξίδια νεαρών καλλιτεχνών και έδωσε πολλές υποτροφίες στην Ακαδημία Καλών Τεχνών. Ο Νικόλαος Χειμώνας ήταν μαθητής του Κουίντζι, επίσης ελληνικής καταγωγής και ζωγράφιζε τοπία της νότιας Ρωσίας και της Κριμαίας. Πολλοί πίνακες του βρίσκονται στην Εθνική Πινακοθήκη της Αθήνας, στο Ρωσικό Μουσείο και στην Κρατική Πινακοθήκη Τρετιακόφ. Ο Ντμίτρι Μπίστι ήταν λαϊκός καλλιτέχνης στη Ρωσική Σοβιετική Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία και αντιπρόεδρος στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της ΕΣΣΔ. Σημαντικό ρόλο στη ρωσική τέχνη έπαιξε η ενασχόλησή του με τον σχεδιασμό του βιβλίου, η γραμματοσειρά, η βιβλιοδεσία και τα καλύμματα βιβλίων. Τέλος, ο Οδυσσεάς Δημητριάδης ήταν μαέστρος και λαϊκός καλλιτέχνης της ΕΣΣΔ το 1958. Μάλιστα, από το 1965 μέχρι και το 1973 ήταν επικεφαλής μαέστρος στο Θέατρο Μπολσόι και το 1980 στα εγκαίνια και στην τελετή λήξης των Ολυμπιακών Αγώνων στη Μόσχα.

Επιπλέον, υπήρχαν και κάποιοι ευεργέτες ελληνικής καταγωγής που δραστηριοποιήθηκαν στη Ρωσία. Αρχικά, ο Νικόλαος Αλφεράκης όπου το 1845 έγινε διευθυντής Θεάτρου και ήταν μέλος του Φιλανθρωπικού Συλλόγου για τους άστεγους. Κάποια ακόμα διάσημα ονόματα ήταν του επιχειρηματία Αλαφούζοφ Ιβάν, ο Ζωσιμάς Ζώης (ευεργέτης και συλλέκτης νομισμάτων και μεταλλίων), ο Μαρασλής Γρηγόριος που επιτέλεσε δήμαρχος της Οδησσού το 1875, ο Δημήτριος Μπεναρδάκης που ήταν ιδρυτής του εργοστασίου Σόρμποβο, βιομήχανος, οινόπαραγωγός και πλοιοκτήτης και ο Ιωάννης Ράλλης, Χιώτης, που ήταν επικεφαλής του εμπορικού οίκου Ράλλη στην Οδησσό και εξάιρετος επιχειρηματίας. Ο Θεόδωρος Ροδοκανάκης, επίσης Χιώτης και απόγονος του Ράλλη, ήταν έμπορος άρτου, γενικός πρόξενος της Τοσκάνης στην Οδησσό και πλοιοκτήτης. Τέλος, ο

Γκεόργκι Χριστοφόροβ ήταν οινοπαραγωγός, που το 1885 μετέφερε την έδρα του στη Μόσχα και έκανε πολλές δωρεές στη Συμφερόπολη.

2.12.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΡΩΣΙΑΣ

Οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών υπάρχουν από την εποχή της Τσαρικής Διακυβέρνησης και διαρκούν μέχρι και τη σημερινή εποχή. Η σημαντικότερη ανάπτυξη του εμπορίου έλαβε χώρο μετά την πτώση του σοβιετικού συστήματος και ιδιαίτερα από το 2000 και έπειτα όπου ο Πούτιν κατόρθωσε να μετατρέψει τη Ρωσία σε ανεπτυγμένο κράτος.

Πιο αναλυτικά, το 2019 οι ελληνικές εξαγωγές μειώθηκαν κατά 48,65% σε σχέση με το 2013 όπως και οι ελληνικές εισαγωγές κατά 38,35%, οι οποίες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα. Σε συνολικό βαθμό ο όγκος του διμερές εμπορίου το 2019 ήταν στα 4,29 δισ. € από τα 4,37 δισ. € που ήταν το 2018. Να σημειωθεί ότι το 2013 ήταν έτος προ επιβολής κυρώσεων Δύσης στη Ρωσική Ομοσπονδία.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2013 Μεταβολή	2019/2018 Μεταβολή
Ελληνικές Εξαγωγές	406.110.188	356.034.438	213.081.393	215.179.172	234.062.160	231.849.171	208.554.043	-48,65%	-10,05%
Ελληνικές Εισαγωγές	6.621.573.682	4.890.658.880	3.399.314.931	2.821.886.310	3.426.105.094	4.145.123.835	4.082.507.669	-38,35%	-1,51%
Εμπορικό Ισοζύγιο	-6.215.463.494	-4.534.624.442	-3.186.233.538	-2.606.707.138	-3.192.042.934	-3.913.274.664	-3.873.953.516	-37,67%	-1,00%
Όγκος Εμπορίου	7.027.683.870	5.246.693.318	3.612.396.324	3.037.065.482	3.660.167.254	4.376.973.006	4.291.061.602	-38,94%	-1,96%

Πίνακας 15: Διμερές εξαγωγικό εμπόριο Ελλάδας-Ρωσίας, 2013-2019, mfa

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι κυριότερες ελληνικές εξαγωγές προς τη Ρωσία για το 2019. Τα ενδύματα γούνας και αξεσουάρ τους είναι το πρώτο εξαγωγίμο προϊόν και ακολουθούν τα λάδια από πετρέλαιο, οι ηλεκτρικές συσκευές για ενσύρματη τηλεφωνία, οι σωλήνες από χαλκό και οι μηχανές και συσκευές για ανύψωση, φόρτωση κλπ.

CN4	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΑΣΙΑ €
	Γενικό Σύνολο	208.554.004
4303'	Ενδύματα, εξαρτήματα της ένδυσης και άλλα είδη από γουνοδέρματα (εκτός από γάντια που φέρουν ταυτόχρονα φυσικά γουνοδέρματα και δέρμα, υποδήματα και καλύμματα κεφαλής και μέρη αυτών, καθώς και εκτός από είδη του κεφαλαίου 95	44.785.157
2710'	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια). Παρασκευάσματα περιεκτικότητας κατά βάρος >= 70% σε λάδια από πετρέλαιο ή σε ασφαλτούχα ορυκτά και στα οποία τα λάδια αυτά αποτελούν το βασικό συστατικό, π.δ.κ.α.	21.584.834
8517'	Ηλεκτρικές συσκευές για την ενσύρματη τηλεφωνία ή την ενσύρματη τηλεγραφία, όπου συμπεριλαμβάνονται οι συσκευές ενσύρματης τηλεφωνίας με ασυρματικές χειροσυσκευές (ακουστικά) και οι συσκευές τηλεπικοινωνίας για συστήματα με φερόμενη ηλεκτρική ενέργεια	13.285.889
7411'	Σωλήνες από χαλκό	12.756.906
8428'	Μηχανές και συσκευές για την ανύψωση, τη φόρτωση, την εκφόρτωση ή τη μετακίνηση, π.χ. ανελκυστήρες, κυλιόμενες σκάλες, ιμάντες συνεχούς μεταφοράς και εναεριοί σιδηρόδρομοι (εκτός από παλύσπαστα, βαρούλκα και εργάτες, γρύλους, γερανούς κάθε είδους, κτ	7.154.354
3208'	Χρώματα επίχρσης και βερνίκια με βάση συνθετικά πολυμερή ή τροποποιημένα φυσικά πολυμερή, διασκορπισμένα ή διαλυμένα σε μη υδατώδες μέσο. Διαλύματα μέσα σε οργανικούς πτητικούς διαλύτες, προϊόντων που αναφέρονται στις κλάσεις 3901 έως 3913	6.394.784
3816'	Τσιμέντα, κονιάματα, σκυροδέματα και παρόμοιες πυρίμαχες συνθέσεις (εκτός από παρασκευάσματα με βάση το γραφίτη ή άλλο άνθρακα)	6.262.398
7607'	Φύλλα και λεπτές ταινίες, από αργίλιο, έστω και τυπωμένα ή επικολλημένα σε χαρτί, χαρτόνι, πλαστική ύλη ή παρόμοια υποθέματα), με πάχος (χωρίς το υπόθεμα) <= 0,2 mm (εκτός από τα φύλλα εκτύπωσης της κλάσης 3212 και τα στολίδια για χριστουγεννιάτικο δ	5.346.308
6802'	Πέτρες κατάλληλες για λάξευση ή για την οικοδομική, φυσικές, άλλες από σχιστόλιθο, επεξεργασμένες και τεχνουργήματα από αυτές. Κύβοι, ψηφίδες και παρόμοια είδη για μωσαϊκά από φυσικές πέτρες (δ. συμπ. ο σχιστόλιθος), έστω και πάνω σε υπόθεμα.	4.938.929
2005'	Λαχανικά παρασκευασμένα ή διατηρημένα χωρίς ξίδι, μη κατεψυγμένα (εκτός από τα διατηρημένα με ζάχαρη και εκτός από ντομάτες, μανιτάρια και τρούφες)	4.938.911
1509'	Ελαιόλαδο και τα κλάσματά του, που λαμβάνονται αποκλειστικά από ελιές με τη χρήση μηχανικών ή φυσικών μέσων υπό συνθήκες που δεν προκαλούν αλλοίωση του ελαίου, έστω και εξευγενισμένα, αλλά χημικώς μη μετασχηματισμένα	4.418.077
2401'	Καπνά ακατέργαστα ή που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί. Απορρίμματα καπνού	4.084.935
3824'	Συνθετικά παρασκευασμένα για καλοτύπια ή πυρήνες χυτηρίου. Χημικά προϊόντα και παρασκευάσματα των χημικών ή συναφών βιομηχανιών, στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα που αποτελούνται από μείγματα φυσικών προϊόντων, π.δ.κ.α.	3.735.107
3921'	Πλάκες, φύλλα, μεμβράνες, ταινίες και λουρίδες, από πλαστικές ύλες, ενισχυμένα, με απανωτές στρώσεις, με υπόθεμα ή όμοια συνδυασμένα με άλλες ύλες, ή από κυψελιώδη προϊόντα	3.541.654
4302'	Γουνοδέρματα δεψασμένα ή κατεργασμένα στα οποία περιλαμβάνονται και τα κεφάλια, ουρές, πόδια και άλλα κομμάτια, αποκόμματα και απορρίμματα, που δεν έχουν συναρμολογηθεί ή έχουν συναρμολογηθεί, χωρίς προσθήκη άλλων υλών (εκτός από ενδύματα, εξαρτήματα	2.818.260

Πίνακας 16: Κυριότερες ελληνικές εξαγωγές προς τη Ρωσία, 2019, mfa

Ακολουθούν οι κυριότερες ελληνικές εισαγωγές από τη Ρωσία για το έτος 2019, όπου είναι εμφανές πως κυριαρχούν τα λάδια από πετρέλαιο, τα ακατέργαστα λάδια από πετρέλαιο, τα αέρια πετρελαίου, το αργίλιο σε ακατέργαστη μορφή, ο χαλκός καθαρισμένος και τα κράματα χαλκού, τα απορρίμματα και θραύσματα σιδήρου και το σιτάρι και το σιμιγδάλι.

CN4	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΑΞΙΑ €
	Γενικό Σύνολο	4.082.507.669
2710'	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια). Παρασκευάσματα περιεκτικότητας κατά βάρος >= 70% σε λάδια από πετρέλαιο ή σε ασφαλτούχα ορυκτά και στα οποία τα λάδια αυτά αποτελούν το βασικό συστατικό	1.991.244.234
2709'	Λάδια ακατέργαστα, από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (ακατέργαστο πετρέλαιο)	903.615.368
2711'	Αέρια πετρελαίου και άλλοι αέριοι υδρογονάνθρακες	677.674.790
7601'	Αργίλιο σε ακατέργαστη μορφή	174.637.423
7403'	Χαλκός καθαρισμένος και κράματα χαλκού, σε ακατέργαστη μορφή (εκτός από τα μητρικά κράματα χαλκού της κλάσης 7405)	100.964.681
7204'	Απορρίμματα και θραύσματα σιδήρου ή χάλυβα και απορρίμματα πλινθωμένα σιδήρου ή χάλυβα (εκτός από σκουριές, ίσκα και άλλα απορρίμματα που προέρχονται από την κατασκευή σιδήρου και χάλυβα, απορρίμματα και θραύσματα, ραδιενεργά και θραύσματα από όγκους	40.115.618
1001'	Σιτάρι και σμιγάδι	38.917.516
2701'	Λιθάνθρακες. Πλίνθοι, σφαίρες και παρόμοια στερεά καύσιμα που παίρνονται από το λιθάνθρακα	21.987.171
2909'	Λιθές, αιθέρεις-αλκοόλες, αιθέρεις-φαινόλες, αιθέρεις-αλκοόλες-φαινόλες, υπεροξειδία αλκοολών, υπεροξειδία αιθέρων, υπεροξειδία κετονών, καθορισμένης ή μη χημικής σύστασης, και τα αλογονωμένα, σουλφονωμένα, νιτρωμένα ή νιτροδωμένα παράγωγά τους	14.110.082
4412'	Ξυλεία σε φύλλα πολυστρωτα αντικολλητά (κόντρα-πλακέ), ξυλεία σε φύλλα επικολλητά απλά και παρόμοια ξυλεία σε απανωτά φύλλα (εκτός από πλάκες-διαφράγματα από ξυλεία με την ονομασία πυκνωμένη, κυψελώδεις πλάκες-διαφράγματα	10.774.375
9955'	λοιπά προϊόντα	10.427.867
3105'	Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά που περιέχουν δύο ή τρία λιπαντικά στοιχεία: άζωτο, φωσφόρο και κάλιο. Άλλα λιπάσματα (εκτός από λιπάσματα καθαρής ζωικής ή φυτικής προέλευσης, ή ορυκτά ή χημικά αζωτούχα, φωσφορικά ή καλιούχα λιπάσματα).	7.627.617
3104'	Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά καλιούχα (εκτός από αυτά που παρουσιάζονται είτε σε δισκία ή παρόμοια σχήματα, είτε σε συσκευασίες με μεικτό βάρος <= 10 kg)	5.553.715
7005'	Υαλοπίνακες από πυρολειασμένο γυαλί επίπλευσης και υαλοπίνακες από γυαλί που είναι λειασμένο ή αποστιλνωμένο στη μία ή και στις δύο πλευρές, είτε έχει απορροφητική, αντανάκλαστική ή μη αντανάκλαστική στρώση ή όχι, το οποίο όμως δεν έχει υποστεί άλλη	5.542.245
4011'	Επίσωτρα με πιεσμένο αέρα, καινούργια, από καουτσούκ	5.181.357

Πίνακας 17: Κυριότερες ελληνικές εισαγωγές από τη Ρωσία, 2019, mfa

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το διμερές εμπόριο των υπηρεσιών ανάμεσα στις δυο χώρες, όπου οι πληρωμές της Ρωσίας προς την Ελλάδα έχουν διπλάσια αξία από τις εισπράξεις. Το διμερές εμπορικό ισοζύγιο υπηρεσιών μειώθηκε το 2019 σε σχέση με το 2013 κατά 51,89%.

	2013	2017	2018	2019	2019/2013 (Διαφορά)
Ελληνικές Εξαγωγές Υπηρεσιών					
Εισπράξεις Ελλάδας από Ρωσία για την Πώληση Ελληνικών Υπηρεσιών	2.487.071	1.297.271	1.330.115	1.222.728	-50,84%
Ελληνικές Εισαγωγές Υπηρεσιών					
Πληρωμές Ελλάδας προς Ρωσία για την Αγορά Ρωσικών Υπηρεσιών	171.554	123.952	132.861	108.748	-36,61%
Διμερές Εμπορικό Ισοζύγιο Υπηρεσιών					
	2.315.517	1.173.319	1.197.254	1.113.980	-51,89%
Διμερές Όγκος Εμπορίου Υπηρεσιών					
	2.658.625	1.421.223	1.462.976	1.331.476	-49,92%

Πίνακας 18: Εμπορικό ισοζύγιο υπηρεσιών Ελλάδας-Ρωσίας, 2013-2019, mfa

Η Ελλάδα και η Ρωσία έχουν συνεργασίες και στον τομέα της ενέργειας. Πιο συγκεκριμένα, τα ΕΛΠΕ προμηθεύτηκαν το 9% των πρώτων υλών τους από τη Ρωσία το 2019, ενώ η Motor Oil Hellas και η Rosneft υπέγραψαν συμφωνία για αμοιβαία προμήθεια αργού και πετρελαίου. Επίσης, οι εξαγωγές φυσικού αερίου στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1996 και το 2014 υπογράφηκε σύμβαση μεταξύ της V/O Soyuzgazexport και της ΔΕΠΑ η οποία έχει επεκταθεί μέχρι και το 2026. Το 2019 κατέφτασε τη Ρεβυθούσα το πρώτο φορτίο LNG από τη Ρωσία για την εταιρία Elpedison. Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας υπάρχει Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ της Ρωσικής Υπηρεσίας Ενέργειας και του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας, ώστε να διευρυνθούν οι προοπτικές για νέα επιχειρηματικά σχέδια. Όσον αφορά τη γεωθερμία, ο Κοπελούζος και η JSC Rosgeologiya υπέγραψαν συμφωνία για την ανάπτυξη έργου στη Βόρεια Ελλάδα, ενώ στον κλάδο των λιπαντικών δραστηριοποιείται στην Ελλάδα η ρωσική εταιρία Gazprom Neft Lubricants από το 2017.

Στη συνέχεια θα εξεταστούν οι επενδύσεις των δυο χωρών. Όσον αφορά την Ελλάδα, τα αποθέματα των ελληνικών επενδύσεων στη Ρωσία διαμορφώθηκαν στα 50 εκατ. \$ το 2018 και οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται είναι 70 στο σύνολό τους. Οι επικρατέστεροι τομείς επενδύσεων είναι η μεταποίηση, το χονδρεμπόριο-λιανεμπόριο, η διαμονή-σίτιση, οι μεταφορές-αποθήκευση και τα χρηματοοικονομικά. Κάποιες από τις επιχειρήσεις που επενδύουν στη Ρωσία είναι Ελληνική Εταιρία Εμφιαλώσεως 3E, Chipita, TOGAS, Prometheas Cement, Oxette Jewellery, BSB, Larin House, Piraeus Bank, Eurobank και Πλαστικά Κρήτης.

Όσον αφορά τις ρωσικές επενδύσεις στην Ελλάδα, αυτές διαμορφώθηκαν το 2017 στα 733 εκατ. \$ και αφορούν κλάδους ενέργειας, χρηματοπιστωτικού,

τηλεπικοινωνιών, τουρισμού και ακινήτων. Ορισμένες από τις σημαντικότερες ρωσικές επιχειρήσεις που έχουν επενδύσει στην Ελλάδα είναι η Agroinvest-Mirum, Mouzenidis Travel, Prometheus Gaz, B&N Bank, Sistema Holding Telecommunications, Rosoboronexport Defence, SICP-Dodoni και Savvidis Group.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το διμερές επενδυτικό ισοζύγιο των δυο χωρών από το 2015 μέχρι και το 2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Ελληνικές Επενδύσεις προς τη Ρωσική Ομοσπονδία					
Απόθεμα Ελληνικών Επενδύσεων στη Ρωσία	84	170	49	45	48
Σύνολο Παγκόσμιου Αποθέματος στη Ρωσία	347.690	477.670	529.644	497.366	586.994
Επενδύσεις Ρωσικής Ομοσπονδίας προς την Ελλάδα					
Απόθεμα Ρωσικών Επενδύσεων στην Ελλάδα	631	685	735	671	664
Σύνολο Ρωσικού Αποθέματος Παγκοσμίως	375.034	426.608	477.213	435.862	501.157
Αναλογία Ρωσικού Αποθέματος	0,168%	0,161%	0,154%	0,154%	0,132%

Πίνακας 19: Διμερές επενδυτικό ισοζύγιο Ελλάδας-Ρωσίας, 2015-2019, mfa

2.12.5. ΑΝΑΣΤΑΛΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΟΡΩΣΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οι πολιτικές και διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την εμπορική τους συνεργασία. Παρά τις παραδοσιακά καλές σχέσεις που διατηρούν στην πάροδο του χρόνου, την τελευταία δεκαετία παρουσιάστηκαν γεγονότα που έχουν δημιουργήσει πολιτική ένταση και θέτουν σε κίνδυνο τις ελληνορωσικές σχέσεις. Η συμπίεση της ελληνικής κυβέρνησης με αυτή των ΗΠΑ και η προώθηση στρατηγικών σχέσεων, σε θέματα που αφορούν τα Βαλκάνια, την Αν.Μεσόγειο και το NATO, έχει προκαλέσει την δυσαρέσκεια της Ρωσίας. Από την άλλη πλευρά η σχέση των κυβερνήσεων Ρωσίας και Τουρκίας, με τις αποφάσεις και ενέργειες του Ρώσου πρωθυπουργού να επηρεάζουν άμεσα τις ηγεμονικές βλέψεις και την οικονομία των Τούρκων, δημιουργεί ανησυχία στην ελληνική πλευρά. Οι χειρισμοί στα πολεμικά μέτωπα Συρίας (συμφωνία της Αστάνα) και Λιβύης, η πώληση ρωσικού πολεμικού εξοπλισμού και η εγκατάσταση πυρηνικού σταθμού στη Τουρκία, είναι μερικά από τα βασικά θέματα που χρήζουν τη προσοχή και

προβληματίζουν την ελληνική κυβέρνηση. Σημαντικά επίσης ζητήματα είναι η συμφωνία των Πρεσπών με τη Β.Μακεδονία, που έλαβε τη χώρα το 2018 και οδήγησε σε αμοιβαίες απελάσεις διπλωματών καθώς και οι ενέργειες της Αθήνας στο εκκλησιαστικό πρόβλημα της Ουκρανίας.

Οι οικονομίες των δύο χωρών καθορίζουν άμεσα τις επιδόσεις των εμπορικών συναλλαγών. Η ελληνική οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, με την επιβολή μνημονιακών πολιτικών, καθώς και η ύφεση της ρωσικής οικονομίας, με την υποτίμηση του ρουβλιού έναντι του ευρώ, τη μείωση της εγχώριας ζήτησης, την πτώση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και την υποχώρηση του ΑΕΠ, δημιουργούν αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του διμερούς εμπορίου. Η υφιστάμενη κατάσταση έχει περιορίσει σε μεγάλο βαθμό την αγοραστική δύναμη τόσο των Ελλήνων όσο και των Ρώσων πολιτών.

Η απόφαση της Ρωσικής κυβέρνησης να επιβάλει περιορισμούς στις εισαγωγές ορισμένων προϊόντων το 2014 διαμόρφωσε νέα δεδομένα στο διεθνές εμπόριο με αρνητικές επιπτώσεις για την οικονομία των άμεσα εμπλεκόμενων, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, η έντονη γραφειοκρατία, τα entrance fees στα σουπερμάρκετ, η υψηλή φορολογία, οι τελωνειακές διαδικασίες και τα ζητήματα μεταφορών, δημιουργούν επιπρόσθετα εμπόδια και δεν εξυπηρετούν πολλές φορές την εμπορική ανάπτυξη. Η προσέγγιση των αγορών από τους επιχειρηματίες τόσο από την πλευρά των Ελλήνων όσο και των Ρώσων καθίσταται δυσχερής από τις αδιάκοπες μεταβολές των κανονισμών και τις τεχνικές/υγειονομικές προδιαγραφές των εισαγωγών, ενώ η αποκλειστική χρήση της ρωσικής γλώσσας για τη διευθέτηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών για την εισαγωγή προϊόντων στη ρωσική επικράτεια δημιουργεί περαιτέρω δυσκολίες.

2.12.6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

- Η εμβάθυνση των ελληνορωσικών εμπορικών σχέσεων μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την διεξαγωγή εκδηλώσεων και συναντήσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές. Για παράδειγμα ο εορτασμός για τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση όπου η Ρωσία είχε καθοριστική συμβολή ή ο εορτασμός των 1000 χρόνων στις σχέσεις μεταξύ των δύο λαών, που πραγματοποιήθηκε το 2016,

αποτελούν μερικά αντιπροσωπευτικά παραδείγματα που αναδεικνύουν τις κοινές πολιτιστικές αξίες και ιστορικές εμπειρίες. Η σύσφιξη των δεσμών φιλίας με αυτού του είδους πρωτοβουλίες, επιδρά θετικά και στην εμπορική συνεργασία των δύο κρατών.

- Αναβάθμιση του οδικού δικτύου για τη ταχύτερη μεταφορά των προϊόντων από και προς τη ρωσική επικράτεια.
- Ανάπτυξη και καλλιέργεια των σχέσεων ανάμεσα σε κρατικούς και εταιρικούς φορείς της Ελλάδας και τη Ρωσίας. Η ετήσια σύνοδος Μικτών Διυπουργικών Επιτροπών (ΜΔΕ) και οι συνεργασίες μεταξύ Enterprise Greece - Invest in Russia, ΕΛΠΕ – Rosneft, καταδεικνύουν την κοινή βούληση για στήριξη των επιχειρηματικών δράσεων των ελληνικών και ρωσικών εταιρειών.
- Συμμετοχή σε διεθνείς εμπορικές εκθέσεις. Σε ετήσια βάση πραγματοποιούνται εκθέσεις για πλήθος διαφορετικών κατηγοριών προϊόντων, οι οποίες αποτελούν σημεία συνάντησης για επιχειρηματίες, εκπροσώπους κρατικών φορέων και καταναλωτές. Δίνεται έτσι η ευκαιρία για την σύναξη νέων επιχειρηματικών συνεργασιών, την προβολή και προώθηση προϊόντων, την ενημέρωση του καταναλωτικού κοινού και την δημιουργία νέων προοπτικών για την ανάπτυξη του εμπορικού κλάδου.
- Το πολύπλοκο και χρονοβόρο σύστημα της Ρωσίας για την εισαγωγή προϊόντων από την Ελλάδα, δημιουργεί εμπόδια για τους επιχειρηματίες. Η απλούστευση των διαδικασιών και κανονισμών στην πιστοποίηση των εισαγωγών ελληνικών προϊόντων, θα λειτουργήσει ευνοϊκά και θα δώσει μεγαλύτερο κίνητρο στους Έλληνες επιχειρηματίες.
- Γεωγραφική διαφοροποίηση των ελληνικών εξαγωγών. Με τη Μόσχα να είναι μια από τις πλέον κορεσμένες αγορές της Ρωσίας, η αναζήτηση νέων προορισμών-αγορών στη ρωσική επικράτεια, μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων.

2.13. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Ρωσία αποτελεί μια πολύ ενδιαφέρουσα τουριστική αγορά και η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις κορυφαίες χώρες προτίμησης τους. Οι περισσότεροι επιλέγουν

το προϊόν “Ήλιος και Θάλασσα” και ταξιδεύουν κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Μάλιστα, οι Ρώσοι καταλαμβάνουν την 6^η θέση όσον αφορά τους τουρίστες που ξοδεύουν τα περισσότερα χρήματα. Παρ’ όλα αυτά, κρίνεται πως η Ελλάδα θα μπορούσε να κάνει κάποιες πιο εύστοχες και εντατικές ενέργειες προκειμένου να προσελκύσει περισσότερους Ρώσους, μιας και είναι από τις σημαντικότερες αγορές για μια ανεπτυγμένη τουριστικά χώρα.

Κάποιες προτάσεις προβολής της Ελλάδας στη Ρωσία είναι οι παρακάτω:

- Διαφήμιση στην Yandex που αποτελεί τη μεγαλύτερη ρωσική μηχανή αναζήτησης, μέσω του δικτύου των συνεργατών της
- Προβολή διαφημιστικού σποτ πριν την έναρξη των βίντεο on demand
- Στόχευση βάση ηλικίας, προτιμήσεων, τοποθεσίας κλπ.
- Δημιουργία εφαρμογών Virtual Reality για απομακρυσμένη ξενάγηση σε πόλεις, μουσεία, ξενοδοχεία κλπ.
- Επικοινωνία με ντόπιους influencers για διαφήμιση της χώρας στο Instagram
- Έκδοση μακροχρόνια βίζας
- Παρουσίαση του ελληνικού πολιτισμού σε πόλεις της Ρωσίας
- Υπογραφή MOU (Memorandum of Understanding) ανάμεσα σε Ρωσία και Ελλάδα όσον αφορά τις περιφέρειές τους
- Ενίσχυση αθλητικού και εκπαιδευτικού τουρισμού
- Ταξίδια εξοικείωσης για τον ιατρικό τουρισμό
- Συνεργασίες με μεγάλες ξενοδοχειακές αλυσίδες
- Διοργάνωση ελληνικών γαστρονομικών εμπειριών στη Ρωσία
- Συναυλίες με κυρίαρχο στοιχείο το ελληνικό τραγούδι
- Live Broadcasting με τη θάλασσα και τον ήλιο της Ελλάδας την περίοδο που στη Ρωσία επικρατεί κρύο και χιόνια

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Χασιώτης Κ. Ι. (1997), Οι Έλληνες της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης-Μετοικεσίες και Εκτοπισμοί-Οργάνωση και Ιδεολογία, University Studio Press

https://greece.mid.ru/el/o_rossii_gr1/polit_administr_ustroystvo_rf_gr/

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BB%CE%AF%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82>

<https://www.wikiwand.com/el/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CF%89%CE%BD%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82>

<https://www.versustravel.eu/country/42/rosia>

<https://agora.mfa.gr/infofiles/rad3D966%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3%CE%97%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%A7%CE%A9%CE%A1%CE%91%CE%A3%20%20%CE%92%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%20%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%20%CE%94%CE%95%CE%99%CE%9A%CE%A4%CE%95%CE%A3.pdf>

<https://gparadom2.wordpress.com/%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82/>

https://greece.mid.ru/el/o_rossii_gr1/polit_administr_ustroystvo_rf_gr/

<https://www.oneman.gr/life/pos-i-votka-katestrepse-ti-rosia/>

<https://www.history.com/topics/russia/russia-timeline>

<https://rusgreek.ru/el/chronology>

<https://www.thebest.gr/article/604237-oi-scheseis-elladas-kai-rosias-ton-21o-aiona>

<https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/36526?lang=el#page/100/mode/2up>

<https://rusgreek.ru/el/maecenas>

<https://etc-corporate.org/reports/european-tourism-amid-the-crimea-crisis/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/sanctions/ukraine-crisis/>

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1671201/i-ee-pareteine-tis-kuroseis-sti-rosia-gia-to-thema-tis-oukranias>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΡΩΣΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΩΣΙΚΟ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΟ 2019

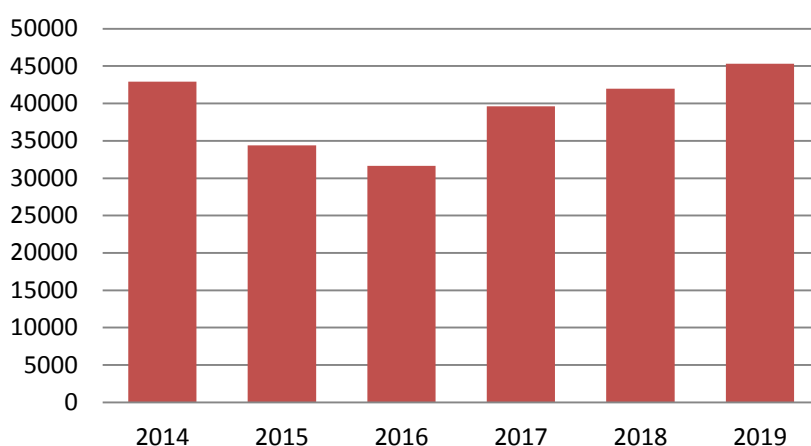
- Ο πληθυσμός της Ρωσίας ανέρχεται σε **144,5** εκατομμύρια και θεωρείται μια από τις πολυπληθέστερες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο
- **45,3** εκατομμύρια ταξίδεψαν εκτός συνόρων
- Κατέχει την **8^η** θέση στην παγκόσμια τουριστική κατάταξη
- Η κατά κεφαλή δαπάνη ανά ταξίδι ανέρχεται στα **1676** δολάρια
- Το **81%** των τουριστών διανέμει σε ξενοδοχεία κατά την επίσκεψη του σε έναν προορισμό
- Το **34%** των Ρώσων ταξιδιωτών ταξιδεύει ανεξάρτητα (δίχως τις υπηρεσίες των ταξιδιωτικών γραφείων)

Η Ρωσική Ομοσπονδία έχει εξελιχθεί σε μια από τις σημαντικότερες πηγές εξερχόμενων τουριστών, παρουσιάζοντας συνεχή άνοδο τα τελευταία έτη. Η άνοδος της ρωσικής οικονομίας και η πολιτική σταθερότητα των τελευταίων ετών, έχουν ενισχύσει την αγοραστική δύναμη και αυτοπεποίθηση των Ρώσων πολιτών. Απόρροια των παραπάνω εξελίξεων, είναι η θεαματική αύξηση της τουριστικής ροής προς το εξωτερικό, την τελευταία τριετία. Το 2019 , υπολογίζεται ότι πραγματοποίησαν περισσότερα από 48 εκατομμύρια ταξίδια, σε προορισμούς εκτός συνόρων. Η δυναμική της ρωσικής αγοράς και ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει στον παγκόσμιο τουρισμό, αποτυπώνεται και στο μέγεθος της ταξιδιωτικής δαπάνης των Ρώσων τουριστών. Οι Ρώσοι συγκαταλέγονται στους big spenders, καταλαμβάνοντας την 6η θέση στη σχετική λίστα της παγκόσμιας κατάταξης, με τη ρωσική τουριστική δαπάνη να ανέρχεται σε 36,2 δισεκατομμύρια δολάρια.

Το 2014 η επιθετική εξωτερική πολιτική της Ρωσίας και η κρίση στις σχέσεις με την Ουκρανία, είχαν άμεσες συνέπειες στον τουρισμό της χώρας. Η κρίση της Κριμαίας, έπληξε σε σημαντικό βαθμό τη ρωσική οικονομία και κατ' επέκταση την τουριστική αγορά της χώρας, με τον εξερχόμενο τουρισμό να μειώνεται δραματικά. Η πτώση των τιμών στο πετρέλαιο και οι διεθνείς κυρώσεις που επιβλήθηκαν στη Ρωσία ως αντίποινα στην διαμάχη με την Ουκρανία, οδήγησε σε αποδυνάμωση του ρωσικού νομίσματος και μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των Ρώσων πολιτών. Ωστόσο το

2017 ο Ρωσικός τουρισμός εισήλθε ξανά σε τροχιά ανάκαμψης, όπως παρατηρείται από την εξέλιξη των τουριστικών μεγεθών. Σύμφωνα με τη ρωσική στατιστική υπηρεσία 42 εκατομμύρια ταξίδεψαν εκτός συνόρων, εκ των οποίων τα 15 εκατομμύρια για τουριστικούς σκοπούς. Η ανοδική τάση συνεχίστηκε και το 2018, με τους Ρώσους τουρίστες που επισκέπτονται εξωτερικούς προορισμούς να αυξάνονται κατά δύο εκατομμύρια σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Για το 2019, ο αριθμός των Ρώσων εξερχόμενων τουριστών ανήλθε σε 45,3 εκ.. Η αύξηση οφείλεται στην οικονομική ανάκαμψη της χώρας την προηγούμενη τριετία και στην ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης και αυτοπεποίθησης των Ρώσων πολιτών.



Διάγραμμα 8: Αριθμός ταξιδιών (χιλ.) Ρώσων εξερχόμενων τουριστών, 2014-2019, Statista

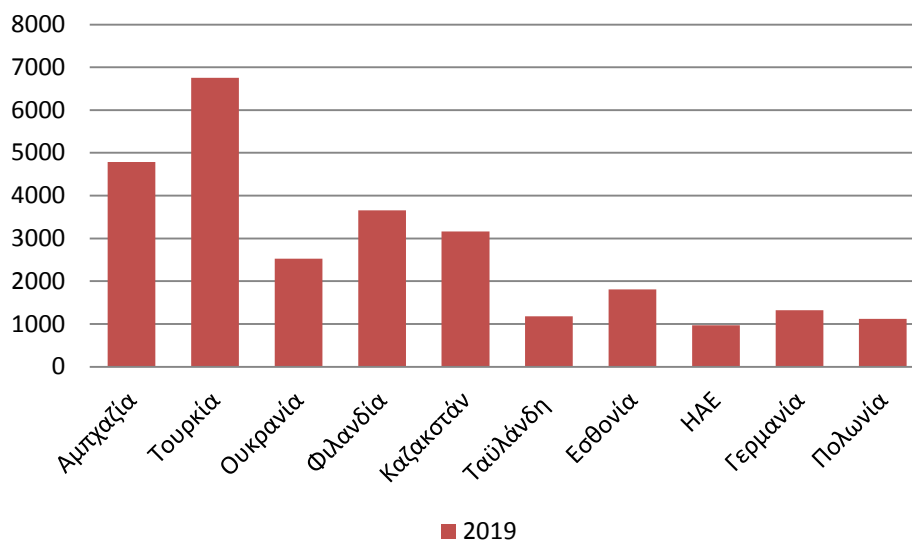
Κορυφαίος ξένος προορισμός βάσει αφίξεων, για το 2019, ήταν η Τουρκία, με τον αριθμό των επισκεπτών να ανέρχεται σε 675,6 χιλ. Η Τουρκία σημείωσε την μεγαλύτερη άνοδο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες και θεωρείται ιδανικός προορισμός για τους holidaymakers.

Ένας από τους δημοφιλέστερους προορισμούς για τους Ρώσους ταξιδιώτες είναι η Αμπχαζία, με τον αριθμό των επισκεπτών για το 2019 να ανέρχεται στους 4,79 εκ.. Η Δημοκρατία της Αμπχαζίας βρίσκεται στον Καύκασο, στην περιοχή της Γεωργίας και από τις αρχές της δεκαετίας του 90' έχει διακηρύξει την ανεξαρτησία της. Η Ρωσία και μερικές ακόμα χώρες αναγνωρίζουν την ανεξαρτησία της, σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. Σημαντικό είναι να αναφερθεί πως το επίσημο νόμισμα που χρησιμοποιείται είναι το ρούβλι Ρωσίας.

Από τους ευρωπαϊκούς προορισμούς περισσότερες αφίξεις Ρώσων τουριστών σημειώθηκαν στη Φιλανδία. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των κορυφαίων τουριστικών προορισμών για τους Ρώσους ταξιδιώτες. Το 2019 ο αριθμός των

επισκεπτών από τη Ρωσική Ομοσπονδία ανήλθε σε 582,9 χιλ. τοποθετώντας την Ελλάδα στη 12η θέση σε όρους αφίξεων, στις προτιμήσεις των Ρώσων τουριστών για το συγκεκριμένο έτος.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι 10 δημοφιλέστεροι προορισμοί για το ρωσικό εξερχόμενο τουρισμό το έτος 2019.



Διάγραμμα 9: Αφίξεις (χιλ.) στους κύριους προορισμούς του ρωσικού εξερχόμενου τουρισμού, 2019, Statista

Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης την περίοδο 2014-2020 του ρωσικού εξερχόμενου τουρισμού κυμαίνεται στο 2,25 %, επιβεβαιώνοντας την ανάκαμψη του ρωσικού τουρισμού, μετά την πτώση που παρουσιάστηκε από την Κρίση της Κριμαίας το 2014.

Την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση ως προς τον αριθμό των Ρώσων τουριστών, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, παρουσιάζει η Τουρκία (18,13%), την οποία επισκέφθηκαν 6,76 εκ. τουρίστες και ακολουθούν η Ιταλία (17,61%) και η Κίνα (15,63%). Αντίθετα την μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των κορυφαίων προορισμών, εμφανίζει η Ελλάδα με ποσοστό -7,25%.

3.2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΗΓΩΝ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Η τεράστια έκταση του Ρωσικού κράτους διαμορφώνει ετερογενή δεδομένα στη τουριστική αγορά της χώρας, με τις χώρες επίσκεψης των Ρώσων Τουριστών, να διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή.

Από την γεωγραφική κατανομή των πηγών προέλευσης των Ρώσων τουριστών, παρατηρούμε ότι:

- Από το ανατολικό τμήμα της χώρας η ταξιδιωτική εκροή κατευθύνεται κυρίως σε ασιατικούς προορισμούς, ενώ το δυτικό τμήμα επιλέγει ευρωπαϊκές πόλεις/χώρες
- Υπάρχει μεγαλύτερη συχνότητα ταξιδιών από τους κατοίκους της Δυτικής Ρωσίας.
- Άνιση γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού
- Μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη παρατηρείται στις δυτικές πόλεις
- 27% των πολιτών κατοικεί στις κεντρικές περιφερειακές ενότητες, όπου βρίσκεται και η πρωτεύουσα της χώρας, ενώ 6 % κατοικεί στην Άπω Ανατολή

3.3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΝΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Οι παράγοντες επιλογής ενός τουριστικού προορισμού είναι πολυποίκιλοι και εξαρτώνται από τα ενδιαφέροντα του τουρίστα καταναλωτή, το μορφωτικό επίπεδο, την κουλτούρα και άλλες παραμέτρους που διαφοροποιούνται μεταξύ των επισκεπτών αναλόγως.

Θεμελιώδης παράγων θεωρείται το φυσικό περιβάλλον, το κλίμα, ενώ άλλες παράμετροι που συνθέτουν ένα τουριστικό προϊόν και επηρεάζουν την κρίση του τουρίστα – καταναλωτή, όπως η εγγύτητα, το κόστος διακοπών, η πληρότητα και αμεσότητα των μεταφορικών μέσων κ.α.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την προσαρμογή των πολιτικών προσέλκυσης τουριστών στις σύγχρονες τάσεις που καταγράφονται και στις προοπτικές που διανοίγονται.

Παρακάτω παρουσιάζονται, οι βασικοί παράγοντες που ωθούν ένα Ρώσο τουρίστα να επισκεφθεί έναν προορισμό και γιατί η Ελλάδα βρίσκεται διαχρονικά υψηλά στις προτιμήσεις του ρωσικού τουρισμού.

Προτιμήσεις Τουριστών

Τα τελευταία χρόνια έχουν διαφοροποιηθεί και εμπλουτισθεί οι παράγοντες που συνθέτουν ένα τουριστικό προϊόν.

Η σύγχρονη τάση περιλαμβάνει τις θεματικές ενότητες στον τουρισμό, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις του τουρίστα – καταναλωτή.

Πέρα από το μαζικό – παραθεριστικό τουρισμό, τα τελευταία χρόνια έχει καταγραφεί σταθερή αύξηση στις ειδικές προτιμήσεις τουριστών για θεματικές ενότητες στον τουρισμό, όπως στον τουρισμό υγείας, τον θαλάσσιο, αθλητικό, γαστρονομικό, μορφωτικό, πολιτιστικό, συνεδριακό, τον τουρισμό κινήτρων, αγορών κ.α.

Οι Ρώσοι τουρίστες αναζητούν κυρίως ηλιόλουστους προορισμούς όπως η Αίγυπτος, η Τουρκία και η Ελλάδα. Το κρύο κλίμα της Ρωσίας και η περιορισμένη ηλιοφάνεια, δημιουργούν έντονα την επιθυμία επίσκεψης προορισμών, με κύρια χαρακτηριστικά το δίπτυχο Ήλιος & Θάλασσα, το θερμό κλίμα και τις παραθαλάσσιες περιοχές. Επίσης ένα βασικό κίνητρο και μια από τις κυριότερες δραστηριότητες τους, κατά την επίσκεψη τους σε έναν προορισμό, είναι οι αγορές προϊόντων από φημισμένους οίκους μόδας. Άλλες τουριστικές δραστηριότητες που αρέσκονται να πραγματοποιούν οι Ρώσοι ταξιδιώτες είναι η επίσκεψη σε αξιοθέατα, κέντρα ευεξίας, μέρη θρησκευτικού ενδιαφέροντος και εστιατόρια.

Εγγύτητα

Η εγγύτητα ενός τουριστικού προορισμού συναρτάται άμεσα με το κόστος μεταφοράς, αφού διαμορφώνει τις τιμές των ναύλων και γενικά τα έξοδα της μετακίνησης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να είναι πιο θελκτικοί οικονομικά πλησιέστεροι προορισμοί, αφού περιορίζονται τα έξοδα μετακίνησης.

Στην προκειμένη περίπτωση ένας Ρώσος τουρίστας, επιλέγοντας για χώρα διακοπών την Ελλάδα, βρίσκει τουριστικά πακέτα φθηνότερα σε σχέση με άλλους προορισμούς που απέχουν περισσότερο (π.χ. υπερπόντιες χώρες, ή μακρινοί εξωτικοί προορισμοί στη Νοτιοανατολική Ασία), επηρεάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο και την τελική απόφαση για τη χώρα διακοπών.

Έτσι, η εγγύτητα θεωρείται ένας καθοριστικός παράγοντας επιλογής για τις μετακινήσεις τουριστών, συνδυαστικά ασφαλώς με την απαραίτητη επάρκεια

κάλυψης μεταφορικών μέσων για τις μετακινήσεις των τουριστών και την ύπαρξη απευθείας σύνδεσης, που περιορίζει χρόνο, κόπο και περιττά έξοδα.

Η Ελλάδα διαθέτει επαρκή αεροπορική πρόσβαση από τη Ρωσία. Βασικές πόλεις, όπως η Μόσχα και η Αγία Πετρούπολη έχουν απευθείας συνδέσεις με ελληνικούς προορισμούς, με διάρκεια πτήσης όχι πάνω από δύο ώρες, πράγμα που καθιστά τη χώρα μας προορισμό με χαρακτήρα εγγύτητας. Και αυτό σημαίνει ότι και το αεροπορικό κόστος είναι συγκριτικά χαμηλότερο και πιο ανταγωνιστικό.

Θρησκεία

Ο θρησκευτικός τουρισμός, αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού, με ιδιαίτερη και αυξανόμενη τα τελευταία χρόνια δυναμική.

Το χριστιανικό δόγμα της Ορθοδοξίας, κοινό για τη Ρωσία και της Ελλάδα, αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα επιρροής και στις μετακινήσεις τουριστών.

Το Άγιο Όρος, όπου υπάρχει και Ρωσική Μονή, αποτελεί έναν ιδιαίτερα θελκτικό προορισμό για Ρώσους τουρίστες, ειδικά μάλιστα όταν και ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν το επισκέπτεται συνεχώς και αδιαλείπτως σε ετήσια βάση τα τελευταία χρόνια, αποτελώντας έτσι μια ισχυρή προωθητική ενέργεια για τον ελληνικό τουρισμό. Το ίδιο και άλλα θρησκευτικά μνημεία, όπως ο Άγιος Γιάννης ο Ρώσος στην Εύβοια κλπ.

Σημαντικό όμως παράγοντα προσέλκυσης Ρώσων τουριστών αποτελεί και η διαδρομή του Αποστόλου Παύλου. Τα βήματα του Αγίου καλύπτουν σχεδόν ολόκληρη τη χώρα αφού η έναρξη της διαδρομής ήταν στην Καβάλα, μια πόλη που δέχεται αρκετούς Ρώσους επισκέπτες και η κατάληξή της ήταν στην Κόρινθο. Για το σκοπό αυτό οι δύο πόλεις είχαν υπογράψει σχετικό Μνημόνιο Συνεργασίας μέσω των Δήμων για την ανάπτυξη και από κοινού προβολή της συγκεκριμένης διαδρομής σε τρίτες χώρες, μεταξύ των οποίων και στη Ρωσία.

Ιστορία

Η πλούσια ιστορία μεταξύ Ελλάδος και Ρωσίας, με σημείο εκκίνησης από την προεπαναστατική περίοδο του 1821, αποτελεί αναμφισβήτητα έναν ισχυρό παράγοντα, που επηρεάζει και τις τουριστικές μετακινήσεις.

Την επανάσταση του 1821 προετοίμασε η Φιλική Εταιρεία, μια μυστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησσό από τρεις Έλληνες εμπόρους,.

Οι ιστορικοί δεσμοί μεταξύ των δύο χωρών, αναγνωρίζονται και περιλαμβάνονται σε κοινά πρακτικά και στο Έτος Ιστορίας Ελλάδος – Ρωσία, που υπογράφηκε πρόσφατα στην Αθήνα.

Το γεγονός και οι αναφορές σε διάφορα ιστορικά στοιχεία, κοινά μεταξύ των δύο χωρών, αποτελούν παράγοντα που συνεκτιμάται στις επιλογές και στον τομέα του τουρισμού.

Έκδοση βίζας

Σημαντικός παράγων για την τόνωση της τουριστικής κίνησης από Ρωσία προς Ελλάδα, είναι η απλοποίηση της διαδικασίας έκδοσης βίζας και η ταχύτερη έκδοση της.

Σύμφωνα με αναφορές από δημοσιογραφικές πηγές, πολλοί είναι εκείνοι που κάνουν λόγο για προσκόμματα στην είσοδο Ρώσων τουριστών, λόγω διαφόρων δυσκολιών στην έκδοση βίζας για ταξίδια προς την Ελλάδα.

Στη Ρωσία λειτουργούν 30 visa centers, τα οποία συνεργάζονται με το ελληνικό προξενείο.

Παράγοντες του τουρισμού διατυπώνουν προς τα αρμόδια υπουργεία και ιδιαίτερα προς το υπουργείο Εξωτερικών, που έχει την αρμοδιότητα, το πάγιο αίτημα την αύξησης των σημείων έκδοσης βίζας και την απονομή σε συντομότερο χρόνο, ώστε να απλοποιηθεί η διαδικασία και να αυξηθεί ο αριθμός των επισκεπτών στην χώρα μας.

Οι συνθήκες διεκπεραίωσης της διαδικασίας έκδοσης βίζας έχουν βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Με τη συνδρομή και του ΕΟΤ το αρμόδιο Προξενείο ενισχύθηκε με προσωπικό και το ζήτημα των μεγάλων χρονοβόρων διαδικασιών ομαλοποιήθηκε.

Συναλλαγματική ισοτιμία

Η συναλλαγματική ισοτιμία, μεταξύ χωρών προέλευσης και προορισμού τουριστών, αποτελεί διαχρονικά ισχυρό παράγοντα μετακίνησης τουριστών.

Για την Ελλάδα, πλέον, μετά την ένταξη της στο ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα (Euro) έχουν εκλείψει τα ιδιαίτερα οφέλη που υπήρχαν λόγω εθνικού νομίσματος και της ελαστικότητας των υποτιμημένων αξιών, που ενίσχυαν την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος, καθιστώντας το εγχώριο τουριστικό προϊόν ελκυστικότερο λόγω μειωμένου κόστους. Έτσι, πλέον ισχύουν οι κανόνες ενός ισχυρού νομίσματος, με ενιαίους όρους, όπως ισχύουν και για άλλους ευρωπαϊκούς – ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Με τη Ρωσία, υφίσταται μια συναλλαγματική διαφορά που ενισχύεται και από τον πληθωρισμό στη χώρα αυτή. Ωστόσο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, δεν φαίνεται να παίζει καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού διακοπών.

Πολιτικές-διπλωματικές σχέσεις

Διαχρονικά, οι πολιτικές – διπλωματικές σχέσεις, αποτελούσαν ισχυρό παράγοντα επιλογής ενός τουριστικού προορισμού. Άλλωστε η λεγόμενη «διπλωματία των πόλεων» παίζει πλέον διεθνώς σημαντικό ρόλο στο να καταστήσει έναν προορισμό ελκυστικό.

Η αποτύπωση της εικόνας που προβάλλεται στο πολιτικό – διπλωματικό επίπεδο, είναι ευθέως ανάλογη στον τομέα του τουρισμού.

Τα τελευταία χρόνια οι ελληνορωσικές σχέσεις, σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο, είχαν εξασθενήσει, ως απόρροια διάφορων παραγόντων (Συμφωνία Πρεσπών, εκκλησιαστικά θέματα κ.λ.π.). Ωστόσο υπάρχει αμοιβαία επιθυμία για βελτίωση των σχέσεων και τη δημιουργία ενός κλίματος εποικοδομητικής συνεργασίας.

OTA'S & TA'S

Η δυναμική ανάπτυξη του Διαδικτύου, παράλληλα με τις σύγχρονες εξελίξεις στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και στον τομέα του τουρισμού, έχουν συμβάλει σημαντικά στην αύξηση των μετακινήσεων.

Με τη δημιουργία δυνατοτήτων (πλατφόρμες) για ηλεκτρονικές κρατήσεις και εικονικών μεταβάσεων σε τουριστικούς προορισμούς, ενισχύεται ο τομέας και αυξάνεται ο κύκλος εργασιών.

Οι online κρατήσεις ενισχύουν σημαντικά τις μετακινήσεις, απλοποιώντας τις διαδικασίες και επιταχύνοντας τους χρόνους που απαιτούνται.

Αεροπορική μεταφορά

Οι αεροπορικές μεταφορές αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση, στον τομέα των τουριστικών μετακινήσεων. Οι αεροπορικές συνδέσεις μεταξύ Ελλάδας και Ρωσίας έχουν αναπτυχθεί σημαντικά τα τελευταία έτη.

Επίπεδο τιμών

Το επίπεδο τιμών αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα στην τελική επιλογή ενός προορισμού. Η Ελλάδα σε σύγκριση με τις κύριες ανταγωνίστριες χώρες, διατηρεί τις ξενοδοχειακές τιμές σε ικανοποιητικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) για το 2019, οι τιμές των προσφερόμενων υπηρεσιών παροχής καταλυμάτων, κυμαίνονται σε χαμηλότερα επίπεδα, έναντι προορισμών όπως η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Κροατία. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την άνοδο της Ελλάδας στις θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης ως προς την ανταγωνιστικότητα των τιμών του τουριστικού κλάδου. Ωστόσο τα τελευταία έτη, σημειώνεται σταδιακή άνοδος των τιμών, γεγονός που οφείλεται στην επιβολή του φόρου διαμονής από το 2018 και στην ποιοτική αναβάθμιση των ξενοδοχειακών μονάδων.

Επίπεδο ξενοδοχειακού κλάδου

Υψηλού επιπέδου υπηρεσίες σε ξενοδοχειακό επίπεδο, διαμορφώνουν την αρτιότητα ενός τουριστικού προϊόντος. Στην Ελλάδα υπάρχει πληθώρα ξενοδοχειακών καταλυμάτων, ικανών να καλύψουν τις απαιτήσεις του κάθε τουρίστα – καταναλωτή. Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση σε πολυτελείς ξενοδοχειακές μονάδες και ποιοτική αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων. Πιο συγκεκριμένα η Ελλάδα, στην κατηγορία των 5* ξενοδοχείων, διαθέτει 651 μονάδες, ενώ στα 4* 1708. Οι προοπτικές εξέλιξης του ξενοδοχειακού κλάδου είναι ιδιαίτερα αισιόδοξες, βάση της δυναμικής του ελληνικού τουρισμού και της ελκυστικότητας που παρουσιάζει για περαιτέρω επενδύσεις.

3.4. ΠΡΟΦΙΛ ΡΩΣΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΑ

Οι Ρώσοι τουρίστες προτιμούν κυρίως προορισμούς με θερμό κλίμα, που προσφέρουν το δίπτυχο Ήλιος & Θάλασσα, τόσο για τις καλοκαιρινές όσο και για τις χειμερινές τους διακοπές. Επιλέγουν τους Μεσογειακούς προορισμούς για χαλάρωση και αναψυχή και δείχνουν έντονο ενδιαφέρον για προορισμούς με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά (αξιοθέατα, μνημεία, μουσεία κ.λπ.). Συνηθίζουν επίσης να ταξιδεύουν σε χώρες που συνορεύουν με το ρωσικό κράτος, όπως η Πολωνία, η Φιλανδία και η Κίνα πραγματοποιώντας επαγγελματικά ταξίδια και χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (π.χ. Καζακστάν, Ουκρανία και Γεωργία) για να επισκεφθούν συγγενείς και φίλους.

Κατά την διάρκεια της επίσκεψης τους στην Ευρώπη επισκέπτονται παραπάνω από έναν προορισμό. Αρέσκονται στις μετακινήσεις από πόλη σε πόλη, μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (city hopping). Κύριες πηγές προέλευσης των Ρώσων εξερχόμενων τουριστών με προορισμό της Ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν οι πόλεις της Μόσχας και της Αγ.Πετρούπολης (δυτικό τμήμα της χώρας).

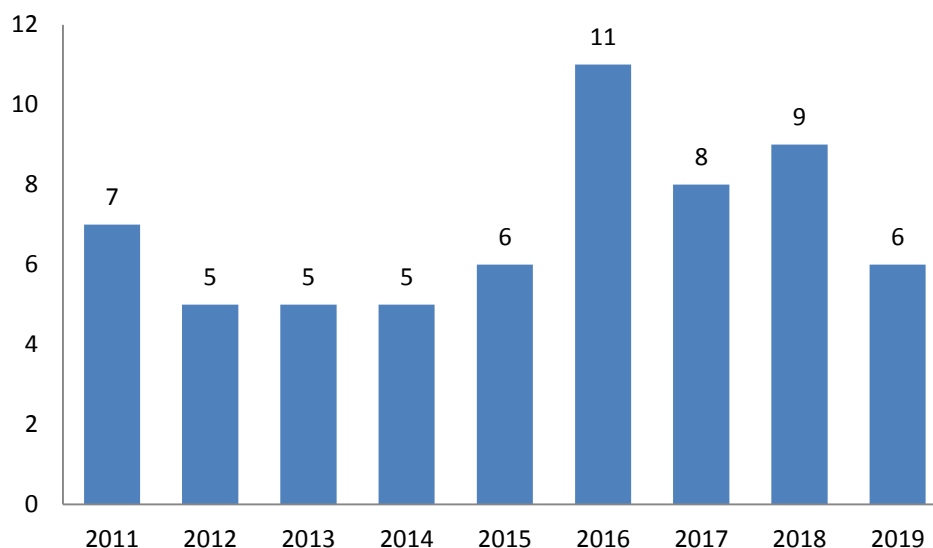
Οι Ρώσοι πολίτες δικαιούνται 28 μέρες άδεια το χρόνο, από τα εργασιακά τους καθήκοντα. Πραγματοποιούν κατά μέσο όρο 1 με 2 ταξίδια ανά έτος, ενώ στο παρελθόν, πριν τις οικονομικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν λόγω των γεγονότων με την κρίση της Κριμαίας, ταξίδευαν μέχρι και 4 φορές ετησίως. Το διάστημα που επιλέγουν και προγραμματίζουν τις διακοπές τους, τοποθετείται την περίοδο Μάιος-Αύγουστος. Αρκετοί Ρώσοι ωστόσο πραγματοποιούν τουριστικά ταξίδια και τη χειμερινή περίοδο. Οι χειμερινές διακοπές των Ρώσων δεν λαμβάνουν χώρα την ίδια

περίοδο με αυτές των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών. Τοποθετούνται χρονικά την πρώτη εβδομάδα του έτους. Για τις διακοπές τους αυτό το διάστημα αναζητούν συχνά προορισμούς ιδανικούς για σπορ όπως σκι και city breaks, διατηρώντας έτσι, σε υψηλά επίπεδα την πληρότητα των ξενοδοχείων στις χώρες που επισκέπτονται.

Κυριότερη πηγή πληροφόρησης για την τελική επιλογή προορισμού αποτελούν οι διαδικτυακές κριτικές και αμέσως μετά οι πληροφορίες που λαμβάνουν από φίλους και συγγενείς. Επισκέπτονται επίσης ταξιδιωτικά μπλογκ και φόρουμ, ιστότοπους με ταξιδιωτικές κριτικές και σύγκρισης δεδομένων (π.χ. επίπεδο τιμών) και συμβουλευονται ταξιδιωτικούς οδηγούς. Οι Ρώσοι τουρίστες αναζητούν διαδικτυακές πληροφορίες, που αφορούν τον προορισμό, όταν ενδιαφέρονται κυρίως να πραγματοποιήσουν ταξίδια μεγάλων αποστάσεων (long-haul).

Τα τελευταία χρόνια όλο και λιγότεροι δυνητικοί τουρίστες απευθύνονται σε ταξιδιωτικούς πράκτορες για τη διοργάνωση ταξιδιών. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και η εξοικείωση με τα νέα τεχνολογικά μέσα δίνει τη δυνατότητα οργάνωσης ενός πλάνου ταξιδιού, δίχως τις υπηρεσίες ταξιδιωτικών γραφείων, όπως η κράτηση και η αγορά εισιτηρίων, η επιλογή ενός προορισμού κλπ.

Οι ευκατάστατοι Ρώσοι, η πλειοψηφία των οποίων είναι κάτοικοι της Μόσχας, πραγματοποιούν ταξίδια αρκετά συχνά κατά τη διάρκεια του έτους, ταξιδεύοντας είτε οικογενειακώς είτε με φίλους. Στα ταξίδια που πραγματοποιούν ξοδεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά και έχουν υψηλές προσδοκίες ως προς την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επιθυμούν συνέπεια και καλό επίπεδο γνώσεων από το προσωπικό. Οι Ρώσοι κατατάσσονται στην έκτη θέση, αναφορικά με τις ταξιδιωτικές δαπάνες, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση τα τελευταία έτη.



Διάγραμμα 10: Θέση της Ρωσίας στον Παγκόσμιο Τουρισμό βάση ταξιδιωτικής δαπάνης, RMAA

Ξοδεύουν κατά μέσο όρο περισσότερα όταν επισκέπτονται προορισμούς στο εξωτερικό. Η μέση δαπάνη ανά άτομο είναι 1676 \$, με προοπτική να αυξηθεί τα επόμενα έτη, βάση της εξέλιξης της ρωσικής οικονομίας. Συνολικά το 2019 ξόδεψαν 36,2 δις εκ. \$, γεγονός που κατατάσσει τη Ρωσική τουριστική αγορά στους big spenders του παγκόσμιου τουρισμού.

ΧΩΡΑ/ΕΤΟΣ	2019 (ΔΙΣ. ΕΚ. \$)	2018 (ΔΙΣ. ΕΚ. \$)	Δ% (2019-2018)
ΚΙΝΑ	254,6	277,3	-4,2
ΗΠΑ	152,3	144,5	5,4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	93,2	95,6	2,9
ΗΝ.ΒΑΣΙΛΕΙΟ	71,9	70,9	6
ΓΑΛΛΙΑ	51,7	48,9	11,5
ΡΩΣΙΑ	36,2	34,3	5,5
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	36	37	4,6
ΚΑΝΑΔΑΣ	35,8	34,5	6,1
ΝΟΤΙΟΣ ΚΟΡΕΑ	32,3	34,5	-8,1
ΙΤΑΛΙΑ	30,3	35,1	6,3

Πίνακας 20: Κατάταξη χωρών βάση ταξιδιωτικής δαπάνης, UNWTO

Σύμφωνα με τις ψηφιακές αναζητήσεις, οι Ρώσοι τουρίστες παρουσιάζουν ισχυρότερη προτίμηση για αναψυχή, δραστηριότητες ευεξίας, επίσκεψη σε αξιοθέατα και καταναλωτικές αγορές. Φημίζονται για την τάση, να ξοδεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά σε καταστήματα λιανικής πώλησης, για την αγορά προϊόντων φημισμένων brand.

Ταξιδεύουν κυρίως οικογενειακώς. Για το λόγο αυτό αναζητούν καταλύματα φιλικά για οικογενειακές διακοπές που προσφέρουν και τις ανάλογες δραστηριότητες. Οι νεαροί σε ηλικία τουρίστες ταξιδεύουν κατά κύριο λόγο με φίλους.

Χρήσιμα συμπεράσματα προκύπτουν και από την έρευνα που διεξήχθη το 2020, από το Royal Elcano Institute και τη Turespana της Ισπανίας, αναφορικά με τις κύριες δραστηριότητες των ταξιδιωτών ανά χώρα προέλευσης. Οι δραστηριότητες έχουν κατηγοριοποιηθεί σε κύρια και συμπληρωματικά προϊόντα. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης, οι Ρώσοι ταξιδιώτες κατά την επίσκεψη τους σε ένα προορισμό, προτιμούν κυρίως τη χαλάρωση σε παραλιακά μέρη και πολιτιστικές δραστηριότητες που αφορούν την επίσκεψη σε μνημεία και μουσεία. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες τουριστικές αγορές, ευρωπαϊκές και μη ευρωπαϊκές, η τοπική αστική ζωή και επίσκεψη σε πόλεις, δε βρίσκεται μεταξύ των κορυφαίων προτιμήσεων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό διανέμει σε ξενοδοχεία, με την κατηγορία των 4* , να παρουσιάζει ισχυρότερη προτίμηση (81% το 2017). Οι Ρώσοι ταξιδιώτες αποτελούν μια από τις βασικές αγορές του Luxury τουρισμού στους ελληνικούς και διεθνείς προορισμούς. Έχουν υψηλές απαιτήσεις στην ποιότητα διαμονής τους, για το λόγο αυτό επιλέγουν καταλύματα υψηλών προδιαγραφών που ανταποκρίνονται στις προσδοκίες τους. Προτιμούν τοποθεσίες διαμονής, σε κεντρικά σημεία, όπου τα τουριστικά αξιοθέατα, βρίσκονται σε κοντινή απόσταση. Για τα οικογενειακά ταξίδια προτιμώνται all-inclusive ξενοδοχεία, σε κοντινούς παραθαλάσσιους προορισμούς.

Κατά την επίσκεψη τους σε έναν προορισμό δαπανούν περισσότερες ημέρες από το γενικό μέσο όρο. Η διάρκεια παραμονής τους είναι κατά μέσο όρο δέκα ημέρες, δύο ημέρες περισσότερο από τον παγκόσμιο μέσο όρο.

Οι Ρώσοι ταξιδιώτες διαθέτουν ικανοποιητικό εκπαιδευτικό υπόβαθρο, ωστόσο ένα σημαντικό ποσοστό δεν είναι γνώστες της αγγλικής γλώσσας. Η έλλειψη γνώσης ξένων γλωσσών παρατηρείται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, λόγω περιορισμένων ευκαιριών εκμάθησης που επικρατούσαν όταν η Ρωσία τελούσε υπό το κουμμουνιστικό καθεστώς. Για την ικανοποιητική τους εξυπηρέτηση είναι σημαντικό το προσωπικό στις τουριστικές υποδομές να διαθέτει την κατάλληλη

κατάρτιση και οι υπηρεσίες να είναι προσαρμοσμένες για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση (π.χ. τουριστικοί οδηγοί, μενού εστιατορίων κ.λπ.)

Είναι ένθερμοι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα κύρια κανάλια που χρησιμοποιούν είναι τα You-tube, Vkontakte, Facebook, Google +, Twitter και Odnoklassniki. Αρέσκονται στη διαδικτυακή κοινοποίηση φωτογραφιών και βίντεο από τις ταξιδιωτικές τους εμπειρίες και στη δημοσιοποίηση των ταξιδιωτικών τους κριτικών. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους, βρίσκονται σε διαρκή επαφή με τα συγγενικά και φιλικά τους πρόσωπα στη Ρωσία. Χρησιμοποιούν επίσης τεχνολογίες όπως οι διαδικτυακοί χάρτες (π.χ. Google maps), για τον εντοπισμό σημείων ενδιαφέροντος, κατά την περιήγηση τους σε έναν προορισμό.

3.5. ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΡΩΣΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

-Τάσεις (Ρωσικός Εισερχόμενος Τουρισμός)

- Καταγράφεται συνεχής ανοδική πορεία στις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις τα τελευταία έτη.
- Το ζήτημα της επίλυσης των θεωρήσεων (έκδοση βίζας) αποτελεί καθοριστικός παράγοντας, στην αύξηση της κίνησης από τη συγκεκριμένη αγορά.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών εισέρχεται στην ελληνική επικράτεια αεροπορικώς.
- Παρατηρείται διαρκής μείωση της μέσης δαπάνης ανά αφικνούμενο μετά το 2008, παρά το γεγονός της συνεχής αύξησης της συνολικής δαπάνης (με εξαίρεση το 2014)
- Η πλειοψηφία των Ρώσων τουριστών διανυκτερεύει σε ξενοδοχεία.

-Αγορές-Στόχοι

Οι Ρώσοι τουρίστες εντοπίζονται κυρίως στις ακόλουθες αγορές:

A) - Ήλιος-Θάλασσα (Παραθεριστικός τουρισμός)

-Πολιτιστικός τουρισμός

-Γαστρονομία

-Τουρισμός Πολυτελείας

Χαρακτηρίζονται κατά κύριο λόγο ως:

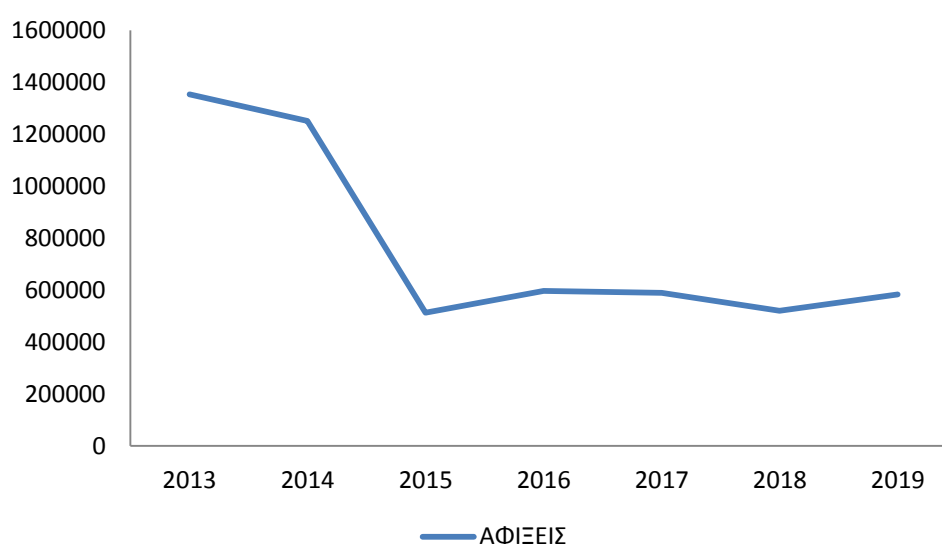
B) -Ταξιδιώτες υψηλής δαπάνης

-Luxury Travelers

3.5.1. ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΡΩΣΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σε αυτή την ενότητα αναλύονται στατιστικά στοιχεία, σχετικά με τον εξερχόμενο τουρισμό της υπό μελέτης περίπτωσης. Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από έγκυρες πηγές πληροφόρησης, με σκοπό να σχηματιστεί μια πληρέστερη εικόνα για τη ρωσική τουριστική αγορά.

Η Ελλάδα θεωρείται ένας αρκετά ελκυστικός προορισμός για τους Ρώσους τουρίστες. Η εισερχόμενη τουριστική κίνηση από τη δυναμική αυτή αγορά παρουσιάζει συνεχή άνοδο τα τελευταία έτη, με τις αφίξεις το 2019 να ξεπερνούν τις 583 χιλιάδες. Η πληθώρα των νησιωτικών προορισμών, τα πλούσια ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία, η ελληνική φιλοξενία και το μοντέλο Ήλιος & Θάλασσα, είναι μερικοί από τους κυριότερους παράγοντες που καθιστούν την Ελλάδα, ιδανική επιλογή για τους Ρώσους τουρίστες.



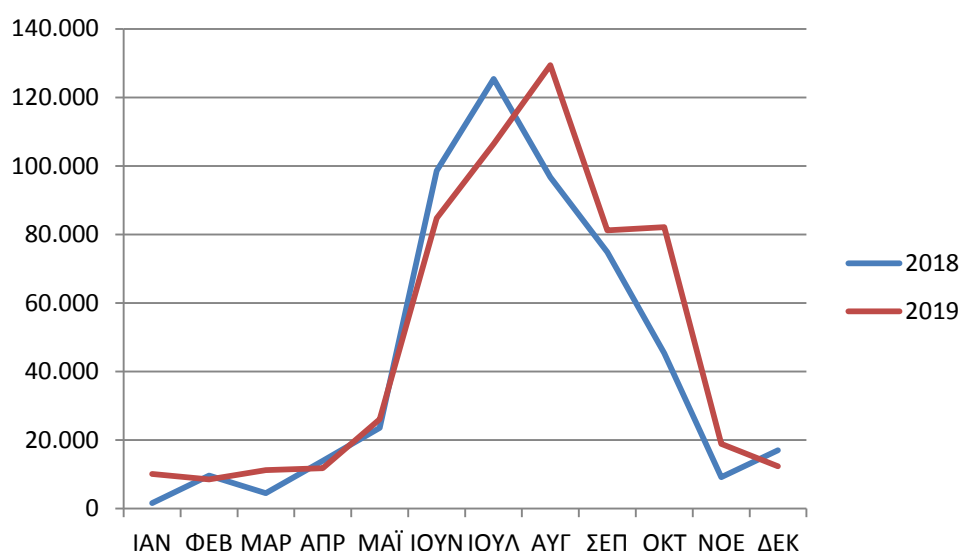
Διάγραμμα 11: Η εξέλιξη των ρωσικών αφίξεων στην Ελλάδα, την περίοδο 2013-2019, Τράπεζα της Ελλάδος

Η Ελλάδα που αποτελεί μια από τις δυναμικότερες τουριστικές αγορές, συγκαταλέγεται διαχρονικά στους πιο αγαπημένους και δημοφιλέστερους προορισμούς των Ρώσων τουριστών.

Η ρωσική τουριστική αγορά τοποθετήθηκε στην 12^η θέση σε όρους εσόδων, στην 11^η θέση ως προς τις διανυκτερεύσεις και στην 17^η θέση ως προς το σύνολο των αφίξεων.

Την περίοδο 2008-2019, παρουσιάζεται ιδιαίτερα θετική εξέλιξη των βασικών τουριστικών μεγεθών για την υπό εξέταση αγορά. Πιο αναλυτικά, στο διάστημα αυτό οι επισκέψεις των Ρώσων τουριστών σημείωσαν αύξηση κατά 1,9 φορές, αριθμώντας 583 χιλιάδες το 2019. Σημαντική αύξηση σημειώθηκε και στις εισπράξεις, με το σύνολο να ανέρχεται στα 433 εκατομμύρια (επί 1,1 σε σχέση με το 2008), ενώ ο αριθμός των διανυκτερεύσεων ανήλθε σε 6087 χιλιάδες (αύξηση κατά 1,7 από το 2008).

Ο ρωσικός εισερχόμενος τουρισμός εμφανίζει εποχικότητα, με τον κύριο όγκο των τουριστών (75,4%), να επισκέπτεται την Ελλάδα το 2ο και 3ο τρίμηνο του 2019. Το θερινό τρίμηνο εμφανίζεται ως η κυριότερη περίοδος κατά την οποία οι Ρώσοι ταξιδεύουν στην Ελλάδα, για την πραγματοποίηση των διακοπών τους. Το αντίστοιχο ποσοστό για το 1ο και 3ο τρίμηνο, κυμάνθηκε στο 5,1 % και 19,5 % αντίστοιχα.



Διάγραμμα 12: Οι Ρωσικές αφίξεις στην Ελλάδα ανά μήνα τα έτη 2018 & 2019, Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με έρευνα της ΤτΕ για το 2019, κυριότεροι προορισμοί για τους Ρώσους επισκέπτες είναι το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη και η Κεντρική Μακεδονία.

Οι διανυκτερεύσεις ανήλθαν σε 6087 χιλ. (+3,4% σε σχέση με το 2018), με ποσοστό 2,5% επί του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού. Ο κύριος όγκος των εισπράξεων και των διανυκτερεύσεων, όπως είναι αναμενόμενο καταγράφεται την περίοδο της ελληνικής τουριστικής σεζόν (2ο & 3ο τρίμηνο).

Συγκαταλέγονται στους "big spenders" του ελληνικού εισερχόμενου τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα οι εισπράξεις από τη ρωσική αγορά, το 2019 άγγιξαν τα 433 εκατομμύρια με ποσοστό επί του συνόλου 2,5%. Σε περαιτέρω ανάλυση η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη (ΜΚΔ) της ρωσικής αγοράς διαμορφώθηκε στα 743,5 ευρώ, υψηλότερη σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας.

Ωστόσο η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση είναι χαμηλότερη κατά 6,4 % από τη μέση τιμή του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού.

Την περίοδο 2017-2019 σημειώνεται άνοδος τόσο στη ΜΚΔ (+4,7%) όσο και στη ΜΔ/Δ (+0,2%).

Οι Ρώσοι επισκέπτες κατά την επίσκεψή τους στην Ελλάδα καταγράφουν Μέση Διάρκεια Παραμονής 10,4 διανυκτερεύσεις (+40,8%, επί του συνόλου της χώρας, που ανέρχεται σε 7,4 διανυκτερεύσεις). Η ΜΔΠ του ρωσικού εισερχόμενου ακολουθεί ανοδική πορεία από το 2017, σημειώνοντας αύξηση κατά 4,5% (+0,4 διανυκτερεύσεις).

Μέσο Μεταφοράς

Σύμφωνα με στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο κυριότερος (κυρίαρχο μεταφορικό μέσο) τρόπος μεταφοράς της ρωσικής αγοράς, κατά την επίσκεψή τους και αναχώρησή από τους ελληνικούς προορισμούς, είναι ο αεροπορικώς (92,3%) (2015). Ακολουθεί η οδική μεταφορά και η θαλάσσια, ενώ το ποσοστό που εισέρχεται στην Ελλάδα σιδηροδρομικώς, είναι αμελητέο.

Διείσδυση (Penetration)

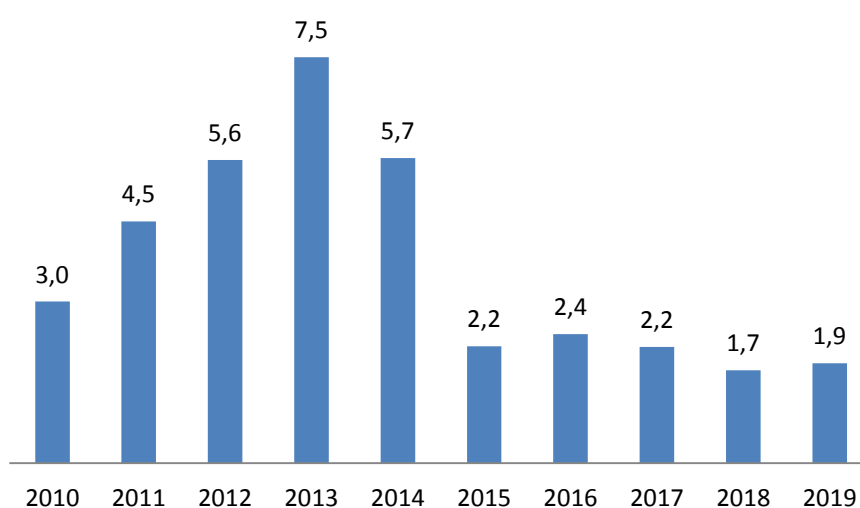
Ο αριθμός των τουριστών ανά 10000 κατοίκους (δείκτης διείσδυσης) της Ρωσικής Ομοσπονδίας, που επισκέφθηκε την Ελλάδα το 2019 είναι 3,98. Την περίοδο 2010-2019 κυμαίνεται μεταξύ 3,15 και 9,44.

Έτος	Πληθυσμός	Ρυθμός Αν.(%)	Αφίξεις	Διείσδυση
2010	143142380	0,01	451239	3,15
2011	143184788	0,03	738929	5,16
2012	143249506	0,05	874787	6,11
2013	143347100	0,07	1352901	9,44
2014	143666900	0,22	1250174	8,70
2015	146270033	1,81	512789	3,51
2016	146330004	0,04	595482	4,07
2017	146389999	0,04	588667	4,02
2018	146450019	0,04	520182	3,55
2019	146510064	0,04	582880	3,98

Πίνακας 21: Ο πληθυσμός και η διείσδυση του ρωσικού τουρισμού την περίοδο 2010-2019

Ποσοστό των Ρώσων επί του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα

Το ποσοστό της ρωσικής αγοράς επί του συνόλου των χωρών που επισκέφθηκαν τους ελληνικούς προορισμούς ανήλθε σε 1,9 % (2019).



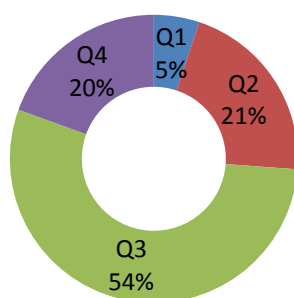
Διάγραμμα 13: Ποσοστό (%) των Ρώσων επί του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα

Ποσοστό εξερχόμενου τουρισμού της Ρωσίας, με προορισμό την Ελλάδα

Η Ελλάδα τοποθετείται υψηλά στις προτιμήσεις των Ρώσων ταξιδιωτών. Το 2019 προσέλκυσε το 1,3 % επί του συνολικού ρωσικού εξερχόμενου τουρισμού. Οι ιστορικές σχέσεις, η κοινή θρησκεία και τα χαρακτηριστικά που διακρίνουν το ελληνικό τουριστικό προϊόν, όπως η κουλτούρα και το κλίμα, δημιουργούν αυξανόμενη ζήτηση και ενισχύουν το ρωσικό τουριστικό ρεύμα στους ελληνικούς προορισμούς.

Ποσοστό αφίξεων ανά τρίμηνο

Ο κύριος όγκος των ρωσικών επισκέψεων (54,37%, 2019) καταγράφεται τους θερινούς μήνες (Γ' τρίμηνο) του έτους, ακολουθώντας το εποχικό πρότυπο που παρατηρείται στο συνολικό εισερχόμενο τουρισμό.



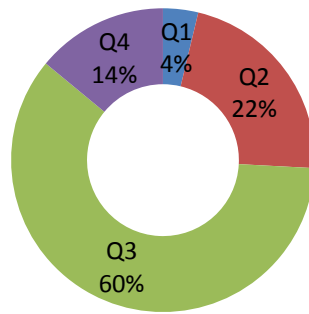
Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία κατανομή των ρωσικών αφίξεων ανά τρίμηνο για το 2019

Ποσοστό διανυκτερεύσεων ανά τρίμηνο

Το μεγαλύτερο ποσοστό των διανυκτερεύσεων, συγκεντρώνεται στο τρίτο τρίμηνο του έτους και κυμαίνεται μεταξύ 55% και 62%.

Ποσοστό εισπράξεων ανά τρίμηνο

Το ποσοστό εισπράξεων ανά τρίμηνο, διαμορφώνεται όπως τα μεγέθη των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, με τις υψηλότερες τιμές να καταγράφονται την καλοκαιρινή περίοδο.



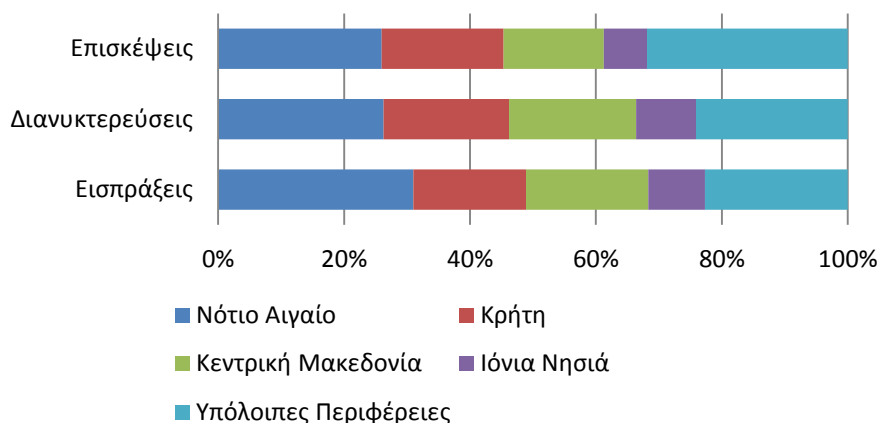
Διάγραμμα 15: Ποσοστιαία κατανομή των εισπράξεων του ρωσικού εισερχόμενου τουρισμού ανά τρίμηνο για το 2019

3.5.2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Ο κύριος όγκος της ρωσικής τουριστικής κίνησης, συγκεντρώθηκε στις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Κρήτης και Κεντρικής Μακεδονίας και Ιονίων Νήσων. Η κατανομή των επισκέψεων, εσόδων και διανυκτερεύσεων απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Με βάση την εξέλιξη των βασικών τουριστικών μεγεθών, παρατηρείται σημαντική αύξηση των εισπράξεων σε όλες τις περιφέρειες.

Η Κρήτη εμφανίζει ραγδαία άνοδο στις προτιμήσεις των Ρώσων Τουριστών, καταγράφοντας εντυπωσιακή αύξηση σε επισκέψεις, διανυκτερεύσεις και έσοδα. Το Νότιο Αιγαίο παρά το γεγονός ότι θεωρείται ο κορυφαίος προορισμός των Ρώσων στην Ελλάδα, σημείωσε μείωση κατά 7,3 % σε επισκέψεις και 6,8 % σε διανυκτερεύσεις. Οι εισπράξεις ωστόσο συνέχισαν την ανοδική πορεία. Στις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και των Ιονίων Νήσων καταγράφηκε αύξηση και στους τρεις βασικούς τουριστικούς δείκτες.



Διάγραμμα 16: Βασικά τουριστικά μεγέθη για τη ρωσική αγορά στην Ελλάδα ανά περιφέρεια για το 2019, Insete

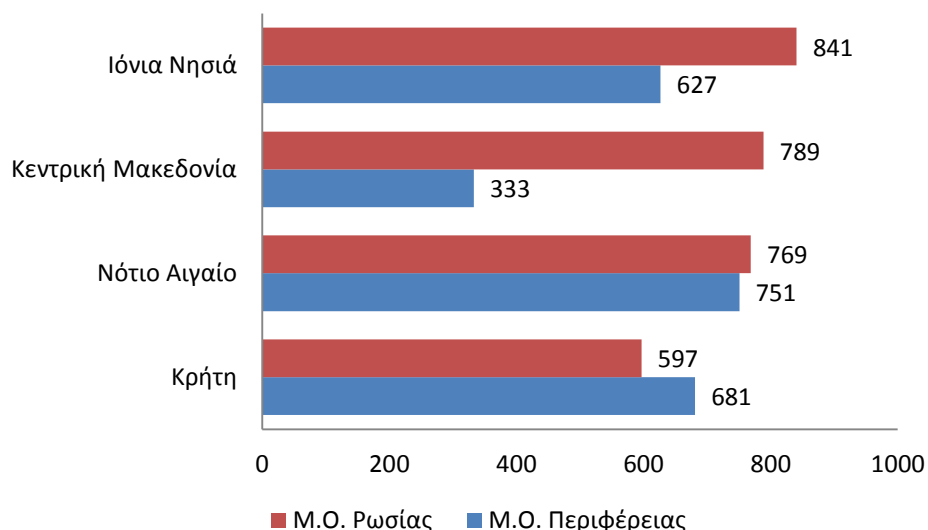
Οι Ρώσοι επισκέπτες δαπανούν κατά μέσο όρο 645 ευρώ ανά επίσκεψη, ποσό αρκετά υψηλότερο σε σύγκριση με αυτό του μέσου όρου του συνόλου των εισερχόμενων επισκεπτών στην Ελλάδα, το οποίο κυμαίνεται στα 482 ευρώ.

Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη

Η Μέση Δαπάνη ανά επίσκεψη του ρωσικού εισερχόμενου τουρισμού αυξήθηκε κατά 85 ευρώ (+15,3%), σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Ανάμεσα στους κύριους προορισμούς προσέλευσης, υψηλότερη δαπάνη ανά επίσκεψη καταγράφεται στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων (841 ευρώ). Αντίθετα χαμηλότερη δαπάνη ανά επίσκεψη παρουσιάζεται στην Κρήτη, με το μέσο όρο να διαμορφώνεται στο 680 ευρώ.

Μεγαλύτερη απόκλιση ανάμεσα στον μέσο όρο δαπάνης ανά επίσκεψη των Ρώσων έναντι του συνόλου των εισερχόμενων επισκεπτών, καταγράφεται στην κεντρική Μακεδονία (+456 ευρώ υπέρ της ρωσικής αγοράς).



Διάγραμμα 17: Η ρωσική ΜΔΕ στις κύριες τουριστικές περιφέρειες για το 2019, Insete

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση

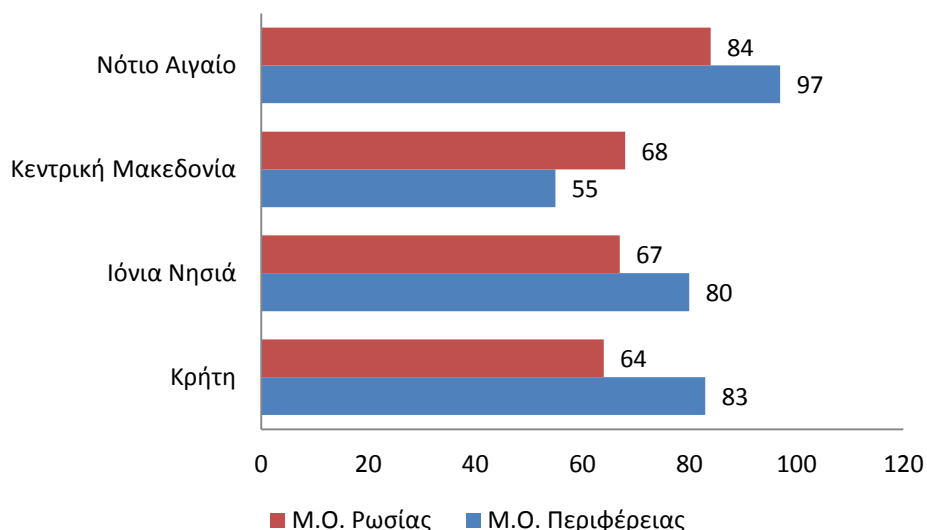
Η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στο σύνολο των ελληνικών Περιφερειών, για το έτος 2019, υπολογίζεται κατά μέσο όρο στα 70 ευρώ, ως προς το συνολικό εισερχόμενο τουρισμό.

Αναφορικά με τους Ρώσους τουρίστες, ο συγκεκριμένος δείκτης κυμάνθηκε ελαφρά υψηλότερα, με την τιμή να ανέρχεται στα 80 ευρώ για το 2019, καταγράφοντας αύξηση 21,3 % (60 ευρώ το 2018).

Η υψηλότερη τιμή Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση των Ρώσων τουριστών εκτιμάται στα 84 ευρώ και καταγράφεται στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τιμή που είναι αισθητά χαμηλότερη από το μέσο όρο της Περιφέρειας, που διαμορφώνεται στα 97 ευρώ.

Η μεγαλύτερη θετική απόκλιση (+13 ευρώ), παρουσιάζεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, όπου οι Ρώσοι επισκέπτες δαπανούν ανά διανυκτέρευση 68 ευρώ, έναντι 55 ευρώ του μέσου όρου της Περιφέρειας. Αντίθετα η μεγαλύτερη αρνητική απόκλιση (-19 ευρώ) καταγράφεται στην Κρήτη, με τη ρωσική δαπάνη να υπολογίζεται στα 64 ευρώ και το μέσο όρο της Περιφέρειας στα 83 ευρώ.

Τέλος αναφορικά με την Περιφέρεια των Ιονίων Νήσων, η δαπάνη ανά διανυκτέρευση εκτιμάται σε 67 ευρώ, ενώ ως προς το σύνολο των εισερχόμενων επισκεπτών στα 80 ευρώ.



Διάγραμμα 18: Η ρωσική ΜΔΔ στις κύριες τουριστικές περιφέρειες για το 2019, Insete

Μέση Διάρκεια Παραμονής

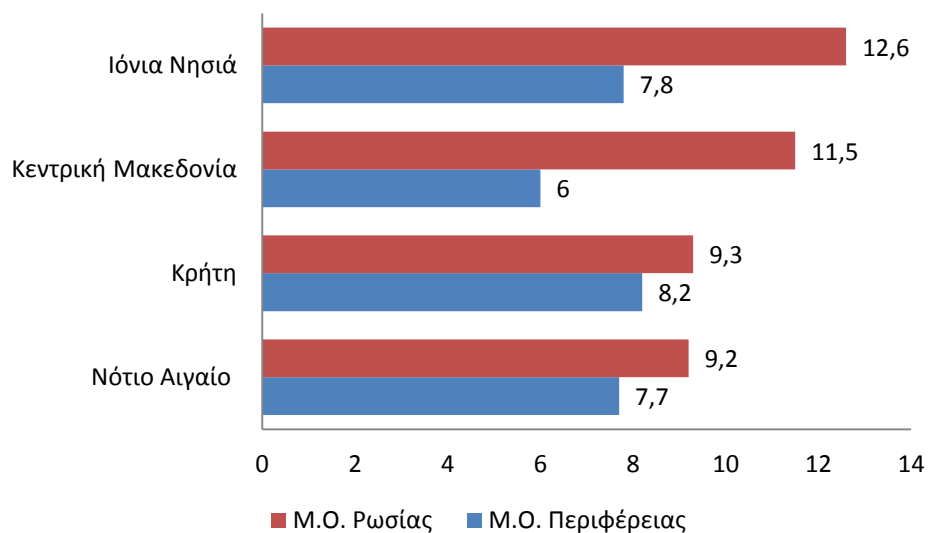
Σύμφωνα με την ανάλυση του Insete για το 2019, η Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά επίσκεψη υπολογίζεται στις 6,3 διανυκτερεύσεις, ενώ ο μέσος όρος των Ρώσων επισκεπτών ήταν 8,1 διανυκτερεύσεις. Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος παρουσιάζεται μείωση κατά 5 %.

Από τους κύριους προορισμούς επίσκεψης της ρωσικής αγοράς υψηλότερη διάρκεια παραμονής καταγράφηκε στα Ιόνια Νησιά, με τους Ρώσους τουρίστες να διανυκτερεύουν κατά μέσο όρο 12,6 μέρες τη στιγμή που ο μέσος όρος της περιφέρειας ανέρχεται σε 7,8.

Χαμηλότερη Μέση Διάρκεια Παραμονής με 9,2 διανυκτερεύσεις, καταγράφεται στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ενώ ο μέσος όρος της περιφέρειας εκτιμάται σε 7,7.

Μεγαλύτερη θετική απόκλιση παρουσιάζεται στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, με την Μέση Διάρκεια Παραμονής, να ανέρχεται σε 11,5 διανυκτερεύσεις, σχεδόν διπλάσια τιμή από το μέσο όρο της περιφέρειας, που είναι μόλις 6 διανυκτερεύσεις.

Στην περιφέρεια Κρήτης, η απόκλιση είναι μικρή, με τη ρωσική αγορά να καταγράφει 9,3 διανυκτερεύσεις έναντι 8,2 του μέσου όρου της Περιφέρειας.



Διάγραμμα 19: Η ρωσική ΜΔΠ στις κύριες τουριστικές περιφέρειες για το 2019, Insete

3.5.3. ΣΥΝΟΨΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΡΩΣΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟ 2019

Με βάση τα παραπάνω βασικά μεγέθη της ανάλυσης της ρωσικής αγοράς συμπεραίνουμε ότι:

Συγκριτικά με το μέσο όρο του συνόλου των εισερχόμενων επισκεπτών κατέγραψε υψηλότερες τιμές:

- ανά δαπάνη διανυκτέρευση (80 ευρώ έναντι 76 ευρώ),
- δαπάνης ανά επίσκεψη (645 ευρώ έναντι 482 ευρώ),
- και μέση διάρκεια παραμονής (8,1 έναντι 6,3)

Το 2019 παρουσίασε ανοδική πορεία στα μεγέθη Δ/Ε (21,3 %) και Δ/Δ, ενώ η ΜΔΠ μειώθηκε κατά 5%.

Κυριότεροι προορισμοί με βάση την προσέλευση Ρώσων επισκεπτών, είναι το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη και η Κεντρική Μακεδονία.

3.5.4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η δυναμική της ρωσικής τουριστικής αγοράς , που εξελίσσεται σε μια από τις σημαντικότερες πηγές δυνητικών τουριστών, δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες περαιτέρω ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού. Η Ελλάδα δύναται να ελκύσει μεγαλύτερο ποσοστό από το ρωσικό τουρισμό, μέσα από στοχευμένες ενέργειες προώθησης των ελληνικών προορισμών και προσαρμογή και βελτιστοποίηση των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών. Η προσέλκυση των Ρώσων τουριστών αναμένεται να ενισχύσει την τουριστική δραστηριότητα στη χώρα μας και να συμβάλει στην άμβλυνση της εποχικότητας, μέσα από την ανάπτυξη αναδυόμενων μορφών τουρισμών. Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικές προτάσεις, σύμφωνα με τις οποίες, η Ελλάδα, μπορεί να ενισχύσει το ρωσικό τουριστικό ρεύμα στη χώρας μας, προσελκύοντας μεγαλύτερο αριθμό τουριστών.

Δημιουργία και υλοποίηση ειδικών δράσεων και εκδηλώσεων για την ανάδειξη λιγότερων δημοφιλών προορισμών.

Διοργάνωση πολιτιστικών δράσεων στις ρωσικές πόλεις, με σκοπό την ενδυνάμωση των δεσμών των δύο λαών. Τέτοιου είδους δράσεις, προβολής του ελληνικού πολιτισμού, δύναται να πραγματοποιηθούν υπό την αιγίδα του ελληνικού προξενείου σε συνεργασία με τις ελληνικές κοινότητες της Ρωσίας.

Ταξίδια εξοικείωσης (Press Trips) για την τόνωση του ιατρικού και ιαματικού τουρισμού, καθώς και άλλων αναδυόμενων μορφών τουρισμού (π.χ. θρησκευτικός τουρισμός, χειμερινός τουρισμός κ.λπ.)

Ευνοϊκότερες διαδικασίες για την έκδοση βίζας και αύξηση στη διάρκεια ισχύος. Αύξηση των σημείων θεώρησης και ομαλοποίηση των υφιστάμενων δυσκολιών, με τη μείωση της γραφειοκρατίας και του χρόνου έκδοσης.

Συνεργασία μεταξύ δημόσιων φορέων και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο τουρισμό. Η συλλογική στόχευση για την περαιτέρω ανάπτυξη αποτυπώνεται από την υπογραφή μνημονίων συνεργασίας και από την από κοινού ανάληψη πρωτοβουλιών από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Η σύμπραξη φορέων δημιουργεί ευνοϊκότερες συνθήκες για την προσέλκυση επενδυτών και την δικτύωση με διεθνούς τουριστικούς φορείς και επιχειρήσεις

Ενίσχυση της διαφημιστικής προβολής και προώθησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στους ρωσικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και μέσα ενημέρωσης.

Περαιτέρω ανάπτυξη των ελληνικών τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών και βελτίωση της τεχνογνωσίας, ώστε να ανταποκρίνονται στις αυξανόμενες προσδοκίες και απαιτήσεις του ρωσικού τουρισμού.

Ενίσχυση των αεροπορικών συνδέσεων, με αύξηση των απευθείας πτήσεων από τη Ρωσία προς τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς.

Δημιουργία νέων ελκυστικών τουριστικών πακέτων και αναπροσαρμογή των ξενοδοχειακών τιμών, ανάλογα με τις εξελίξεις στη ρωσική οικονομία και στα παγκόσμια τουριστικά δεδομένα.

Προβολή του ελληνικού προϊόντος στη Ρωσία, μέσα από την συμμετοχή σε διάφορες τουριστικές εκθέσεις που πραγματοποιούνται στη Ρωσική επικράτεια και σε παγκόσμιο επίπεδο. Μερικές από τις πιο σημαντικές εκθέσεις τουρισμού είναι:

- ITM-Intourmarket Moscow
- MITT - Moscow International Travel & Tourism Exhibition
- UITT-Ukraine International Travel and Tourism Exhibition
- KITF - Kazakhstan International Tourism Fair
- OTDYKH-Moscow International Trade Fair for Travel & Tourism
- Expotravel Trade Show Ekaterinburg
- INWETEX – CIS Travel Market Saint Petersburg
- KomiExpo Travel: Syktyvkar

Αυτού του είδους εκδηλώσεις, καλλιεργούν τις σχέσεις μεταξύ των δύο λαών και δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού στην αγορά της Ρωσίας. Επίσης σημαντικό ρόλο στην προβολή του ελληνικού πολιτισμού, διαδραματίζει το ελληνικό πολιτιστικό ίδρυμα , καθώς και η ελληνική πρεσβεία και το γραφείο εμπορικών και οικονομικών υποθέσεων.

Παράλληλα με τη συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις, σημαντικό ρόλο στην περαιτέρω προβολή και προώθηση της υπό μελέτη χώρας, έχει η αξιοποίηση των ψηφιακών καινοτομιών. Η ανάπτυξη ιστοσελίδων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη ρωσική γλώσσα αντίστοιχα, από τις ελληνικές επιχειρήσεις αποτελούν αποτελεσματικοί τρόποι προσέγγισης της συγκεκριμένης αγοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Dmitry Aleksandrovich KOZLOV, 2019., Current State and Prospects of Russian Outbound Tourism. Journal of Environmental Management and Tourism vol.9, is.6, p.1263 Available at: [https://doi.org/10.14505//jemt.9.6\(30\).16](https://doi.org/10.14505//jemt.9.6(30).16)

Aleksandrovich, K.D. & Alekseevich, P.L., 2015. Prospects of Russian Tourism in Greece. Mediterranean Journal of Social Sciences. Available at: <http://dx.doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n4s2p536>.

<https://www.news247.gr/oikonomia/posa-xenodocheia-echei-i-ellada.9385541.html>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1546808/me-nea-rekor-kleinei-to-2019-i-elliniki-touristiki-agora>

<https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/STO04/>

<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/isozygio-plhrwmwn/taksidiwtikes-yphresies>

<https://insete.gr/statistika-deltia/>

<https://insete.gr/statistika-stoixeia-perifereion/>

<https://insete.gr/statistika-eisexomenou-tourismou/>

<https://insete.gr/studies/>

<https://insete.gr/perifereies/>

<https://insete.gr/business-intelligence/>

<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/isozygio-plhrwmwn/taksidiwtikes-yphresies>

<https://etc-corporate.org/reports/understanding-russian-outbound-tourism/>

<https://www.grhotels.gr/rosikos-ekserchomenos-tourismos/>

<https://knoema.com/uhukord/tourism-profile>

<https://knoema.com/uhukord/tourism-profile?Region=Greece>

<https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard>

<https://mitt.ru/Articles/5-ways-the-russian-outbound-tourism-market-di>

<https://mitt.ru/Articles/the-russian-outbound-tourism-market-in-2019-a>

<https://www.statista.com/statistics/1149385/russian-outbound-tourist-flow-growth-by-country/>

<https://www.statista.com/statistics/1229933/leading-countries-in-travel-search-queries-russia/>

<https://www.statista.com/statistics/1103545/russia-outbound-tourism-expenditure-by-season/>

<https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?locations=RU>

<https://russtd.com/official-data.-statistics-of-the-departure-of-russians-abroad-in-2019.html>

https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=TOURISM_OUTBOUND

<https://www.dfnonline.com/latest-news/russian-outbound-tourism-back-on-growth-path-m1nd-set-30-05-2018/>

<https://www.statista.com/statistics/894809/number-of-outbound-tourist-visits-from-russia/>

<https://www.statista.com/statistics/824317/number-of-outbound-tourists-from-russia-by-destination/>

<https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284413041>

<https://mtu.gov.hu/documents/prod/9789284416714.pdf>

https://arbinternational.es/ARCHIVO/documentos/ferias/145/1484651023_russia-outbound-tourism-report_oct_2016.pdf

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/russia/visitor-arrivals>

https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/markets/visitbritain_marketprofile_russia_0.pdf

<https://mitt.ru/Articles/outbound-tourism-in-2019-where-are-russians-t>

<https://www.tourism-review.com/russian-outbound-tourism-industry-news10935>

<https://tourism.gov.ru/en/>

<https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>

<https://www.ipsos.com/en/nation-brands-index-2021>

<https://russtd.com/statistics-of-russian-outbound-tourism-for-2018.html>

<https://www.ipsos.com/en/outbound-travel-russia-2017-2018>

<https://www.mfa.gr/russia/ellada/ellada-kai-rosia/politikes-sheseis.html>

<https://www.unwto.org/country-profile-outbound-tourism>

<https://etc-corporate.org/reports/the-russian-outbound-travel-market/>

<https://trade.visitbritain.com/wp-content/uploads/2017/07/Russia-Market-Profile.pdf>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΕΙΡΩΝ- ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Η έννοια της χρονοσειράς εκφράζει μια ακολουθία ($X_t; t=0,1,2,3\dots$), όπου κάθε X_t αντιστοιχεί κατά τη χρονική στιγμή t , με την κατάσταση ενός συστήματος, το οποίο διαμορφώνεται στο χρόνο, κατά τυχαίο εν γένει τρόπο (στοχαστικό σύστημα). Είναι ένα σύνολο παρατηρήσεων που λαμβάνονται συνήθως σε σταθερά, ίσα και διαδοχικά χρονικά διαστήματα και εκφράζουν την εξέλιξη των τιμών μιας μεταβλητής κατά τη διάρκεια των χρονικών περιόδων. Για παράδειγμα τέτοιες χρονοσειρές αποτελούν οι αφίξεις των τουριστών σε έναν προορισμό.

4.1.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Οι κύριοι στόχοι στη διαχρονική ανάλυση των χρονοσειρών είναι ο προσδιορισμός της διαχρονικής εξέλιξης της μεταβλητής (π.χ. αφίξεις τουριστών) και η πρόβλεψη των μελλοντικών τιμών της με κριτήριο την προγενέστερη συμπεριφορά της. Βασική προϋπόθεση αποτελεί οι παρατηρήσεις να είναι όσο το δυνατόν γίνεται πιο ακριβείς. Έτσι καθίσταται δυνατή η ερμηνεία και η ενσωμάτωση και άλλων δεδομένων.

4.1.2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Οι χρονοσειρές δύναται να κατηγοριοποιηθούν με βάση το εύρος των τιμών που αποδίδεται στον δείκτη t , σε χρονοσειρές σε συνεχή ή διακριτό χρόνο.

Χρονολογικές σειρές συνεχούς χρόνου: καλούνται αυτές που η μέτρηση των τιμών μπορεί να πραγματοποιηθεί σε κάθε χρονική στιγμή.

Χρονολογικές σειρές διακριτού χρόνου: όπου τα δεδομένα λαμβάνονται σε προκαθορισμένες, διακριτές και ίσες χρονικές περιόδους.

Στην παρούσα εργασία εστιάζουμε στις διακριτές χρονολογικές χρονοσειρές.

4.1.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Μερικά από τα βασικότερα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν μια χρονοσειρά είναι:

Τάση: που μπορεί να ορισθεί ως η γραμμική ή μη γραμμική συστηματική μεταβολή του μέσου επιπέδου των τιμών μιας χρονοσειράς. Η τάση των τιμών μιας χρονοσειράς, μπορεί να είναι ανοδική, φθίνουσα ή σταθερή, σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Περιοδικότητα: αφορά την επαναλαμβανόμενη μεταβολή των τιμών ενός χαρακτηριστικού στην πάροδο του χρόνου, λόγω εξωγενών παραγόντων. Η περιοδικότητα μπορεί να εμφανίζεται είτε ως κυκλικότητα, όταν οι αλλαγές επαναλαμβάνονται σε κύκλους, σε χρονικό διάστημα που ξεπερνά το ένα έτος, είτε ως εποχικότητα, όταν οι διακυμάνσεις στη χρονοσειρά, σχετίζονται με συγκεκριμένες χρονικές στιγμές (π.χ. αλλαγή εποχών) και εμφανίζονται κατά την διάρκεια ενός έτους.

Υπολειπόμενες ακραίες τιμές: προκύπτουν από μεσοπρόθεσμες αλλαγές που δεν επαναλαμβάνονται με ένα συγκεκριμένο μοτίβο. Διαφέρουν σημαντικά από την μέση τιμή των υπόλοιπων παρατηρήσεων της χρονοσειράς.

Άλλοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά μιας χρονοσειράς είναι απρόβλεπτα γεγονότα που δεν εμφανίζονται με σταθερή συχνότητα (π.χ. ειδικό εορτασμοί). Οι επιδράσεις από τέτοιου τύπου γεγονότα, δεν έχουν σταθερή και προκαθορισμένη διάρκεια. Χαρακτηρίζονται ως απρόβλεπτοι, απότομοι και χρονικά άρρυθμοι παράγοντες. Για το λόγο αυτό δεν μπορούν να ενταχθούν στη συνιστώσα της τάσης, την εποχική και κυκλική κύμανση.

Μετακινήσεις ημερομηνιών μεγάλων εορτών

Οι κινητές εορτές που η χρονική τους τοποθέτηση, μεταβάλλεται ανά έτος, επιδρούν στις παρατηρήσεις και τη συμπεριφορά των χρονοσειρών (π.χ. Πάσχα).

Αριθμός ημερών αργίας κατά μήνα

Ο αριθμός των ημερών αργίας (Κυριακές και εορτασμοί), παρουσιάζουν απόκλιση ανά μήνα, κατά τη διάρκεια ενός έτους. Η μεταβολή αυτή έχει ως αποτέλεσμα, την επίδραση σε μεγέθη όπως ο αριθμός των μηνιαίων ατυχημάτων, η μηνιαία κίνηση των καταστημάτων κλπ.

Ο αριθμός ημερών κάθε μήνα

Ένας ακόμα παράγοντας που επιδρά στη συμπεριφορά των χρονοσειρών, είναι η διαφορά των ημερών ανά μήνα και έτος. Η απόκλιση μιας ημέρας μεταξύ των μηνών ενός έτους και ανάμεσα στα δίσεκτα και μη δίσεκτα έτη, συντελεί στη διαμόρφωση διαφορετικών παρατηρήσεων στην εξέλιξη του χρόνου.

4.1.4. ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΙΣΤΩΣΩΝ ΜΙΑΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΑΣ

Για την πραγματοποίηση της λήψης των προβλέψεων απαιτείται η αναγνώριση του υπαινισσόμενου σχήματος συμπεριφοράς και η προβολή του στο μέλλον, υπό την προϋπόθεση ότι το πρότυπο συμπεριφοράς της χρονοσειράς στο παρελθόν θα συνεχίσει να υφίσταται και στο μέλλον. Υποθέτουμε ότι οι εποχικές και οι κυκλικές κυμάνσεις, οι μακροχρόνιες και οι πιθανές τυχαίες μεταβολές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και ενεργούν αθροιστικά.

Έτσι τα χρησιμοποιούμενα υποδείγματα είναι:

- Το προσθετικό υπόδειγμα (άθροισμα των κύριων συνιστωσών): $Y_t = T_t + S_t + C_t + R_t$
- Το πολλαπλασιαστικό υπόδειγμα (γινόμενο των κύριων συνιστωσών):
 $Y_t = T_t * C_t * S_t * R_t$
- Το μικτό μοντέλο

Το βασικό γνώρισμα του προσθετικού υποδείγματος είναι ότι όλες οι συνιστώσες της τιμής Y_t της χρονοσειράς είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και εκφράζονται στην ίδια μονάδα μέτρησης (Y). Ενώ στην περίπτωση του πολλαπλασιαστικού μοντέλου, μόνο η τάση εκφράζεται στην ίδια μονάδα μέτρησης με την Y , οι υπόλοιπες συνιστώσες είναι δείκτες (καθαροί αριθμοί χωρίς μονάδα μέτρησης)

4.1.5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Η κλασική ανάλυση των χρονοσειρών εστιάζει στην μεμονωμένη εξέταση και διερεύνηση των παραπάνω συνιστωσών, στον ποσοτικό προσδιορισμό και στην αξιολόγηση των σχετικών συμπερασμάτων. Για την διερεύνηση μιας χρονοσειράς με βάση την κλασική ανάλυση ακολουθείται η εξής διαδικασία:

1. Υπολογισμός Μακροχρόνιας Τάσης
2. Προσδιορισμός Εποχικότητας
3. Απαλοιφή Εποχικών Κυμάνσεων
4. Απαλοιφή Μακροχρόνιας Τάσης
5. Προσδιορισμός Κυκλικών Κυμάνσεων
6. Απαλοιφή Κυκλικών Κυμάνσεων

Η διαδικασία αυτή βασίζεται και διαμορφώνεται με βάση τον τρόπο σύνδεσης των συνιστωσών με στόχο την αποσύνθεση της χρονοσειράς. Έτσι καθίσταται δυνατό να γνωρίζουμε σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο, ανάλογα με το υπόδειγμα σύνδεσης, ποιο είναι το επίπεδο κάθε συνιστώσας και ποια η συμβολή του στην διαμόρφωση της τιμής της χρονοσειράς. Η κλασική ανάλυση χρονολογικών σειρών μπορεί να πραγματοποιηθεί με τους εξής παρακάτω τρόπους:

Μέθοδος προσδιορισμού της μακροχρόνιας τάσης: η μακροχρόνια τάση μιας χρονοσειράς καθορίζεται και εξετάζεται είτε με την προσαρμογή της μιας κατάλληλης εξίσωσης τάσης είτε με τον προσδιορισμό ορισμένων ποσοτικών εκφράσεων γνωστών ως κινητών μέσων.

Μέθοδος προσδιορισμού της εποχικότητας: η εποχικότητα μιας χρονοσειράς προσδιορίζεται και διερευνάται με τους εξής τρόπους:

- Ποσοστών ως προς τον μηνιαίο μέσο
- Ποσοστών ως προς την μηνιαία τάση
- Ποσοστών ως προς τον μηνιαίο κινητό μέσο

Μέθοδος προσδιορισμού της κυκλικότητας: για τον προσδιορισμό, την περιγραφή και την διερεύνηση της κυκλικότητας μιας χρονολογικής σειράς ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία:

1. Απαλοιφή της εποχικότητας
2. Απαλοιφή της μακροχρόνιας τάσης
3. Υπολογισμός/προσδιορισμός εκ νέου των κινητών μέσων με την απαλοιφή των άρρυθμων παραγόντων
4. Υπολογισμός δεικτών κυκλικότητας

4.1.6. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Η στατιστική ανάλυση των χρονολογικών σειρών αποσκοπεί στην ποσοτική μέτρηση και τον διαχωρισμό των συνιστωσών που την απαρτίζουν. Η μελέτη των χρονολογικών σειρών προϋποθέτει το διαχωρισμό των συνιστωσών, καθώς ένα ποσοστό είναι απαραίτητο να αφαιρεθεί ή να μελετηθεί ανεξάρτητα. Η απαλοιφή της τάσης είναι απαραίτητη, όταν πρέπει να ερευνηθεί η συμπεριφορά της χρονολογικής σειράς, χωρίς αυτήν. Η κυκλική συνιστώσα μελετάται μεμονωμένα και έχει ιδιαίτερη βαρύτητα όταν πρόκειται για οικονομικές δραστηριότητες. Η απαλοιφή της εποχικότητας δημιουργεί ευνοϊκότερες συνθήκες για τη σύγκριση των τιμών μιας χρονολογικής σειράς, όπως είναι για παράδειγμα οι μηνιαίες παρατηρήσεις. Μέσα από τη μελέτη των συνιστωσών δύναται να προβλέψουμε τη συμπεριφορά μιας χρονολογικής σειράς, καθώς εξετάζεται το ιστορικό της και διερευνώνται οι μελλοντικές της προοπτικές.

Η διαδικασία ανάλυσης των χρονολογικών σειρών και λήψης προβλέψεων, περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

- Ελέγχεται και διασφαλίζεται ότι η χρονοσειρά παρουσιάζει σταθερή συμπεριφορά
- Διασφαλίζεται η μη ύπαρξη περιοδικότητας
- Παράγεται το κατάλληλο μοντέλο με τη βέλτιστη προσαρμογή στα δεδομένα
- Εκτίμηση των άγνωστων παραμέτρων του μοντέλου πρόβλεψης
- Χρήση του μοντέλου πρόβλεψης

Το χρονικό πλαίσιο της πρόβλεψης

Ως χρονικό πλαίσιο της πρόβλεψης (time frame) ορίζεται το μήκος του διαστήματος ανάμεσα στη χρονική στιγμή κατά την οποία πραγματοποιείται η πρόβλεψη και το χρονικό σημείο στο οποίο αναφέρεται η πρόβλεψη. Όσο αυξάνεται το χρονικό πλαίσιο τόσο δυσχεραίνει η λήψη μιας πρόβλεψης ως προς την ακρίβεια της προβλεπτικής ικανότητας. Τα χρονικά πλαίσια διακρίνονται σε άμεσα (μήκος < 1 μήνα), βραχυπρόθεσμα (1 μήνας < μήκος < 3 μήνες), μεσοπρόθεσμα (3 μήνες < μήκος < 2 έτη) και μακροπρόθεσμα (μήκος > 2 έτη). Η αποτελεσματικότητα της μεθόδου πρόβλεψης μέσω χρονολογικών σειρών, εξαρτάται από τη σταθερότητα του περιβάλλοντος.

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης (Autocorrelation Function ACF)

Είναι η γραφική παράσταση των συντελεστών αυτοσυσχέτισης. Ως συντελεστής αυτοσυσχέτισης ορίζεται ο στατικός δείκτης, ο οποίος αξιοποιείται στην ανάλυση χρονοσειρών για την εξέταση τυχαιότητας ή μη της χρονολογικής σειράς. Τυχαία χρονοσειρά καλείται εκείνη της οποίας οι παρατηρήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

r_k : συσχέτιση της χρονοσειράς με τον εαυτό της

r_1 : συσχέτιση διαδοχικών παρατηρήσεων της χρονοσειράς

r_2 : συσχέτιση παρατηρήσεων που απέχουν δύο χρονικές περιόδους

Η συνάρτηση μερικών αυτοσυσχετίσεων (Partial Autocorrelation Function)

Ο συντελεστής μερικής αυτοσυσχέτισης (ακ) υπολογίζει το βαθμό της σχέσης μεταξύ των y_t και y_{t-k} , δίχως την επίδραση των άλλων χρονικών υστερήσεων $1, 2, 3, \dots, k-1$. Υπολογίζεται με τη μέθοδο της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης (y_t =εξαρτημένη μεταβλητή και y_{t-1}, \dots, y_{t-k} =ανεξάρτητες μεταβλητές).

Λευκός Θόρυβος

Λευκός θόρυβος καλείται μια χρονοσειρά της οποίας οι τυχαίες μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και έχουν την ίδια κατανομή (independent & identically distributed, iid). Μια iid χρονολογική σειρά θεωρείται εντελώς τυχαία και δεν παρουσιάζει γραμμικές ή μη-γραμμικές αυτοσυσχετίσεις.

Τυχαίος Περίπατος

Ο τυχαίος περίπατος (random walk) αποτελεί μια μη-στάσιμη χρονολογική σειρά, όπου κάθε παρατήρηση παράγεται από την προηγούμενη, προσθέτοντας μια τυχαία τιμή, δηλαδή η χρονολογική σειρά θεωρείται τυχαίος περίπατος αν $x_t = x_{t-1} + \varepsilon_t$, όπου ε_t είναι η χρονοσειρά λευκού θορύβου.

Η ονομασία αποδίδεται στον τρόπο που προκύπτει η χρονοσειρά, δηλαδή στην κίνηση ενός στοιχείου σε μια ευθεία γραμμή (στο \mathbb{R}), που σε κάθε χρονικό σημείο,

πραγματοποιεί ένα τυχαίο βήμα μπρος ή πίσω ε_t από το σημείο που βρίσκεται x_{t-1} στο επόμενο x_t . Η χρονολογική σειρά τυχαίου περιπάτου θεωρείται μη-στάσιμη. Με βάση τις αρχικές διαφορές, παράγεται η στάσιμη χρονοσειρά του λευκού θορύβου.

Προσέγγιση Box-Jenkins

Η προσέγγιση Box-Jenkins, στοχεύει στην πρόβλεψη ενός εύρους δεδομένων, το οποίο βασίζεται και προσαρμόζεται σε μια καθορισμένη χρονολογική σειρά. Είναι μια συστηματική μέθοδος αναγνώρισης, προσαρμογής, ελέγχου και χρήσης στατιστικών υποδειγμάτων, η οποία στηρίζεται στην παρατήρηση των συναρτήσεων αυτοσυσχέτισης και μερικής αυτοσυσχέτισης των χρονοσειρών. Η μεθοδολογία στηρίζεται στη χρησιμοποίηση των διαφορών μεταξύ σημείων δεδομένων για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων. Μετά την αναγνώριση του στατιστικού υποδείγματος και την παρατήρηση των συναρτήσεων αυτοσυσχέτισης και μερικής αυτοσυσχέτισης, πραγματοποιείται εκτίμηση των τιμών των παραμέτρων. Στη συνέχεια γίνεται επαλήθευση κατά πόσο το συγκεκριμένο στατιστικό υπόδειγμα είναι ικανοποιητικό. Τέλος μέσα από δοκιμές επαλήθευσης καταδεικνύονται οι τροποποιήσεις που απαιτούνται να γίνουν για να θεωρηθεί ένα υπόδειγμα ικανοποιητικό, σε περίπτωση που δεν είναι. Το μοντέλο B-J, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάλυση ποικίλων τύπων δεδομένων χρονολογικών σειρών για λόγους πρόβλεψης.

Το μοντέλο δημιουργήθηκε από τους δύο μαθηματικούς George Box και Gwilym Jenkins, τη δεκαετία του 1960.

Μέσα από την ανάγκη για γνώση υποδειγμάτων, με διαγράμματα αυτοσυσχέτισης που δύναται να αναγνωριστούν με ευκολία, διαμορφώθηκαν τρεις στάσιμες στοχαστικές διαδικασίες, που εμφανίζουν ιδιαίτερη χρησιμότητα για τις χρονοσειρές:

- Αυτοπαλινδρομική (**AR**)
- Τεχνική του κινητού μέσου (**MA**)
- Μικτή διαδικασία (**ARMA**)

Η τεχνική Box-Jenkins ARIMA, παράγει υπόδειγμα στην πιο γενική μορφή σε μια διακριτή χρονοσειρά, ως συνάρτηση αυτοπαλινδρομούμενων όρων, κινούμενων μέσων και μιας σταθεράς. Στο εκτιμώμενο μοντέλο συμπεριλαμβάνεται ένας εποχικός και ένας μη εποχικός παράγοντας και η γενική του μορφή διατυπώνεται ως εξής:

ARIMA (p,d,q) (P,D,Q)s,

όπου:

p: τάξη αυτοπαλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα

d: τάξη των προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα

q: τάξη κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα

P: τάξη αυτοπαλινδρόμησης του εποχικού παράγοντα

D: τάξη των προς τα πίσω διαφορών του εποχικού παράγοντα

Q: τάξη κινούμενου μέσου του εποχικού παράγοντα

s: εποχικότητα της χρονοσειράς

Στάδια μεθόδου Box-Jenkins

Στάδιο 1^ο

Ταυτοποίηση

Στο στάδιο της ταυτοποίησης, επιλέγεται ένα δοκιμαστικό μοντέλο που είναι σε θέση να εξετάσει αν υπάρχουν βασικά χαρακτηριστικά στη χρονοσειρά (τάση και εποχικότητα). Επιπροσθέτως πραγματοποιείται γραφική απεικόνιση της μεταβλητής της χρονοσειράς και των συναρτήσεων αυτοσυσχέτισης και μερικής συσχέτισης. Καθορίζονται οι τιμές των p , d , q του υποδείγματος ARIMA (p , d , q), αφού πρώτα προσδιοριστεί ο αριθμός των διαφορών d που είναι απαραίτητες για να μετασχηματιστεί η σειρά σε στάσιμη εφόσον δεν είναι. Για να εξακριβωθεί εάν η σειρά είναι στάσιμη ή όχι, εξετάζεται η δειγματική συνάρτηση αυτοσυσχέτισης. Σε περίπτωση που οι αυτοσυσχετίσεις συγκλίνουν προς το μηδέν, τότε πιθανότατα είναι μη στάσιμη και πρέπει να μετατραπεί. Ως προς την επιλογή του υποδείγματος, προτιμάται ένα μικρότερο υπόδειγμα σε σχέση με ένα μεγαλύτερο, λόγω ότι οδηγεί σε καλύτερες προβλέψεις (κριτήριο οικονομικότητας).

Στάδιο 2°

Εκτίμηση των παραμέτρων του υποδείγματος

Μετά το στάδιο της ταυτοποίησης και τον προσδιορισμό των τιμών των p και q , εκτιμώνται οι συντελεστές του υποδείγματος ARIMA (p, d, q). Εφόσον εκτιμηθούν οι p και q παράμετροι, δύναται να υπολογιστούν οι διακυμάνσεις τους και τα διαστήματα εμπιστοσύνης τους και να ελεγχθεί η σημαντικότητάς τους.

Στάδιο 3°

Διαγνωστικός έλεγχος

Μετά την ολοκλήρωση των σταδίων ταυτοποίησης και της εκτίμησης, ελέγχεται η επάρκεια του εκτιμώμενου υποδείγματος. Ο έλεγχος της καταλληλότητας του υποδείγματος στηρίζεται σε τέσσερις άξονες, οι οποίοι είναι:

- Η σημαντικότητα των συντελεστών
- Η σταθερότητα των συντελεστών
- Οι ιδιότητες των καταλοίπων
- Η προβλεπτική ικανότητα του υποδείγματος (πρόβλεψη με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια, μελλοντικών τιμών της σειράς)

Σύμφωνα με τα παραπάνω, πραγματοποιείται έλεγχος της καλής προσαρμογής του υποδείγματος, δηλαδή το πόσο καλά ταιριάζει το υπόδειγμα με τα δεδομένα της σειράς και κρίνεται αν θα χρησιμοποιηθεί ή όχι ως μοντέλο πρόβλεψης.

Στάδιο 4°

Αξιολόγηση του υποδείγματος

Στο στάδιο αυτό αξιολογείται η ικανότητα του υποδείγματος να προβλέπει με την μέγιστη δυνατή ακρίβεια μελλοντικές τιμές της σειράς. Τα κυριότερα κριτήρια για την αξιολόγηση της καταλληλότητας του υποδείγματος, ως προς την προβλεπτική του ικανότητα είναι:

- Ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος (Root Mean Square Error)

- Μέσο Απόλυτο Σφάλμα (Mean Absolute Error)
- Μέσο Απόλυτο Ποσοστιαίο Σφάλμα (Mean Absolute Percentage Error)

Στάδιο 5°

Επιλογή κατάλληλου υποδείγματος

Η διαδικασία επιλογής του καταλληλότερου υποδείγματος στηρίζεται σε δύο δημοφιλή πληροφοριακά κριτήρια, που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση χρονολογικών σειρών, τα οποία είναι:

Το κριτήριο SBC (Schwartz Bayesian Criterion)

Το κριτήριο AIC (Akaike Information Criterion)

$$AIC = \ln(s^2) + 2n/T$$

$$SBC = \ln(s^2) + n \cdot \ln(T)$$

Όπου

S^2 : η εκτίμηση της διακύμανσης των καταλοίπων

n : το πλήθος των εκτιμώμενων παραμέτρων του υποδείγματος ($p+q+c$), όπου c είναι σταθερά (συνήθως ως σταθερά λογίζεται η μονάδα) και

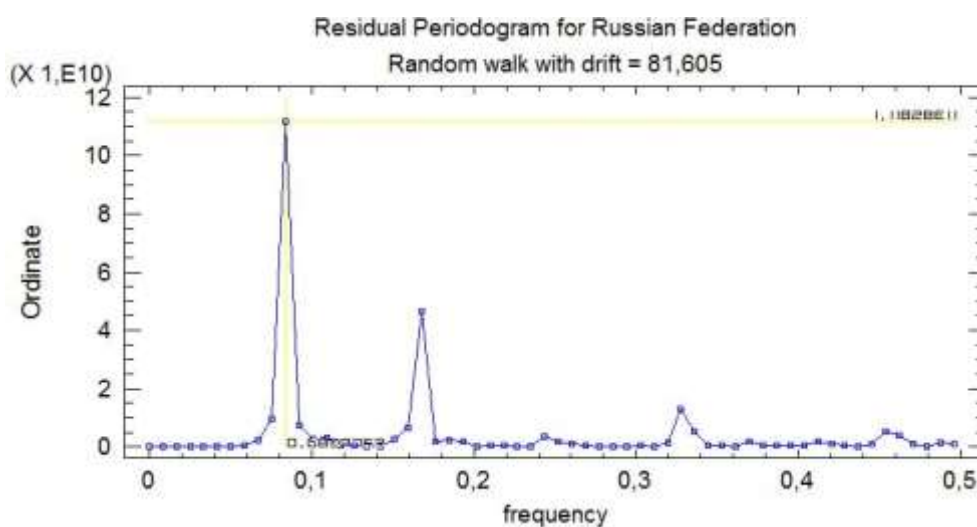
T : το πλήθος των παρατηρήσεων που χρησιμοποιούνται στην παλινδρόμηση

4.2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΒΛΕΠΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΡΩΣΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ STATGRAPHICS

Στην τελευταία ενότητα της παρούσας εργασίας πραγματοποιείται μηνιαία πρόβλεψη ενός έτους για το πως αναμένεται να εξελιχθούν οι αφίξεις των Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα. Για τη διενέργεια της προβλεπτικής διαδικασίας θα γίνει χρήση του στατιστικού προγράμματος Statgraphic. Το διάστημα πρόβλεψης είναι από τον Ιανουάριο του 2020 έως το Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Τα δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν για την εκτίμηση της ρωσικής τουριστικής κίνησης στους ελληνικούς προορισμούς, είναι οι μηνιαίες αφίξεις για δέκα έτη και αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος. Ο συνολικός αριθμός των

παρατηρήσεων που εισάγουμε για την δημιουργία της χρονολογικής σειράς ανέρχεται στις 120.

Σε πρώτο στάδιο διερευνούμε αν η υπό εξέταση χρονοσειρά είναι εποχική ή όχι. Με βάση τα παρακάτω διαγνωστικά γραφήματα αυτοσυσχέτισης και μερικής συσχέτισης διαπιστώνουμε ότι η χρονοσειρά εμφανίζει εποχικότητα στο 12μηνο , γεγονός που επαληθεύεται και στο περιοδόγραμμα που ακολουθεί.



Εικόνα: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς εξερχόμενων Ρώσων τουριστών

Για τον προσδιορισμό της εποχικότητας (S) εφαρμόζουμε το τύπο $S=1/T$, όπου T η τετμημένη της πρώτης μεγάλης κορυφής κοντά στον πρώτο περίοδο (το πρώτο μέγιστο σημείο), η οποία στην προκειμένη περίπτωση ισούται με 0,839. Επομένως $S=1/0,0839=11,92\approx 12$. Με βάση το συγκεκριμένο αποτέλεσμα , η συνιστώσα της εποχικότητας για την χρονοσειρά των αφίξεων των Ρώσων τουριστών είναι 12 μήνες.

Λαμβάνοντας υπόψιν το βαθμό της περιοδικότητας, παραμετροποιούμε τα δεδομένα της χρονοσειράς, προκειμένου να εξάγουμε μοντέλα πρόβλεψης προς αναζήτηση του καταλληλότερου. Παρακάτω παρουσιάζονται τα κυριότερα σημεία της ανάλυσης που διενεργήθηκε με χρήση του υποδείγματος $ARIMA(0,0,5)\times(0,1,1)_{12}$ with constant.

Forecasting Russian Federation

Μεταβλητή: Αφίξεις Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα

Αριθμός Παρατηρήσεων : 120

Σημείο Έναρξης: 1/10

Χρονικό Βήμα: 1 μήνας

Εποχικότητα: 12

Τάξη Εποχικών Κυμάνσεων: 1

Μοντέλο που επιλέχθηκε: ARIMA(0,0,5) x (0,1,1) 12 with constant

Αριθμός Προβλέψεων: 12

Στατιστικά Μέτρα	Εκτίμηση
Τετραγωνική ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος(RMSE)	25617,5
Μέσο απόλυτο σφάλμα(MAE)	14587,6
Μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα(MAPE)	34,0173
Μέσο σφάλμα(ME)	2997,34
Μέσο ποσοστιαίο σφάλμα(MPE)	-7,51706

Πίνακας 22: Αξιολόγηση της ικανότητας πρόβλεψης του μοντέλου ARIMA(0,0,5)x(0,1,1)12

Παράμετρος	Εκτιμήτρια	Τυπικό Σφάλμα	Τιμή Συναρτησης(t)	Στατική Σημαντ.(P-value)
MA(1)	-0,379307	0,096477	-3,93158	0,000155
MA(2)	-0,497509	0,0933841	-5,32755	0,000001
MA(3)	-0,252283	0,102489	-2,46156	0,015528
MA(4)	-0,436887	0,09298	-4,69872	0,000008
MA(5)	-0,255354	0,0940029	-2,71645	0,007764
SMA(1)	0,860923	0,0370456	23,2396	0
Mean	0,0190418	0,0172461	1,10412	0,272164
Constant	0,0190418			

Πίνακας 23: Σύνοψη μοντέλου ARIMA

Εκτιμώμενη διακύμανση λευκού θορύβου: 0,0391832 με 101 μοίρες ελευθερία

Εκτιμώμενη τυπική απόκλιση λευκού θορύβου: 0,197947

Αριθμός επαναλήψεων: 9

Συγκριτικό Μοντέλο

Μεταβλητή= Αφίξεις Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα

Αριθμός παρατηρήσεων=120

Σημείο έναρξης=1/10

Διάστημα δειγματοληψίας=1,0 μήνας

Εποχικότητα=12

Μοντέλα

(A) Simple exponential smoothing with alpha = 0,9999

(B) Brown's linear exp. smoothing with alpha = 0,9999

Seasonal adjustment: Multiplicative

(C) Brown's quadratic exp. smoothing with alpha = 0,1125

Seasonal adjustment: Multiplicative

(D) Winter's exp. smoothing with alpha = 0,1476, beta = 0,0303, gamma = 0,2194

(E) ARIMA(0,0,5)x(0,1,1)₁₂ with constant

Math adjustment: Log base 10

Μοντέλο	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE
(A)	46013,8	29467,6	106,738	80,94	-62,2761
(B)	42269,8	23289	68,3446	-775,958	-11,3459
(C)	27003,6	16624,6	47,3434	3366,25	-16,6798
(D)	31479,2	19551,7	63,9149	-682,936	-43,3971
(E)	25617,5	14587,6	34,0173	2997,34	-7,51706

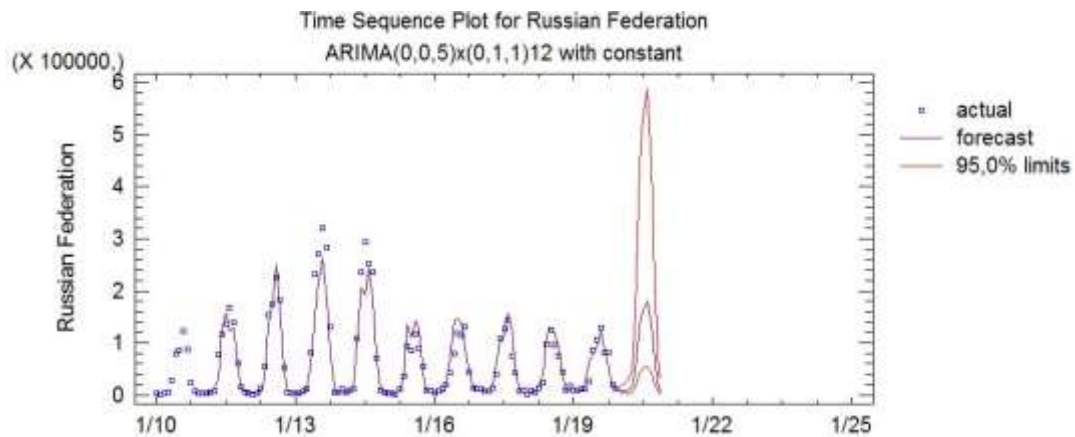
Πίνακας 24: Εκτιμώμενα Στατιστικά Μεγέθη των Συγκρινόμενων Μοντέλων

Μοντέλο	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(A)	46013,8	*	***	***	OK	***
(B)	42269,8	***	***	***	OK	OK
(C)	27003,6	OK	**	***	OK	OK
(D)	31479,2	OK	***	***	***	***
(E)	25617,5	OK	OK	OK	OK	OK

Πίνακας 25: Έλεγχος Καταλοίπων των Συγκρινόμενων Μοντέλων

Αφού εξετάσαμε και τα πέντε μοντέλα αυτό που προκρίνεται είναι το (E) ARIMA με σταθερά και θεωρείται το καταλληλότερο για την λήψη προβλέψεων για το διάστημα Ιανουάριος 2020-Δεκέμβριος 2020. Η επιλογή του τελικού υποδείγματος στηρίχθηκε στα εξής σημεία:

- Η στατιστική σημαντικότητα (p-value) των συντελεστών του μοντέλου πρόβλεψης είναι μικρότερη από 0,1
- Στον έλεγχο των καταλοίπων περνάει και τους πέντε ελέγχους, έχοντας παράλληλα την μικρότερη ρίζα του μέσου τετραγωνικού σφάλματος (RMSE) σε σύγκριση με τα υπόλοιπα μοντέλα
- Οι μπάρες στα διαγράμματα αυτοσυσχέτισης και μερικής συσχέτισης είναι εντός των πλαισίων



Εικόνα: Γράφημα Χρονοσειράς με πρόβλεψη αφίξεων Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις που πραγματοποιήθηκαν βάσει του υποδείγματος ARIMA (0,0,5) x (0,1,1) 12 with constant και το αντίστοιχο διάστημα εμπιστοσύνης.

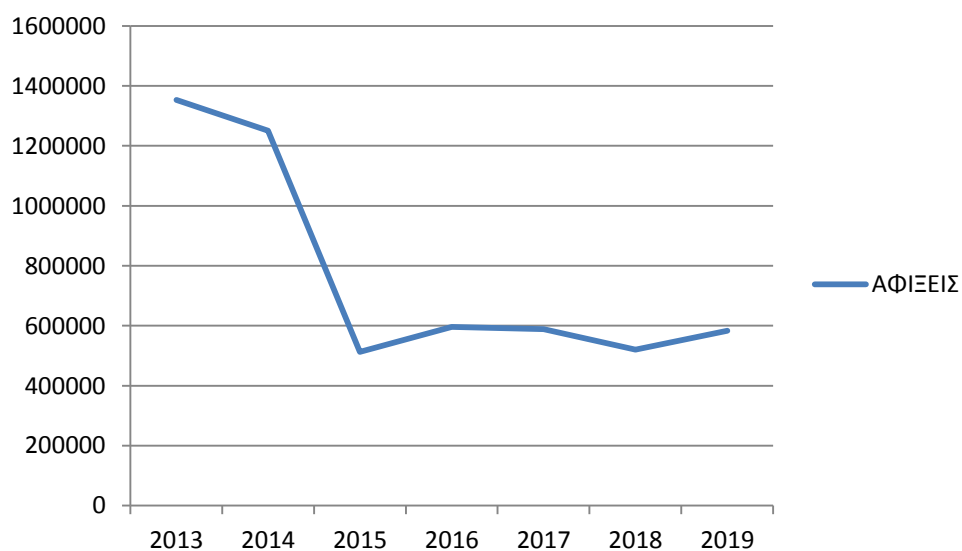
Περίοδος	Πρόβλεψη	Κατώτερο Όριο(95%)	Ανώτερο Όριο (95%)
Ιαν-20	6998,63	2833,59	17285,7
Φεβ-20	7469,49	2839,99	19645,6
Μαρ-20	9272,82	3191,71	26940,2
Απρ-20	15533,8	5219,32	46231,9
Μαϊ-20	49239,4	15436,1	157068
Ιουν-20	135959	41663,1	443674
Ιουλ-20	162817	49893,3	531319
Αυγ-20	180129	55198,4	587813
Σεπ-20	135330	41470,3	441621
Οκτ-20	67942,9	20820,3	221718
Νοε-20	12248,9	3753,53	39971,7
Δεκ-20	9824,45	3010,59	32060,1

Πίνακας 26: Πρόβλεψη Αφίξεων Ρώσων Τουριστών στην Ελλάδα

4.2.1. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΟΥ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ STATGRAPHIC

Έτος	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Αφίξεις	1352,9	1250,2	512,8	595,5	588,7	520,2	582,9
Μεταβολή		-7,59	-59,98	16,12	-1,14	-11,63	12,05

Πίνακας 27: Πραγματικές αφίξεις (χιλ.) Ρώσων την περίοδο 2013-2019



Διάγραμμα 20: Εξέλιξη των ρωσικών αφίξεων στους ελληνικούς προορισμούς, 2013-2019

Η εξέλιξη της ρωσικής τουριστικής κίνησης, εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις, στην πάροδο του χρόνου. Η Κρίση της Κριμαίας και οι κυρώσεις που έπληξαν τη Ρωσική Ομοσπονδία, είχαν ως συνέπεια ο εξερχόμενος τουρισμός να μειωθεί σε μεγάλο βαθμό, όπως αναλύεται σε προηγούμενη ενότητα της εργασίας. Ωστόσο από το 2018, παρουσιάζεται ανάκαμψη στην εξέλιξη των ρωσικών αφίξεων, με τις προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη να είναι ιδιαίτερα αισιόδοξες.

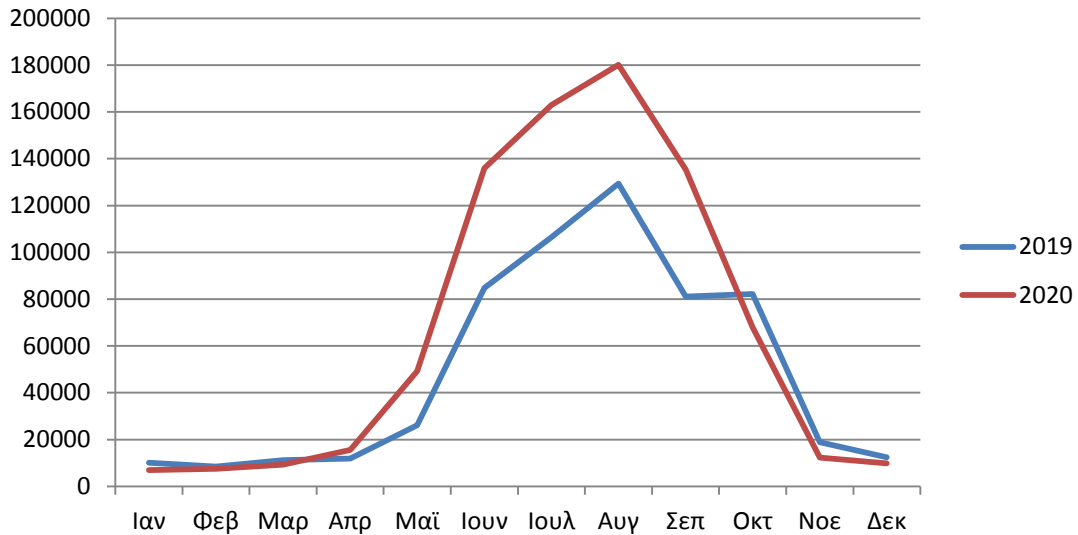
Περίοδος	Πρόβλεψη (Έτος 2020)	Έτος 2019	Μεταβολή %
Ιαν	6999	10111	-44,47
Φεβ	7469	8495	-13,73
Μαρ	9273	11257	-21,40
Απρ	15534	11831	23,84
Μαϊ	49239	26090	47,01
Ιουν	135959	84748	37,67
Ιουλ	162817	106374	34,67
Αυγ	180129	129372	28,18
Σεπ	135330	81162	40,03
Οκτ	67943	82167	-20,94
Νοε	12249	18877	-54,11
Δεκ	9824	12396	-26,18
Σύνολο	792765	582880	26,48

Πίνακας 28: Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων

Με βάση την πρόβλεψη των αφίξεων για το επόμενο έτος παρατηρούμε τα εξής:

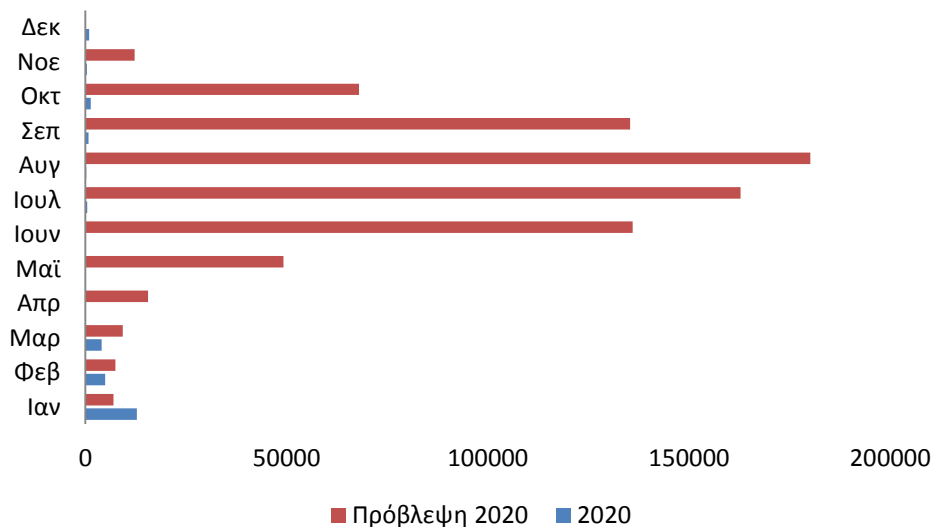
- Παρουσιάζεται αύξηση των ρωσικών αφίξεων την τουριστική σεζόν και μείωση την περίοδο Οκτώβριος-Απρίλιος.
- Ο κύριος όγκος των Ρώσων τουριστών επισκέπτεται την Ελλάδα την τουριστική περίοδο (Απρίλιος-Σεπτέμβριος), με το Σεπτέμβριο να καταγράφεται η υψηλότερη τιμή.
- Τα δεδομένα της πρόβλεψης χαρακτηρίζονται από εποχικότητα, χαρακτηριστικό που εμφανίζεται και τα προηγούμενα έτη. Πιο συγκεκριμένα το 60,4 % των Ρώσων τουριστών επισκέπτεται τους ελληνικούς προορισμούς τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Χαμηλότερη τιμή του ρωσικού εισερχόμενου τουρισμού παρουσιάζεται το Φεβρουάριο.
- Παρατηρείται αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2019), η οποία υπολογίζεται σε 26,47 %.
- Υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση καταγράφεται τον Μάιο (47,01 %).

- Αντίστοιχα μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση παρουσιάζεται τον Νοέμβριο (-54,11 %)



Διάγραμμα 21: Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων, 2019-2020, ΤτΕ

Κατά την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας δεν λήφθηκαν υπόψιν τα γεγονότα και οι επιπτώσεις της πανδημίας. Ωστόσο, με στόχο την κατάδειξη της σημαντικότητας του ρωσικού τουρισμού για τους ελληνικούς προορισμούς και της δυναμικής που εμφάνιζε, παρουσιάζεται παρακάτω η σύγκριση των προβλέψεων των αφίξεων με τα πραγματικά δεδομένα.



Διάγραμμα 22: Σύγκριση πραγματικών αφίξεων και προβλέψεων για το 2020, ΤτΕ

Η εξέλιξη του εισερχόμενου ρωσικού τουρισμού, παρά τις αισιόδοξες προοπτικές σημείωσε ανάσχεση μετά το ξέσπασμα της πανδημίας. Οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί που επιβλήθηκαν σε συνδυασμό με το κλίμα φόβου και με άλλους παράγοντες (πολιτική κατάσταση, βίζες, αναστολή λειτουργίας tour operator κ.λπ.), οδήγησαν σε σημαντικές απώλειες στον τουρισμό από τη Ρωσία. Το μέγεθος των αρνητικών επιπτώσεων αποτυπώνεται στην αναλογία των αφίξεων με τα δεδομένα πρόβλεψης για το 2020, που παραθέτονται στην παρούσα εργασία. Με βάση το παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε τη ραγδαία μείωση έως και το μηδενισμό αφίξεων (Ιούνιος) των Ρώσων για το συγκεκριμένο έτος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Ziegel, E.R. et al., 1995. Time Series Analysis, Forecasting, and Control. Technometrics, 37(2), p.238. Available at: <http://dx.doi.org/10.2307/1269640>.

<https://www.britannica.com/science/statistics/Residual-analysis#ref367512>

<https://www.investopedia.com/terms/t/timeseries.asp>

http://www.math.ntua.gr/~kokolakis/SEMFE/TimeSeries_Ch_1.pdf

<https://www.investopedia.com/terms/b/box-jenkins-model.asp>

<http://users.auth.gr/dkugiu/Teach/DataAnalysis/Chp6.pdf>

<https://machinelearningmastery.com/gentle-introduction-box-jenkins-method-time-series-forecasting/>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται διαχρονικά στους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς, με τις αφίξεις να αυξάνονται σε ετήσιο ρυθμό, προσελκύοντας τουρίστες από όλα τα μέρη του πλανήτη. Το πλούσιο τουριστικό προϊόν καθιστά τους ελληνικούς προορισμούς ιδανική επιλογή για όλες τις εποχές του χρόνου.

Ωστόσο βάση της διαμόρφωσης των αφίξεων στους ελληνικούς προορισμούς, παρατηρείται έντονη εποχικότητα. Ο κύριος όγκος τουριστικής εισροής συγκεντρώνεται στους θερινούς μήνες, με τους προορισμούς που προσφέρουν το δίπτυχο Ήλιος & Θάλασσα, να αποτελούν κύριο πόλο έλξης. Σημαντικός παράγοντας επίσης στην εξέλιξη του ελληνικού τουρισμού αποτελεί και ο ισχυρός ανταγωνισμός από χώρες με παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά που προσφέρει η Ελλάδα. Ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος τίθεται απαραίτητος προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία. Με την ενδυνάμωση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, δύναται η προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού τουριστών και σε περιόδους που δε τοποθετούνται μόνο κατά τη θερινή περίοδο. Για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού, είναι ιδιαίτερα σημαντική η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και η ενίσχυση της λειτουργίας των προορισμών (π.χ. δημόσιες υποδομές, πληροφόρηση, καθαριότητα κ.λπ.). Η διαμόρφωση της στρατηγικής ανάπτυξης θα πρέπει να συνοδεύεται από τις κατάλληλες ενέργειες προβολής και προώθησης (διαφημιστικές καμπάνιες, συμμετοχή σε εκθέσεις τουρισμού κ.λπ.) και την προσαρμογή και στόχευση σε τουριστικές αγορές υψηλής δαπάνης, όπως είναι η ρωσική.

Η δυναμική του ρωσικού τουρισμού και οι προοπτικές εξέλιξης του, όντας μια από τις κύριες αναδυόμενες τουριστικές αγορές, δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης, για την εξέλιξη του ελληνικού τουρισμού. Επομένως η διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και οι ενέργειες προσέλκυσης, πρέπει να προσαρμοστούν και να συνάδουν με τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης αγοράς. Η ενίσχυση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, η εστίαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (π.χ. θρησκευτικός τουρισμός), η αύξηση των αεροπορικών συνδέσεων και οι ευνοϊκότερες διαδικασίες στην έκδοση βίζας, αποτελούν μερικές από τις ενέργειες για την περαιτέρω προσέλκυση των Ρώσων τουριστών.

Οι διαχρονικοί δεσμοί που συνδέουν τους δύο λαούς που εδράζονται σε πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο, με την περαιτέρω καλλιέργεια των σχέσεων στην πάροδο του χρόνου καθώς και το γεγονός ότι η Ελλάδα προσφέρει ένα πλούσιο τουριστικό προϊόν, δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης του εισερχόμενου τουρισμού από τη χώρα που αναλύθηκε στη συγκεκριμένη εργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Λαγός Δ. (2005), Τουριστική Οικονομική, σπ.π σελ. 62.

Εννοιολογική Προσέγγιση του Τουρισμού, Βελισσαρίου Ευστάθιος, καθηγητής Τουριστικής Οικονομίας

Χασιώτης Κ. Ι. (1997), Οι Έλληνες της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης-Μετοικεσίες και Εκτοπισμοί-Οργάνωση και Ιδεολογία, University Studio Press

Ξενόγλωσση

Patsouratis *, V., Frangouli, Z. & Anastasopoulos, G., 2005. Competition in tourism among the Mediterranean countries. Applied Economics, 37(16), pp.1865–1870. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/00036840500217226>.

Sotiriadis, M.D. & Varvaressos, S., 2015. A Strategic Analysis of the Greek Leisure Tourism: Competitive Position, Issues and Challenges. Mediterranean Journal of Social Sciences. Available at: <http://dx.doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n1s1p319>.

Buhalis, D., 2001. Tourism in Greece: Strategic Analysis and Challenges. Current Issues in Tourism, 4(5), pp.440–480. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/13683500108667898>.

Hunt, J.D. & Layne, D., 1991. Evolution Of Travel And Tourism Terminology And Definitions. Journal of Travel Research, 29(4), pp.7–11. Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/004728759102900402>.

Tribe, J., 2009. Chapter 1. Philosophical Issues in Tourism. Philosophical Issues in Tourism, pp.3–22. Available at: <http://dx.doi.org/10.21832/9781845410988-002>.

Yu, X. et al., 2012. Are You a Tourist? Tourism Definition from the Tourist Perspective. Tourism Analysis, 17(4), pp.445–457. Available at: <http://dx.doi.org/10.3727/108354212x13473157390687>.

World Tourism Organization (2021), International Tourism Highlights, 2020 Edition, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422456>.

Aiello, L. ed., 2014. Handbook of Research on Management of Cultural Products. Advances in Marketing, Customer Relationship Management, and E-Services. Available at: <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-4666-5007-7>.

UKEssays. November 2018. Definition of tourism. [online]. Available from: <https://www.ukessays.com/essays/tourism/definition-of-tourism.php?vref=1> [Accessed 26 March 2022].

Anon, 1980. The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry. Neil Leiper. Annals of Tourism Research, vol. 6, no. 4, October/December 1979, pp. 390-407. Department of Habitational Resources, University of Wisconsin-Stout, Menomonie, Wisconsin 54751. \$6. Journal of Travel Research, 19(1), pp.38–38. Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/004728758001900184>.

Esen, Şaban & Uyar, Hande. (2010). COMPETITIVENESS OF TOURISM AND THE EVALUATION OF TURKEY ACCORDING INTERNATIONAL TOURISM COMPETITIVE CRITERIA.

Brondoni, S.M., 2016. Global Tourism Management. Mass, Experience and Sensations Tourism. Symphonya. Emerging Issues in Management, (1), pp.7–24. Available at: <http://dx.doi.org/10.4468/2016.1.02brondoni>.

Katsikari, C. et al., 2020. Push and Pull Travel Motivation: Segmentation of the Greek Market for Social Media Marketing in Tourism. Sustainability, 12(11), p.4770. Available at: <http://dx.doi.org/10.3390/su12114770>.

Dmitry Aleksandrovich KOZLOV, 2019., Current State and Prospects of Russian Outbound Tourism. Journal of Environmental Management and Tourism vol.9, is.6, p.1263 Available at: [https://doi.org/10.14505/jemt.9.6\(30\).16](https://doi.org/10.14505/jemt.9.6(30).16)

Aleksandrovich, K.D. & Alekseevich, P.L., 2015. Prospects of Russian Tourism in Greece. Mediterranean Journal of Social Sciences. Available at: <http://dx.doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n4s2p536>

Ziegel, E.R. et al., 1995. Time Series Analysis, Forecasting, and Control. Technometrics, 37(2), p.238. Available at: <http://dx.doi.org/10.2307/1269640>

Ηλεκτρονικές Πηγές

https://www.athensvoice.gr/life/travel/559620_toyristiki-viomihania-14-dis-taxidia-kai-2-toy-pagkosmioy-aep

https://todata360.worldbank.org/indicators/tot.direct.emp?country=BRA&indicator=24644&viz=line_chart&years=1995,2028

<https://wttc.org/Research/Economic-Impact>

<https://www.tourism-review.com/tourism-industry-is-the-pillar-of-economy-news11210>

<https://www.revfine.com/tourism-industry/>

<https://www.britannica.com/topic/tourism>

<https://www.visitbritain.org/introduction-tourism#:~:text=Types%20of%20tourism,visiting%20other%20parts%20of%20Britain>

<https://www.tugberkugurlu.com/archive/definintion-of-tourism-unwto-definition-of-tourism-what-is-tourism#:~:text=%22Tourism%20comprises%20the%20activities%20of,Tourism%20is%20different%20from%20travel.>

<https://www.rodiki.gr/article/365925/deka-lexeis-gia-ton-toyrismo>

<https://science.fandom.com/el/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

<https://www.kathimerini.gr/culture/493055/i-istoriki-exelixa-toy-toyrismo/>

https://opencourses.uoc.gr/courses/pluginfile.php/12575/mod_resource/content/0/TOURISTIKH_OIKONOMIKH_%2302.pdf

<http://iek-patras.ach.sch.gr/openeclass/openeclass/modules/document/file.php/TOURIST106/theoria%20tu%20turismu.pdf>

<https://business-travelblog.com/2019/12/14/11-%CE%B4%CE%B9%CF%83-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CF%83-%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%83->

[%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CE%B8%CE%B7/](#)

<https://www.tornosnews.gr/statistics/41559-pot-o-pagkosmios-toyrismos-synechizei-anodika-kai-to-2020-para-tis-proklhseis.html>

<https://ourworldindata.org/tourism>

<https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/international-tourism-receipts>

<https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/international-tourist-arrivals>

<https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>

<https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/>

<https://study.com/academy/lesson/a-historical-view-of-tourism.html>

<http://www.worldtourism.org/>

<https://wtd.unwto.org/content/world-tourism-day-2019>

<https://study.com/academy/lesson/tourism-characteristics-types.html>

<https://docplayer.gr/23873542-Ennoiologiki-proseggisi-toy-toyrismoy.html>

<https://www.grhotels.gr/>

<https://www.itep.gr/>

<https://static.eudoxus.gr/books/19/chapter-58519.pdf>

https://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf

<https://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/>

<https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>

<https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard>

<https://www.unwto.org/seasonality>

<https://www.unwto.org/tourism-flows-source-markets-and-destinations>

<https://www.unwto.org/statistics/country-fact-sheets>

<https://www.unwto.org/statistic/basic-tourism-statistics>

<https://www.unwto.org/country-profile-outbound-tourism>

<https://www.capital.gr/oikonomia/3482418/insete-23-4-dis-i-amesi-sumboli-tou-tourismou-stin-oikonomia-to-2019>

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1026637/o-toyrismos-edose-to-1-4-toy-aep/>

<https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-next-day-of-greek-tourism-gr-long-updated.pdf>

<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/tourismos/posa-xodepsan-i-xeni-touristes-stin-ellada-ti-dekaetia-2010-2019/>

https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/12/03_12_MKD_GR_2010-2019-1.pdf

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1546808/me-nea-rekor-kleinei-to-2019-i-elliniki-touristiki-agora>

<https://www.insider.gr/epiheiriseis/toyrismos/113616/oi-logoi-poy-oi-xenoi-toyristes-xodeyoyn-ligotera-stin-ellada>

<https://etravelnews.gr/insete-meiosi-30-mesis-dapanis-ana-tourista/>

<https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/>

<https://insete.gr/intelligence/>

<https://www.tornosnews.gr/statistics/index.1.html>

<https://www.reporter.gr/Eidhseis/Naytilia/418521-H-enischysh-ths-kroyazieras-kai-oi-prooptikes-gia-to-2020>

<https://mintour.gov.gr/en/megales-prooptikes-anaptyxis-gia-tin-elliniki-kroyaziera-2019-2021-synantiseis-toy-g-g-toyristikis-politikis-kai-anaptyxis-g-tzialla-stin-seatrade-cruise-med-me-koryfaiouys-omiloys-kroyazieras/>

<https://www.newsbeast.gr/travel/arthro/4957932/thetikes-oi-prooptikes-gia-tin-kroyaziera-stin-ellada>

<https://ellinikiaktoploia.net/k-mixalis-lampros-apologismos-gia-to-2020-kai-prooptikes-gia-to-2021-kai-ta-epomena-xronia-gia-tin-krouaziera/>

<https://www.insider.gr/epiheiriseis/toyrismos/115256/se-anodo-o-klados-ton-xenodoheion-pagkosmios-se-ptosi-i-ellada>

<https://www.businessnews.gr/epixeiriseis/epixeiriseis/ishyros-o-xenodoheiakos-klados>

<https://www.tovima.gr/2018/11/20/finance/ti-vlepoun-meletes-tou-sete-kai-tis-pwc-gia-ton-tourismo/>

<https://www.kathimerini.gr/economy/business/1065325/kathe-chronopragmatopoioyntai-ependyseis-1-dis-ston-xenodocheiako-klado/>

<https://www.capital.gr/oikonomia/3308784/alpha-bank-oi-epidoseis-kai-prooptikes-tou-ellinikou-tourismou>

<http://www.visitgreece.gr/en/destinations>

<https://www.capital.gr/epikairota/3472105/cnn-giati-i-ellada-auti-tin-ora-einai-isos-okaluteros-touristikos-proorismos-stin-europi>

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1026637/o-toyrismos-edose-to-1-4-toy-aep/>

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1038997/megali-i-exartisi-apo-ton-toyrismo/>

<https://hotelmag.gr/tourismos/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B7%CF%82-eurobank/>

<https://www.kathimerini.gr/opinion/695612/ellinikos-toyrismos-pera-apo-ton-ilio-kai-ti-thalassa/>

<https://www.tour-market.gr/politistikos-tourismos-to-periechomeno-yparchi-i-voulisi/>

<https://newpost.gr/taksidi/5c825fa7f7afc861782064ec/insete-oi-kyrioi-antagonistes-ton-ellinikon-proorismou-einai-oi-alloi-ellinikoi-proorismo>

<https://www.newsbeast.gr/travel/arthro/4617933/oi-kyrioi-antagonistes-ton-ellinikon-proorismou-einai-alloi-ellinikoi-proorismo>

<https://www.tourism-generis.com/en/Greece-s-competitors-912.htm>

<https://www.ekathimerini.com/economy/239015/state-is-greek-tourism-s-main-obstacle/>

<https://news.qtp.gr/2019/01/07/greek-tourism-rivals-turkey-cyprus-spain-make-comeback-in-2018/>

<https://www.statista.com/statistics/261726/countries-ranked-by-number-of-international-tourist-arrivals/>

<https://www.indexmundi.com/facts/indicators/ST.INT.ARVL>

<https://www.farandwide.com/s/most-visited-countries-792c34d8901f4bc9>

https://www.wikizero.com/en/World_Tourism_rankings

<https://www.businessinsider.com/best-countries-for-tourists-2019-where-to-travel?r=DE&IR=T#t25-greece-1>

<https://www.kathimerini.gr/society/1016469/oi-toyristes-axiologoy-n-to-brand-ellada-kai-tis-alles-chores-tis-notias-eyropis/>

https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/02/2019_TRAVELSAT_Greece_2018-Summary.pdf

<https://www.atlasbig.com/en-us/countries-tourism-income>

<https://knoema.com/atlas/ranks/Tourism-receipts>

<https://knoema.com/atlas/topics/Tourism/Inbound-Tourism-Indicators/Arrivals>

<https://ourworldindata.org/tourism>

<https://tradingeconomics.com/china/tourist-arrivals>

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/italy/visitor-arrivals>

<https://www.istat.it/en/archivio/tourism>

<https://www.enterprisegreece.gov.gr/ependyste-sthn-ellada/kladoi-aixmhs/toyrismos>

<https://traveldailynews.gr/columns/article/3527>

https://www.businessdaily.gr/oikonomia/29152_poies-megales-ependyseis-trehoy-n-ston-toyrismo

<https://www.kathimerini.gr/economy/business/1065325/kathe-chrono-pragmatopoioyntai-ependyseis-1-dis-ston-xenodocheiako-klado/>

<https://www.kathimerini.gr/economy/business/1029313/ependyseis-pente-asteron-ston-toyrismo/>

<https://www.fortunegreece.com/article/choros-ependiseon-ston-elliniko-touris%C2%B5o/>

<https://nautilia.gr/eidiseis/limania/epektasi-limani-peiraia/>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1621712/bloomberg-h-ellada-proxora-kanonika-stis-idiotikopoiiseis-limanion>

https://www.businessdaily.gr/epiheiriseis/3803_aerodromio-apogeionei-programma-idiotikopoiiseon

<https://news.gtp.gr/2019/10/01/greek-hotels-top-gri-satisfaction-index-august/>

<https://www.fraport-greece.com/ell/kentro-typou/nea/ta-sxedia-tis-fraport-greece-gia-ti-nea-epoxi-ton-14-aerodromon>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1512944>

<https://www.businessnews.gr/politiki-oikonomia/politiki-kai-oikonomia/meleti-itep-aisthito-pligma-ston-eghorio-toyrismo?format=html>

<https://www.kathimerini.gr/economy/561894367/toyrismos-neos-antagonistis-tis-elladas-i-kroatia/>

<https://etravelnews.gr/episkepsimotita-se-mouseia-arhaiologikous-horous-2021/?fbclid=IwAR05dohijMM0HsPBIXmmQVUQubCwK6tUPBpsd0PzTT9fTspzf9GNtq7C8zU>

https://greece.mid.ru/el/o_rossii_gr1/polit_administr_ustroystvo_rf_gr/

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BB%CE%AF%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82

https://www.wikiwand.com/el/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CF%89%CE%BD_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82

<https://www.versustravel.eu/country/42/rosia>

<https://agora.mfa.gr/infofiles/rad3D966%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3%CE%97%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%A7%CE%A9%CE%A1%CE%91%CE%A3%20-%20%CE%92%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%20%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%20%CE%94%CE%95%CE%99%CE%9A%CE%A4%CE%95%CE%A3.pdf>

<https://gparadom2.wordpress.com/%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82/>

https://greece.mid.ru/el/o_rossii_gr1/polit_administr_ustroystvo_rf_gr/

<https://www.oneman.gr/life/pos-i-votka-katestrepse-ti-rosia/>

<https://www.history.com/topics/russia/russia-timeline>

<https://rusgreek.ru/el/chronology>

<https://www.thebest.gr/article/604237-oi-scheseis-elladas-kai-rosias-ton-21o-aiona>

<https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/36526?lang=el#page/100/mode/2up>

<https://rusgreek.ru/el/maecenas>

<https://etc-corporate.org/reports/european-tourism-amid-the-crimea-crisis/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/sanctions/ukraine-crisis/>

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1671201/i-ee-pareteine-tis-kuroseis-sti-rosia-gia-to-thema-tis-oukrantias>

<https://www.news247.gr/oikonomia/posa-xenodocheia-echei-i-ellada.9385541.html>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1546808/me-nea-rekor-kleinei-to-2019-i-elliniki-touristiki-agera>

<https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/STO04/>

<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/isozygio-plhrwmwn/taksidiwtikes-yphresies>

<https://insete.gr/statistika-deltia/>

<https://insete.gr/statistika-stoixeia-perifereion/>

<https://insete.gr/statistika-eisexomenou-tourismou/>

<https://insete.gr/studies/>

<https://insete.gr/perifereies/>

<https://insete.gr/business-intelligence/>

<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/isozygio-plhrwmwn/taksidiwtikes-yphresies>

<https://etc-corporate.org/reports/understanding-russian-outbound-tourism/>

<https://www.grhotels.gr/rosikos-ekserchomenos-tourismos/>

<https://knoema.com/uhukord/tourism-profile>

<https://knoema.com/uhukord/tourism-profile?Region=Greece>

<https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard>

<https://mitt.ru/Articles/5-ways-the-russian-outbound-tourism-market-di>

<https://mitt.ru/Articles/the-russian-outbound-tourism-market-in-2019-a>

<https://www.statista.com/statistics/1149385/russian-outbound-tourist-flow-growth-by-country/>

<https://www.statista.com/statistics/1229933/leading-countries-in-travel-search-queries-russia/>

<https://www.statista.com/statistics/1103545/russia-outbound-tourism-expenditure-by-season/>

<https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?locations=RU>

<https://russtd.com/official-data.-statistics-of-the-departure-of-russians-abroad-in-2019.html>

https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=TOURISM_OUTBOUND

<https://www.dfnonline.com/latest-news/russian-outbound-tourism-back-on-growth-path-m1nd-set-30-05-2018/>

<https://www.statista.com/statistics/894809/number-of-outbound-tourist-visits-from-russia/>

<https://www.statista.com/statistics/824317/number-of-outbound-tourists-from-russia-by-destination/>

<https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284413041>

<https://mtu.gov.hu/documents/prod/9789284416714.pdf>

https://arbinternational.es/ARCHIVO/documentos/ferias/145/1484651023_russia-outbound-tourism-report_oct_2016.pdf

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/russia/visitor-arrivals>

https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/markets/visitbritain_marketprofile_russia_0.pdf

<https://mitt.ru/Articles/outbound-tourism-in-2019-where-are-russians-t>

<https://www.tourism-review.com/russian-outbound-tourism-industry-news10935>

<https://tourism.gov.ru/en/>

<https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>

<https://www.ipsos.com/en/nation-brands-index-2021>

<https://russtd.com/statistics-of-russian-outbound-tourism-for-2018.html>

<https://www.ipsos.com/en/outbound-travel-russia-2017-2018>

<https://www.mfa.gr/russia/ellada/ellada-kai-rosia/politikes-sheseis.html>

<https://www.unwto.org/country-profile-outbound-tourism>

<https://etc-corporate.org/reports/the-russian-outbound-travel-market/>

<https://trade.visitbritain.com/wp-content/uploads/2017/07/Russia-Market-Profile.pdf>

<https://www.britannica.com/science/statistics/Residual-analysis#ref367512>

<https://www.investopedia.com/terms/t/timeseries.asp>

http://www.math.ntua.gr/~kokolakis/SEMFE/TimeSeries_Ch_1.pdf

<https://www.investopedia.com/terms/b/box-jenkins-model.asp>

<http://users.auth.gr/dkugiu/Teach/DataAnalysis/Chp6.pdf>

<https://machinelearningmastery.com/gentle-introduction-box-jenkins-method-time-series-forecasting/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ρωσικές αφίξεις στην Ελλάδα

ΜΗΝΑΣ/ΕΤΟΣ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ΙΑΝ	2.685	3.671	2.680	3.699	10.763	3.302	2.728	10.527	1.595	10.111
ΦΕΒ	866	4.060	1.758	2.871	5.919	3.576	6.922	6.320	9.658	8.495
ΜΑΡ	3.368	4.709	3.109	6.353	9.170	1.674	10.439	7.975	4.473	11.257
ΑΠΡ	5.685	7.367	13.814	11.209	11.368	11.830	20.208	13.495	13.932	11.831
ΜΑΪ	27.863	76.992	54.961	80.886	108.758	35.654	42.386	39.821	23.560	26.090
ΙΟΥΝ	79.269	115.897	153.047	232.085	236.473	94.586	79.482	108.593	98.602	84.748
ΙΟΥΛ	86.055	136.789	174.499	270.669	293.755	84.915	118.868	126.458	125.385	106.374
ΑΥΓ	122.236	167.082	224.975	320.577	252.003	115.628	113.840	142.591	96.695	129.372
ΣΕΠ	87.271	139.795	182.977	284.300	235.477	90.184	130.013	75.134	74.847	81.162
ΟΚΤ	24.589	60.923	53.385	130.127	70.806	53.783	45.021	41.615	45.317	82.167
ΝΟΕ	7.327	16.362	5.987	5.301	9.434	8.467	14.371	7.420	9.131	18.877
ΔΕΚ	4.025	5.280	3.595	4.824	6.248	9.190	11.204	8.718	16.987	12.396

Forecasting - Russian Federation

Data variable: Russian Federation

Number of observations = 120

Start index = 1/10

Sampling interval = 1,0 month(s)

Length of seasonality = 12

Forecast Summary

Math adjustment: Log base 10

Seasonal differencing of order: 1

Forecast model selected: ARIMA(0,0,5)x(0,1,1)12 with constant

Number of forecasts generated: 12

Number of periods withheld for validation: 0

	<i>Estimation</i>	<i>Validation</i>
<i>Statistic</i>	<i>Period</i>	<i>Period</i>
RMSE	25617,5	
MAE	14587,6	
MAPE	34,0173	
ME	2997,34	
MPE	-7,51706	

ARIMA Model Summary

<i>Parameter</i>	<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t</i>	<i>P-value</i>
MA(1)	-0,379307	0,096477	-3,93158	0,000155
MA(2)	-0,497509	0,0933841	-5,32755	0,000001
MA(3)	-0,252283	0,102489	-2,46156	0,015528
MA(4)	-0,436887	0,09298	-4,69872	0,000008
MA(5)	-0,255354	0,0940029	-2,71645	0,007764
SMA(1)	0,860923	0,0370456	23,2396	0,000000
Mean	0,0190418	0,0172461	1,10412	0,272164
Constant	0,0190418			

Backforecasting: yes

Estimated white noise variance = 0,0391832 with 101 degrees of freedom

Estimated white noise standard deviation = 0,197947

Number of iterations: 9

The StatAdvisor

This procedure will forecast future values of Russian Federation. The data cover 120 time periods. Currently, an autoregressive integrated moving average (ARIMA) model has been selected. This model assumes that the best forecast for future data is given by a parametric model relating the most recent data value to previous data values and previous noise. Each value of Russian Federation has been adjusted in the following way before the model was fit:

- (1) A base 10 log transformation was applied.
- (2) Seasonal differences of order 1 were taken.

You can select a different forecasting model by pressing the alternate mouse button and selecting Analysis Options.

The output summarizes the statistical significance of the terms in the forecasting model. Terms with P-values less than 0,05 are statistically significantly different from zero at the 95,0% confidence level. The P-value for the MA(5) term is less than 0,05, so it is significantly different from 0. The P-value for the SMA(1) term is less than 0,05, so it is significantly different from 0. The P-value for the constant term is greater than or equal to 0,05, so it is not statistically significant. You should therefore consider removing the constant term from the model. The estimated standard deviation of the input white noise equals 0,197947.

The table also summarizes the performance of the currently selected model in fitting the historical data. It displays:

- (1) the root mean squared error (RMSE)
- (2) the mean absolute error (MAE)
- (3) the mean absolute percentage error (MAPE)
- (4) the mean error (ME)
- (5) the mean percentage error (MPE)

Each of the statistics is based on the one-ahead forecast errors, which are the differences between the data value at time t and the forecast of that value made at time $t-1$. The first three statistics measure the magnitude of the errors. A better model will give a smaller value. The last two statistics measure bias. A better model will give a value close to 0.

Model Comparison

Data variable: Russian Federation
 Number of observations = 120
 Start index = 1/10
 Sampling interval = 1,0 month(s)
 Length of seasonality = 12

Models

- (A) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,9999$
- (B) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,9999$
 Seasonal adjustment: Multiplicative
- (C) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,1125$
 Seasonal adjustment: Multiplicative
- (D) Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1476$, $\beta = 0,0303$, $\gamma = 0,2194$
- (E) ARIMA(0,0,5)x(0,1,1)₁₂ with constant
 Math adjustment: Log base 10

Estimation Period

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE
(A)	46013,8	29467,6	106,738	80,94	-62,2761
(B)	42269,8	23289,0	68,3446	-775,958	-11,3459
(C)	27003,6	16624,6	47,3434	3366,25	-16,6798
(D)	31479,2	19551,7	63,9149	-682,936	-43,3971
(E)	25617,5	14587,6	34,0173	2997,34	-7,51706

Model	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(A)	46013,8	*	***	***	OK	***
(B)	42269,8	***	***	***	OK	OK
(C)	27003,6	OK	**	***	OK	OK
(D)	31479,2	OK	***	***	***	***

(E)	25617,5	OK	OK	OK	OK	OK
-----	---------	----	----	----	----	----

Key:

RMSE = Root Mean Squared Error

RUNS = Test for excessive runs up and down

RUNM = Test for excessive runs above and below median

AUTO = Box-Pierce test for excessive autocorrelation

MEAN = Test for difference in mean 1st half to 2nd half

VAR = Test for difference in variance 1st half to 2nd half

OK = not significant ($p \geq 0,05$)

* = marginally significant ($0,01 < p \leq 0,05$)

** = significant ($0,001 < p \leq 0,01$)

*** = highly significant ($p \leq 0,001$)

The StatAdvisor

This table compares the results of five different forecasting models. You can change any of the models by pressing the alternate mouse button and selecting Analysis Options. Looking at the error statistics, the model with the smallest root mean squared error (RMSE) during the estimation period is model E. The model with the smallest mean absolute error (MAE) is model E. The model with the smallest mean absolute percentage error (MAPE) is model E. You can use these results to select the most appropriate model for your needs.

The table also summarizes the results of five tests run on the residuals to determine whether each model is adequate for the data. An OK means that the model passes the test. One * means that it fails at the 95% confidence level. Two *'s means that it fails at the 99% confidence level. Three *'s means that it fails at the 99,9% confidence level. Note that the currently selected model, model E, passes 5 tests. Since no tests are statistically significant at the 95% or higher confidence level, the current model is probably adequate for the data.

Forecast Table for Russian Federation

Model: ARIMA(0,0,5)x(0,1,1)₁₂ with constant

Math adjustment: Log base 10

Period	Data	Forecast	Residual
1/10	2685,0		
2/10	866,0		
3/10	3368,0		
4/10	5685,0		
5/10	27863,0		
6/10	79269,0		
7/10	86055,0		
8/10	122236,		
9/10	87271,0		
10/10	24589,0		
11/10	7327,0		
12/10	4025,0		
1/11	3671,0	3780,86	-109,863
2/11	4060,0	2486,58	1573,42
3/11	4709,0	5498,42	-789,421
4/11	7367,0	11178,2	-3811,18
5/11	76992,0	31989,6	45002,4
6/11	115897,	125801,	-9904,13
7/11	136789,	156807,	-20017,6
8/11	167082,	122273,	44809,3
9/11	139795,	129787,	10008,3
10/11	60923,0	57830,3	3092,69
11/11	16362,0	8629,21	7732,79
12/11	5280,0	7239,7	-1959,7
1/12	2680,0	5553,15	-2873,15
2/12	1758,0	2448,1	-690,097
3/12	3109,0	3768,22	-659,22
4/12	13814,0	5897,42	7916,58
5/12	54961,0	31819,3	23141,7
6/12	153047,	129829,	23218,5
7/12	174499,	172779,	1719,99

8/12	224975,	249545,	-24569,9
9/12	182977,	167165,	15811,8
10/12	53385,0	55406,3	-2021,28
11/12	5987,0	9892,64	-3905,64
12/12	3595,0	4119,79	-524,785
1/13	3699,0	2945,08	753,918
2/13	2871,0	2691,59	179,406
3/13	6353,0	4284,24	2068,76
4/13	11209,0	10267,2	941,846
5/13	80886,0	60949,7	19936,3
6/13	232085,	156518,	75567,5
7/13	270669,	214997,	55671,6
8/13	320577,	263080,	57497,4
9/13	284300,	183376,	100924,
10/13	130127,	85728,5	44398,5
11/13	5301,0	17276,4	-11975,4
12/13	4824,0	5222,94	-398,942
1/14	10763,0	3131,62	7631,38
2/14	5919,0	4735,33	1183,67
3/14	9170,0	6894,6	2275,4
4/14	11368,0	12617,6	-1249,61
5/14	108758,	99857,7	8900,27
6/14	236473,	205825,	30648,4
7/14	293755,	193562,	100193,
8/14	252003,	243439,	8564,07
9/14	235477,	182771,	52706,2
10/14	70806,0	78713,6	-7907,59
11/14	9434,0	12194,1	-2760,11
12/14	6248,0	5519,24	728,762
1/15	3302,0	4964,12	-1662,12
2/15	3576,0	3079,63	496,37
3/15	1674,0	4611,11	-2937,11
4/15	11830,0	7192,34	4637,66
5/15	35654,0	38548,6	-2894,64
6/15	94586,0	136075,	-41489,0
7/15	84915,0	109522,	-24607,5
8/15	115628,	143644,	-28015,5
9/15	90184,0	127783,	-37599,3
10/15	53783,0	38577,0	15206,0
11/15	8467,0	6917,91	1549,09
12/15	9190,0	5657,74	3532,26
1/16	2728,0	5695,08	-2967,08
2/16	6922,0	3969,49	2952,51
3/16	10439,0	5991,48	4447,52
4/16	20208,0	20416,7	-208,65
5/16	42386,0	71161,3	-28775,3
6/16	79482,0	143414,	-63932,3
7/16	118868,	148011,	-29142,5
8/16	113840,	134585,	-20744,5
9/16	130013,	87710,9	42302,1
10/16	45021,0	43781,0	1240,03
11/16	14371,0	8910,85	5460,15
12/16	11204,0	7497,8	3706,2
1/17	10527,0	7917,77	2609,23
2/17	6320,0	7252,09	-932,089
3/17	7975,0	9002,05	-1027,05
4/17	13495,0	16899,2	-3404,21
5/17	39821,0	60244,6	-20423,6
6/17	108593,	104197,	4396,28
7/17	126458,	116903,	9555,43
8/17	142591,	157307,	-14716,0
9/17	75134,0	124025,	-48890,9

10/17	41615,0	46843,0	-5228,02
11/17	7420,0	8119,94	-699,945
12/17	8718,0	5638,39	3079,61
1/18	1595,0	4692,34	-3097,34
2/18	9658,0	3143,06	6514,94
3/18	4473,0	6071,07	-1598,07
4/18	13932,0	19260,8	-5328,81
5/18	23560,0	40153,2	-16593,2
6/18	98602,0	111869,	-13267,3
7/18	125385,	129408,	-4023,27
8/18	96695,0	123642,	-26947,5
9/18	74847,0	93018,8	-18171,8
10/18	45317,0	41859,8	3457,17
11/18	9131,0	8807,1	323,898
12/18	16987,0	6859,16	10127,8
1/19	10111,0	6025,82	4085,18
2/19	8495,0	10185,1	-1690,11
3/19	11257,0	10168,1	1088,88
4/19	11831,0	23345,0	-11514,0
5/19	26090,0	64713,4	-38623,4
6/19	84748,0	76220,6	8527,36
7/19	106374,	92331,6	14042,4
8/19	129372,	121819,	7553,01
9/19	81162,0	89028,4	-7866,39
10/19	82167,0	53621,6	28545,4
11/19	18877,0	13526,0	5351,05
12/19	12396,0	13121,6	-725,55

		<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
<i>Period</i>	<i>Forecast</i>	<i>Limit</i>	<i>Limit</i>
1/20	6998,63	2833,59	17285,7
2/20	7469,49	2839,99	19645,6
3/20	9272,82	3191,71	26940,2
4/20	15533,8	5219,32	46231,9
5/20	49239,4	15436,1	157068,
6/20	135959,	41663,1	443674,
7/20	162817,	49893,3	531319,
8/20	180129,	55198,4	587813,
9/20	135330,	41470,3	441621,
10/20	67942,9	20820,3	221718,
11/20	12248,9	3753,53	39971,7
12/20	9824,45	3010,59	32060,1

The StatAdvisor

This table shows the forecasted values for Russian Federation. During the period where actual data is available, it also displays the predicted values from the fitted model and the residuals (data-forecast). For time periods beyond the end of the series, it shows 95,0% prediction limits for the forecasts. These limits show where the true data value at a selected future time is likely to be with 95,0% confidence, assuming the fitted model is appropriate for the data. You can plot the forecasts by selecting Forecast Plot from the list of graphical options. You can change the confidence level while viewing the plot if you press the alternate mouse button and select Pane Options. To test whether the model fits the data adequately, select Model Comparisons from the list of Tabular Options.

